

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ
ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ
Державна наукова установа

URA
UKRAINE
RECOVERY
AND REFORM
ARCHITECTURE

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут освітньої аналітики»

Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа)

Інформаційно-аналітичні матеріали

2024 р.

НАУКОВИЙ КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

Денисюк О., заступник начальника відділу освітньої статистики і аналітики, ДНУ «Інститут освітньої аналітики»

Ткаченко В., науковий співробітник сектору дошкільної освіти відділу освітньої статистики і аналітики, ДНУ «Інститут освітньої аналітики»

Титаренко Н., завідувач сектору шкільної освіти відділу освітньої статистики і аналітики, ДНУ «Інститут освітньої аналітики»

Дронь Т., науковий співробітник сектору шкільної освіти відділу освітньої статистики і аналітики, ДНУ «Інститут освітньої аналітики»

Терещенко В., експерт з моніторингу ефективності впровадження НУШ Команди підтримки відновлення та реформ Міністерства освіти і науки України в межах програми «Архітектура відновлення та реформ в Україні» (URA, за підтримки EBRD Ukraine MDA)

Клименко І., експертка з оцінювання Команди підтримки відновлення та реформ Міністерства освіти і науки України в межах програми «Архітектура відновлення та реформ в Україні» (URA, за підтримки EBRD Ukraine MDA)

Кузьмінська О., проєктна менеджерка з професійного розвитку вчителів Команди підтримки відновлення та реформ Міністерства освіти і науки України в межах програми «Архітектура відновлення та реформ в Україні» (URA, за підтримки EBRD Ukraine MDA)

Зміст

ВСТУП.....	3
КОНЦЕПЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ.....	10
УЧАСНИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	13
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІЛОТНОГО ПРОЄКТА.....	18
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ГАЛУЗЬ	19
ІНШОМОВНА ОСВІТА.....	28
МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ	38
ПРИРОДНИЧА ГАЛУЗЬ.....	46
ТЕХНОЛОГІЧНА ГАЛУЗЬ.....	55
ІНФОРМАТИЧНА ГАЛУЗЬ	62
СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ГАЛУЗЬ	68
ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ГАЛУЗЬ.....	74
МИСТЕЦЬКА ГАЛУЗЬ	83
МІЖГАЛУЗЕВІ ІНТЕГРОВАНІ КУРСИ.....	92
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА.....	93
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ КАБІНЕТІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ ТА ОБЛАДНАННЯМ	95
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ГАЛУЗЬ	99
ІНШОМОВНА ОСВІТА.....	101
МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ	102
ПРИРОДНИЧА ГАЛУЗЬ.....	103
ТЕХНОЛОГІЧНА ГАЛУЗЬ.....	109
ІНФОРМАТИЧНА ГАЛУЗЬ	110
СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ГАЛУЗЬ	111
ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ГАЛУЗЬ.....	112
МИСТЕЦЬКА ГАЛУЗЬ	113
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА.....	116
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ.....	118
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ, ЯКІ ПІЛОТУЮТЬ НОВИЙ ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ	127
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ПІЛОТУВАННЯ НА ПОЧАТКУ ДРУГОГО (БАЗОВОГО ПРЕДМЕТНОГО НАВЧАННЯ) ЦИКЛУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	134
(7-мі класи)	134
ВИСНОВКИ.....	145
РЕКОМЕНДАЦІЇ	157

Вступ

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 02.04.21 р. №406¹ (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки від 03.07.2024 р. № 954²) у 2021-2022 навчальному році стартував інноваційний освітній проєкт всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів ЗСО в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти», серед завдань якого – здійснення постійного моніторингу³ впровадження Державного стандарту базової середньої освіти. У межах реалізації цього проєкту та на виконання Оперативного плану Міністерства освіти і науки України на 2022 р. і 2023 р. ДНУ «Інститут освітньої аналітики» було проведено I⁴ і II⁵ етапи моніторингового дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа). Згідно зі згаданим вище наказом МОН у 2024 р. ДНУ «Інститут освітньої аналітики» спільно з Міністерством освіти і науки України та Командою підтримки відновлення та реформ Міністерства освіти і науки України проведено III етап моніторингового дослідження.

До Вашої уваги пропонуються інформаційно-аналітичні матеріали за результатами III етапу моніторингового дослідження пілотування навчально-методичного забезпечення на початку другого циклу базової

¹ Про реалізацію інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»: Наказ МОН від 02.04.2021 № 406. URL : https://osvita.ua/doc/files/news/822/82285/Nakaz_406_02_04_2021.pdf

² Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 02.04.2021 № 406 : Наказ МОН від 03.07.2024 № 954. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-nakazu-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy-vid-02042021-406>

³ Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти : наказ МОН від 16.01.2020 р. № 54. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text>

⁴ Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа) / Інформаційно-аналітичні матеріали. URL : https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/nus_pilot_report_2022.pdf

⁵ Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа)) / Інформаційно-аналітичні матеріали. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/rezultati-monitoringovih-doslidzhen/2023-2/>

освіти – базового предметного навчання. У них представлено результати опитування вчителів, які здійснюють апробацію навчально-методичного забезпечення впровадження нового Державного стандарту базової освіти і викладають предмети / інтегровані курси в 7-х пілотних класах у 147 закладах загальної середньої освіти.

Інформаційно-аналітичні матеріали охоплюють таке коло питань: навчально-методичне забезпечення пілотного проєкту; використання учителями-пілотниками засобів навчання та обладнання навчальних кабінетів базової школи, відповідного дидактичного обладнання та матеріалів для забезпечення вивчення всіх освітніх галузей та інтегрованих курсів; підвищення кваліфікації педагогів Проєкту; особливості оцінювання результатів навчання учнів у пілотних класах та загальна оцінка учасників перебігу пілотування на початку другого (базового предметного навчання) циклу базової середньої освіти.

Представлені інформаційно-аналітичні матеріали підготовлені дослідниками ДНУ «Інститут освітньої аналітики», а також проєктними менеджерами Команди підтримки відновлення та реформ МОН (у межах програми «Українська Архітектура Реформ» (URA)⁶. Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково збігається з позицією донорів проєкту Міністерства освіти і науки України.

⁶ «Архітектура відновлення та реформ в Україні» (URA) — це комплексна програма технічної допомоги, запроваджена Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) у партнерстві з Європейським Союзом для підтримки важливих процесів відновлення та реформ в Україні. URA реалізується за фінансової підтримки Багатостороннього донорського фонду стабілізації та сталого розвитку України ЄБРР. Учасниками Фонду є Австрія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Італія, Японія, Латвія, Нідерланди, Норвегія, Польща, Швеція, Швейцарія, Велика Британія, США та Європейський Союз.

Концепція дослідження

Обґрунтування теми дослідження. Забезпечення високого рівня якості освіти – серед головних завдань реформування у сфері загальної освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р.⁷. Стратегічні напрями розвитку сучасної загальної середньої освіти визначено законами України «Про освіту»⁸, «Про повну загальну середню освіту»⁹, іншими нормативними документами, що регламентують вектори освітніх змін. Насамперед в основі Концепції «Нової української школи» – зміна цілей й основних завдань освіти, оновлення її змісту, орієнтація на компетентнісний й особистісно орієнтований підхід до навчання, спрямовані на здобуття учнями умінь і навичок, які необхідні для успішної самореалізації у всіх сферах суспільного життя.

Новий Державний стандарт базової середньої освіти (Державний стандарт), затверджений постановою КМУ від 30 вересня 2020 р. № 898¹⁰ визначає структуру і зміст базової середньої освіти. Упровадження й реалізація Державного стандарту базової середньої освіти вимагає принципово нових підходів й інструментів, що ґрунтуються на особистісно орієнтованому й компетентнісному підходах до навчання, ураховують вікові особливості фізичного, розумового та психічного розвитку здобувача освіти, що потребує системних розроблень, створення навчально-методичних комплексів, розробок сучасних методів і технологій навчання.

⁷ Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934>.

⁸ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (дата оновлення: 01.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

⁹ Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (дата оновлення: 15.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

¹⁰ Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>

Третій рік поспіль, починаючи з 2021-2022 н. р., 149 закладів загальної середньої освіти увійшли в експеримент з апробації навчально-методичного забезпечення для реалізації Державного стандарту. Однак з огляду на запроваджений в Україні режим воєнного стану за час реалізації пілотного проекту кількість закладів зменшилася і в 2023-2024 н.р. в експерименті брали участь 147 закладів загальної середньої освіти. У межах проекту здійснювалася апробація навчальних матеріалів для здобувачів освіти з усіх освітніх галузей – навчальних предметів (інтегрованих курсів), що реалізують ідеї Нової української школи і спрямовані на досягнення очікуваних результатів; організаційно-методичного інструментарію для педагогів базової школи, розроблених відповідно до Концепції НУШ; системи оцінювання освітніх досягнень здобувачів загальної середньої освіти. З метою інтеграції інноваційного освітнього проекту в освітній процес закладів загальної середньої освіти розроблено й впроваджено навчально-методичне забезпечення для реалізації нового Державного стандарту. Закладами освіти – учасниками пілотного проекту – до початку навчального року було обрано модельні навчальні програми з усіх освітніх галузей (навчальних предметів / інтегрованих курсів), упроваджено методичні матеріали щодо роботи з Типовою освітньою програмою, модельними навчальними програмами для учнів 7-9 класів. У 2023-2024 н. р. розпочався другий цикл навчання на рівні базової середньої освіти – базове предметне навчання – й фактично другий цикл пілотного проекту.

Моніторингове дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа) вимагає формування й застосування кількісної концепції, у межах якої буде здійснено збір і детальний аналіз статистичної інформації щодо ефективності впровадження Державного стандарту, зокрема навчально-методичного забезпечення учасників проекту.

Цільовою аудиторією цього етапу моніторингового дослідження є учителі, які викладають навчальні предмети / інтегровані курси в сьомих пілотних класах.

Результатом дослідження є отримання статистично валідизованих даних для оцінювання рівня навчально-методичного забезпечення для реалізації Державного стандарту, організаційно-методичного інструментарію для педагогів базової школи, використання засобів навчання та обладнання навчальних кабінетів базової школи, відповідного дидактичного обладнання та матеріалів для забезпечення вивчення всіх освітніх галузей та інтегрованих курсів; системи оцінювання освітніх досягнень здобувачів загальної середньої освіти для реалізації НУШ у пілотних закладах освіти на першому році (7-й клас) другого циклу базової середньої школи – базовому предметному навчанні (7-9-ті класи).

Концептуальні засади дослідження. Моніторингове дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа) у контексті оцінювання ефективності впровадження Державного стандарту на початку другого (базового предметного навчання) циклу базової середньої освіти зосередиться на вивченні таких питань:

– Виявлення рівня забезпеченості пілотних 7-х класів необхідними для реалізації Державного стандарту засобами навчання й обладнання; узагальнення та формування потреби.

– Дослідження використання й сприйняття учасниками освітнього процесу запровадженої системи оцінювання освітніх досягнень здобувачів загальної середньої освіти.

– Використання стандартизованого інструментарію онлайн-анкети упродовж усіх етапів моніторингового дослідження забезпечить технологічність процесу, його повторюваність і структурування результатів.

Мета дослідження: вивчення особливостей нових навчальних підходів у 7-х пілотних класах базової школи – учасників експерименту з упровадження НУШ – у контексті формування навчально-методичного забезпечення проєкту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів ЗСО в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти».

Предмет дослідження: відповідність навчально-методичного забезпечення й засобів навчання та обладнання навчальних кабінетів базової школи, дидактичного обладнання та матеріалів для вивчення всіх освітніх галузей та інтегрованих курсів вимогам Державного стандарту в пілотних 7-их класах базової школи.

Основні завдання дослідження:

1. З'ясувати рівень навчально-методичного забезпечення пілотних 7-х класів у контексті реалізації вимог Державного стандарту.
2. Вивчити стан використання засобів навчання та обладнання навчальних кабінетів базової школи, відповідного дидактичного обладнання та матеріалів для забезпечення вивчення всіх освітніх галузей та інтегрованих курсів у 7-х пілотних класах.
3. Дослідити стан сприйняття учасниками освітнього процесу запровадженої системи оцінювання освітніх досягнень здобувачів загальної середньої освіти, зокрема застосування учителями прийомів організації оцінювання та моделей підсумкового семестрового / річного оцінювання в 7-х пілотних класах.
4. Вивчити потреби учасників освітнього процесу в пілотних закладах ЗСО для подальшої участі й успішної реалізації освітнього інноваційного проєкту.
5. Дослідити оцінювання учасниками експерименту пілотного проєкту на початку другого (базового предметного навчання) циклу базової

середньої освіти (7-й клас) і сформувати потреби для продовження участі в Проєкті в наступному навчальному році.

У межах аналізу для виявлення загальних тенденцій дослідниками передбачено використання офіційних статистичних даних форм звітності ЗНЗ-1, 83-РВК, а також даних із бази національної освітньої інформаційної системи ПАК «АІКОМ» (ДНУ «Інститут освітньої аналітики»).

За результатами дослідження підготовлено інформаційно-аналітичні матеріали щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа), які надані Міністерству освіти та науки України.

Дизайн дослідження

Таблиця 1

Характеристика дизайну дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа)

Дизайн дослідження	
Координатор дослідження	ДНУ «Інститут освітньої аналітики»
Партнери	Головне управління загальної середньої та дошкільної освіти Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти МОН, Команда підтримки відновлення та реформ Міністерства науки і освіти України
Цільова група	Учителі пілотних 7-х класів
Тип вибірки	Генеральна сукупність
Обсяг вибірки	2704 учителі пілотних 7-х класів
Інструментарій	Анкета для самозаповнення. На заповнення анкети відводилося 30-45 хвилин
Форма опитування	Онлайн-анкетування за допомогою сервісу Google Forms
Період опитування	Червень 2024 року
Період дослідження	Січень 2024 р. – грудень 2024 р.
Похибка дослідження	З огляду на запроваджений у країні воєнний стан та імовірність зниження рівня участі респондентів дослідження з об'єктивних причин, а також з метою дотримання структури генеральної сукупності до респондентів, що взяли участь в опитуванні, було застосовано систему вагових коефіцієнтів, розрахованих відповідно до регіонального розрізу

Інструментарій дослідження

З огляду на запроваджений в країні воєнний стан дослідники вибрали метод онлайн-анкетування як найбільш оптимальний, оскільки цей метод передбачає дистанційний і оперативний збір даних шляхом заповнення респондентами автоматизованої анкети, створеної за допомогою сервісу Google Forms. Цей сервіс зручний для учасників опитування, а також для дослідників, бо дає можливість фіксувати й акумулювати в базі даних відповіді опитуваних у зручному для обробки й візуалізації отриманих результатів дослідження форматі.

Відповідно до завдань моніторингового дослідження дослідниками ДНУ «Інститут освітньої аналітики» спільно з проєктними менеджерами Команди підтримки відновлення та реформ МОН України було створено 11 анкет для вчителів, які викладають предмети / інтегровані курси в межах освітніх галузей. Анкети охоплювали різні аспекти освітньої діяльності в межах пілотного проєкту та враховували особливості його впровадження в умовах війни. Було використано питання різних типів, зокрема закриті питання – питання з наведеним переліком альтернатив (від однієї до всіх можливих), напівзакриті – комплексні питання, у яких з наведеним переліком альтернатив респонденти мали можливість дати свою відповідь, а також відкриті питання, що передбачали надання респондентами короткої відповіді. Детальна інформація про інструментарій дослідження представлена в табл. 2.

Таблиця 2

Зміст анкети для вчителя пілотних 7-х класів

Блок анкети	Кількість запитань	Тип запитань
Паспорт закладу освіти	3	Закритий
Навчально-методичне забезпечення пілоту за освітніми галузями	19	Закритий, напівзакритий, відкритий
Матеріально-технічне забезпечення навчальних кабінетів та потреби вчителів ¹¹	3	Закритий, напівзакритий, відкритий
Організація освітнього процесу	2	Закритий
Оцінювання учнів пілотних класів	5	Закритий, напівзакритий
Підвищення кваліфікації	6	Закритий, відкритий
Загальна оцінка перебігу Проєкту впродовж 2023-2024 н.р.	7	Закритий, відкритий
Соціально-демографічний	6	Закритий

¹¹ Дослідники висловлюють подяку Анастасії Свиридовській – експертці з моніторингу субвенцій Команди підтримки відновлення та реформ МОН – за допомогу в розробці цього розділу анкет учителів.

Форма опитування

Міністерством освіти і науки України було надіслало до органів управління освітою обласних, Київської міської державних адміністрацій й обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти лист з проханням сприяти проведенню дослідження шляхом ознайомлення респондентів дослідження з посиланнями (QR-кодами) на електронні анкети для учителів 7-х пілотних класів.

Учасники дослідження

Загалом на питання анкет відповідали 1396 осіб, водночас 15 респондентів відповіли, що не викладали в жодному пілотному класі. З огляду на це кількість учасників цього річного дослідження – 1381 учитель (51% від загальної кількості) 7-х класів закладів загальної середньої освіти, що беруть участь у пілотуванні навчально-методичного забезпечення для закладів ЗСО в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти. Регіональний розподіл учасників дослідження подано в табл. 3.

Таблиця 3

Регіональний розподіл учасників дослідження

Назва області / регіону	Загальна кількість учителів, осіб	Кількість учасників дослідження, осіб	Кількість учасників дослідження, %
Вінницька	210	94	45%
Волинська	81	56	69%
Дніпропетровська	78	46	59%
Донецька	63	33	52%
Житомирська	80	36	45%
Закарпатська	78	60	77%
Запорізька	80	19	24%
Івано-Франківська	79	21	27%
Київська	135	136	101%
Кіровоградська	77	67	87%
Луганська	56	33	59%
Львівська	157	37	24%
Миколаївська	68	46	68%
Одеська	108	34	31%
Полтавська	58	8	14%
Рівненська	110	66	60%
Сумська	75	50	67%
Тернопільська	171	30	18%
Харківська	172	69	40%
Херсонська	70	45	64%
Хмельницька	91	63	69%
Черкаська	79	50	63%
Чернівецька	73	36	49%
Чернігівська	67	59	88%
м. Київ	388	187	48%
Разом	2704	1381	51%

У розрізі освітніх галузей найбільша частка (65 %) учителів викладали в 7-х пілотних класах предмети природничої галузі, найменша (3 %) – міжгалузеві інтегровані курси, зокрема «Драматургію і театр». Детальна інформація щодо частки учителів – учасників дослідження – за освітніми галузями подано в табл. 4.

Таблиця 4

Розподіл учасників дослідження у розрізі освітніх галузей

Назва освітньої галузь	Загальна кількість учителів, осіб	Кількість учасників дослідження, осіб	Кількість учасників дослідження, %
Мовно-літературна	390	226	58%
Іншомовна	349	183	52%
Математична	205	119	58%
Природнича	466	301	65%
Технологічна	243	103	42%
Інформатична	261	111	43%
Соціальна і здоров'язберезувальна	174	65	37%
Громадянська та історична	162	84	52%
Мистецька	224	104	46%
Міжгалузеві інтегровані курси (Драматургія і театр)	48	3	6%
Фізична культура	182	82	45%
Разом	2704	1381	51%

Більшість (87,1 %) учасників дослідження – це жінки (рис. 1). Водночас у розрізі освітніх галузей більше ніж половина учителів фізичної культури і близько 30 % технологічної – чоловіки.

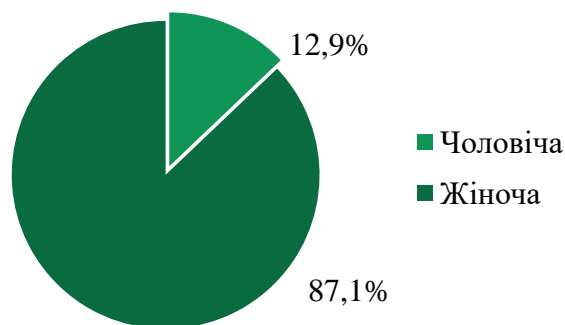

Рис. 1. Розподіл учасників дослідження за статтю

Побудовано авторами за даними опитування.

Майже однакові частки учителів віком від 41 до 50 років (29,9 %) і від 51 до 60 років (28,9 %). Така ж тенденція щодо вікового розподілу серед учителів до 30 років і більше ніж 60 років: їхні частки серед учасників опитування однакові і найменші – 9 %. (рис. 2).

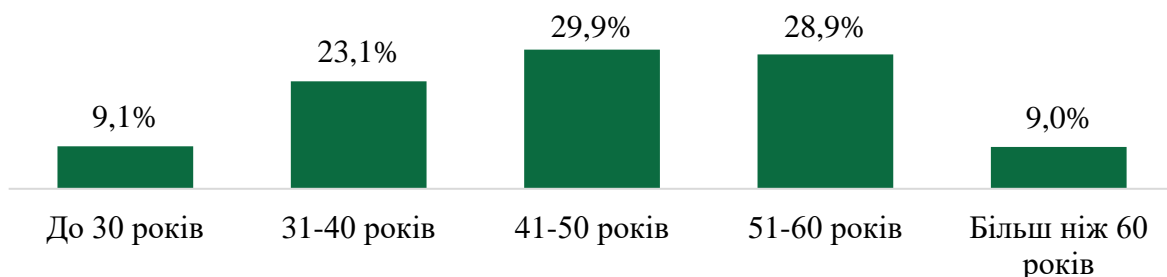

Рис. 2. Розподіл відповідей учасників дослідження щодо віку

Побудовано авторами за даними опитування.

За стажем роботи найбільші частки становлять педагоги, які працюють на посаді вчителя від 21 до 25 років і від 31 до 35 років (по 16,4 %), найменша – до 5 років (7,7 %) (рис. 3).

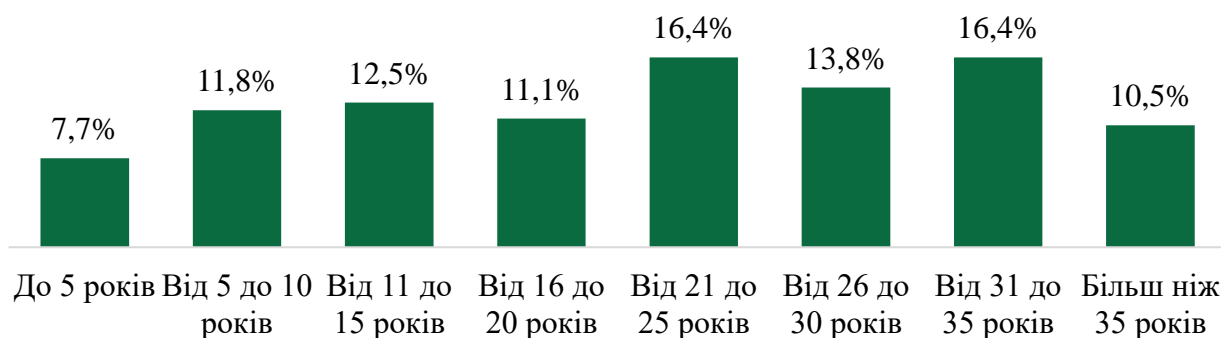

Рис. 3. Розподіл відповідей учасників дослідження за стажем роботи на посаді вчителя

Побудовано авторами за даними опитування.

Також більшість (67,8 %) учителів пілотних класів є спеціалістами вищої категорії (рис. 4).

Рис. 4. Розподіл відповідей учителів щодо кваліфікаційної категорії

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад три чверті вчителів (78,3 %) працюють у закладах ЗСО, розташованих у міських поселеннях (рис. 5).

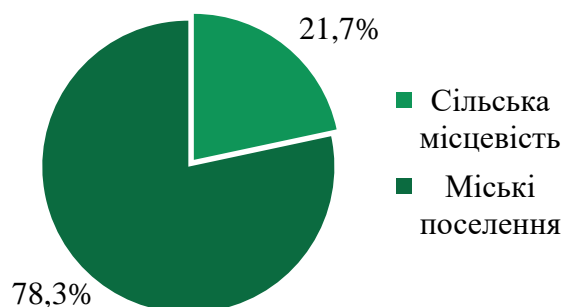

Рис. 5. Розподіл відповідей учасників дослідження за типом місцевості, де розташований заклад освіти, у якому вони працюють

Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільшу частку серед учасників дослідження становлять учителі природничої освітньої галузі (21,8 %), найменшу – учителі міжгалузевих інтегрованих курсів (0,2 %). Детальний розподіл учасників дослідження у розрізі освітніх галузей представлено на рис. 6.

Рис. 6. Розподіл відповідей учителів щодо освітньої галузі предмета / інтегрованого курсу, який вони викладають в пілотному / -их класі / -ах

Побудовано авторами за даними опитування.

Близько половини учителів повідомили, що впродовж навчального року здійснювали освітній процес в очному режимі, а понад 17 % – дистанційному. Водночас близько 5 % респондентів зауважили, що формат освітнього процесу впродовж року змінювався (рис. 7).

Рис. 7. Розподіл відповідей учителів на питання «Як здебільшого було організовано освітній процес у вашому закладі освіти в 2023/2024 н.р.?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Більше ніж половина учителів викладала у двох 7-х пілотних класах, також понад 45 % – в одному (рис. 8).

Рис. 8. Розподіл відповідей учителів на питання «У скількох пілотних 7-х класах ви здійснювали освітній процес у 2023/2024 н. р.?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Майже дев'ять із десяти опитаних учителів на час проведення дослідження перебували вдома (за місцем проживання й роботи), а близько 3 % учителів (здебільшого це педагоги закладів освіти, розташованих на тимчасово окупованих територіях або наближених до зони активних бойових дій) здійснювали освітню діяльність, проживаючи за межами України (рис. 9).

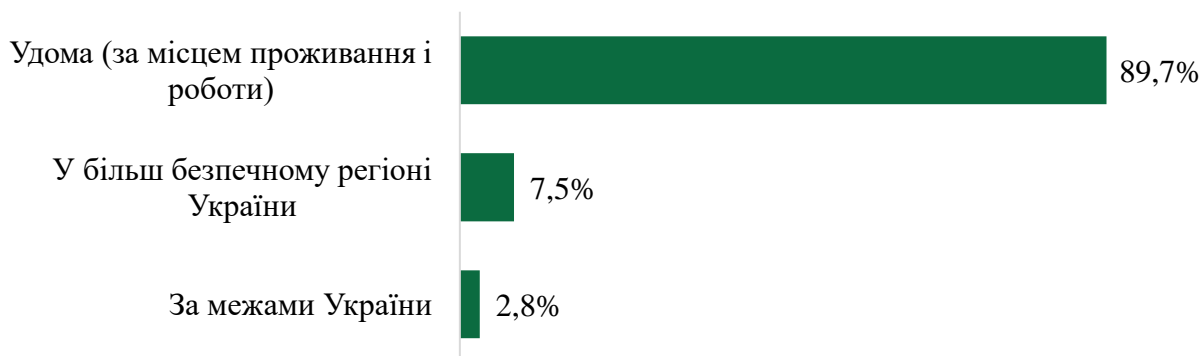

Рис. 9. Розподіл відповідей учителів щодо місця їхнього перебування на час проведення анкетування

Побудовано авторами за даними опитування.

Навчально-методичне забезпечення пілотного проєкта

Пілотування навчально-методичного забезпечення для Нової української школи (НУШ) спрямоване на перевірку ефективності нових матеріалів, підручників і методів навчання в реальних умовах, щоб забезпечити їхню відповідність сучасним потребам учнів і вчителів. Цей процес допомагає виявити сильні та слабкі сторони нових програм і матеріалів ще до їх масового впровадження. У пілотних класах учителі з учнями стають своєрідними «дослідниками», які оцінюють, як нові методики впливають на процес навчання та засвоєння знань. Це дозволяє зробити коригування, якщо потрібно, та забезпечити ефективну реалізацію програм в усіх школах України. Пілотування стимулює діалог між науковцями, педагогами та розробниками освітніх матеріалів, створюючи можливість для адаптації програм до реальних потреб учнів. Для забезпечення реалізації проєкту авторськими колективами було розроблено модельні навчальні програми, а також навчальні матеріали / проєкти підручників / посібників з усіх освітніх галузей та міжгалузевих інтегрованих курсів, апробацію яких у межах пілотного проєкту забезпечували вчителі.

У цьому розділі інформаційно-аналітичних матеріалів проаналізовано відповіді вчителів щодо навчально-методичного забезпечення для здійснення освітнього процесу в пілотних класах, зокрема відповідність цих матеріалів принципам НУШ і вимогам Державного стандарту базової освіти. Варто зауважити, що вчителів заповнювали опитувальники відповідно до тих предметів / інтегрованих курсів, які вони викладали в пілотних класах. Аналітичні матеріали щодо навчально-методичного забезпечення згруповано за освітніми галузями.

Мовно-літературна галузь

Серед респондентів дослідження 16,4 % учителів мовно-літературної освітньої галузі. Близько 40 % учителів викладали в 7-х пілотних класах українську мову і літературу, а 26,1 % – тільки зарубіжну літературу. Розподіл учителів-пілотників за предметами / інтегрованими курсами представлено на рис. 10.

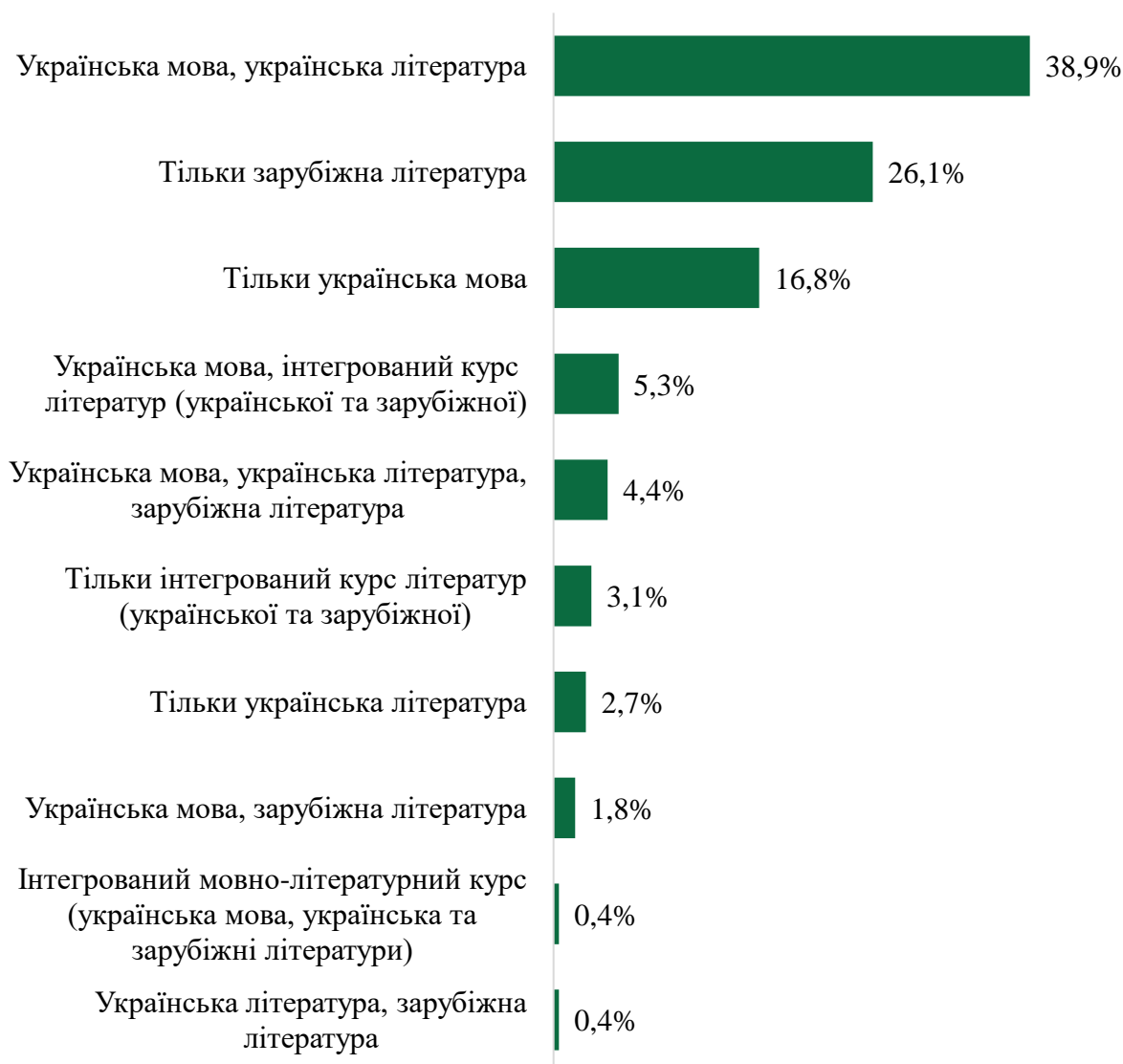

Рис. 10. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі щодо предметів / інтегрованих курсів, які вони викладають у 7 пілотному/-их класі/-ах
Побудовано авторами за даними опитування.

Щодо пілотування навчально-методичного забезпечення мовно-літературної галузі, то найбільша частка учителів здійснювала апробацію матеріалів з української мови, а найменші – з інтегрованих курсів «Українська мова, українська та зарубіжна література» і «Література (українська та зарубіжна)» (рис. 11).

Рис. 11. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі щодо пілотування навчально-методичного забезпечення предметів / інтегрованих курсів, які вони викладали в 7 пілотному/-их класі/-ах

Побудовано авторами за даними опитування.

З огляду на розподіл, поданий на рис. 11, більш детально будемо аналізувати навчально-методичне забезпечення мовно-літературної галузі в розрізі трьох окремих предметів – української мови, української літератури та зарубіжної літератури.

Найбільші частки філологів в освітньому процесі використовували такі модельні навчальні програми: з української мови – «Українська мова. 7–9 класи» (авт. Заболотний О. В. та ін.) (70,8 %); з української літератури – «Українська література. 7-9 класи» (авт. Яценко Т. О. та ін.) (95,9 %); із зарубіжної літератури – «Зарубіжна література. 5-9 класи» (авт. Ніколенко О. та ін.) (76,8 %) (табл. 5).

Таблиця 5

Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
Українська мова	
«Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.)	70,8%
«Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.)	29,2%
Українська література	
«Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А.)	95,9%
«Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмутьська І. В.)	3,1%
«Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пастушенко Н. М., Чумарна М. І.)	1,0%
Зарубіжна література	
«Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудницька Н., Туряниця В, Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.).	76,8%
«Зарубіжна література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є. В., Слободянюк О. М.)	21,7%
«Зарубіжна література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Снегірєва В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Каєнко О.В.)	1,4%

Більшість учителів мовно-літературної освітньої галузі працювали в 7-х пілотних класах за модельною навчальною програмою, яка є продовженням модельної навчальної програми на адаптаційному циклі середньої освіти (рис. 12).

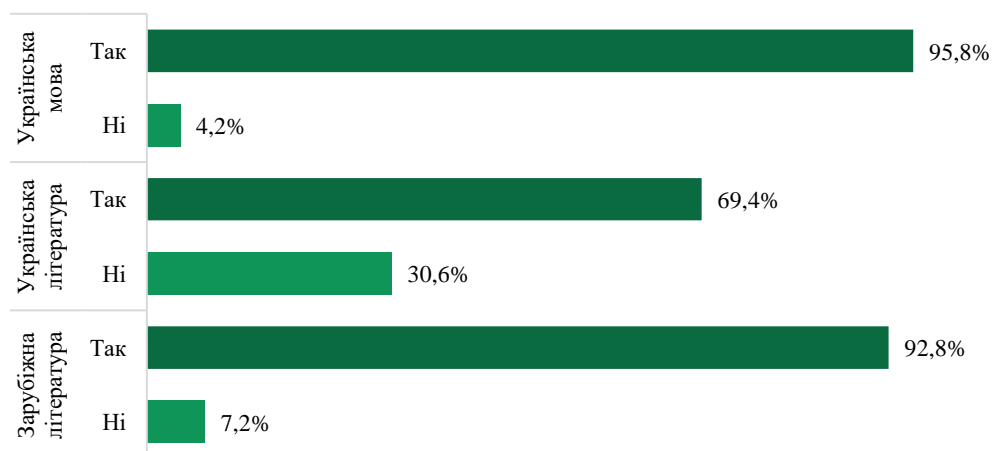

Рис. 12. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі на питання «Чи ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої ви працювали в 5-6 пілотних класах?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 80 % учителів української мови і понад 85 % учителів зарубіжної літератури (найбільші частки) повністю погодилися із твердженням, що модельні навчальні програми, за якими вони працювали в 7-х пілотних класах, забезпечують зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи). Серед учителів української літератури найбільша частка респондентів (71,4 %) вважають, що модельна навчальна програма цілком відповідає ідеям НУШ. Водночас твердження щодо гармонійного узгодження між модельними навчальними програмами із української та із зарубіжної літератур, то таку думку підтримали 41,8 % учителів української літератури і 53,6 % учителів зарубіжної літератури (рис. 13).

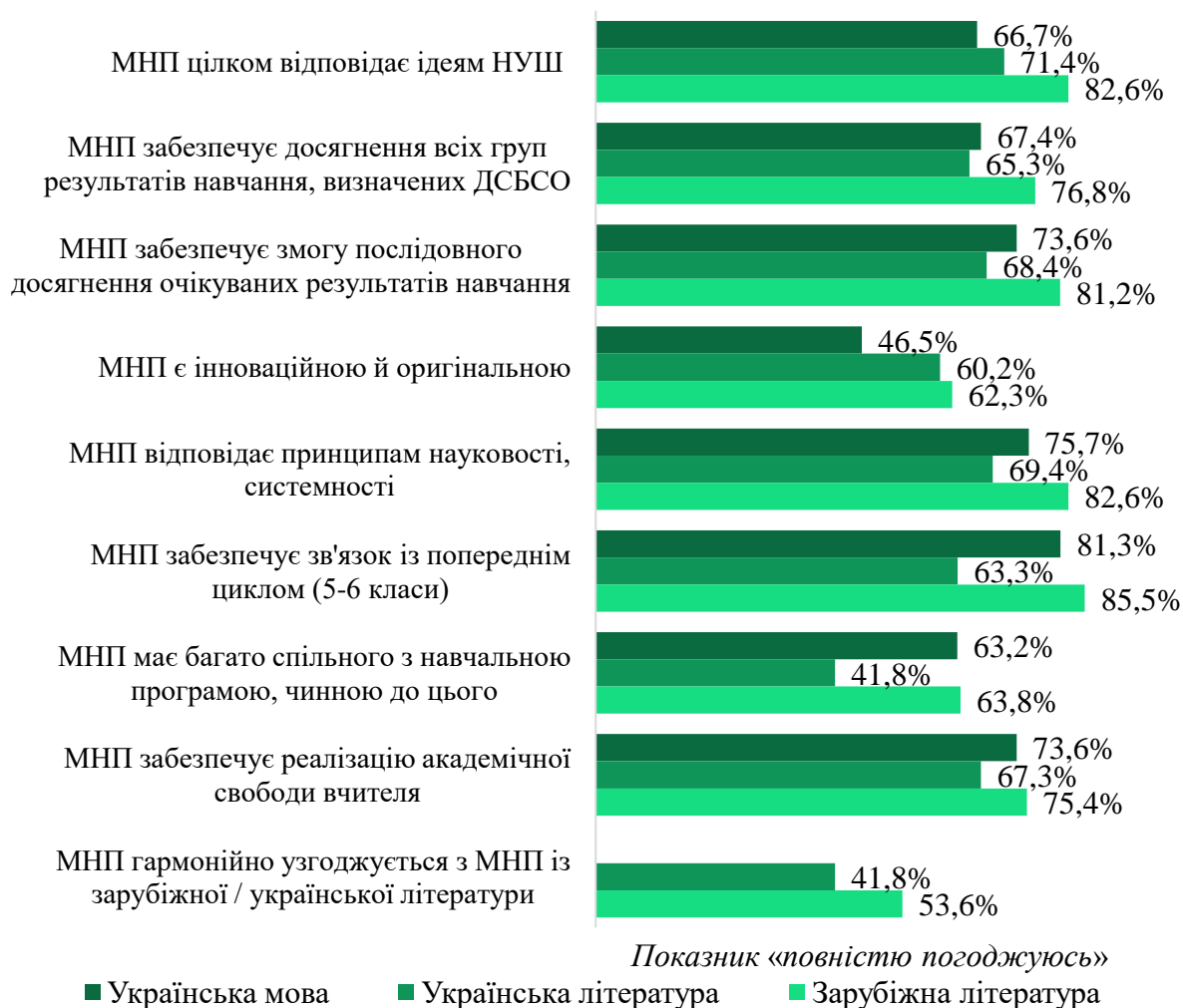

Рис. 13. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся».

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 45 % учителів зарубіжної літератури зазначили, що до комплекту навчальних матеріалів, які вони пілотували в 7-х класах входив навчальний посібник і цифрові ресурси; близько 45 % учителів української літератури і близько 40% учителів української мови – навчальний посібник і діагностичні роботи (рис. 14).

Рис. 14. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Більшість респондентів-філологів використовували такі навчальні матеріали (проект посібника / підручника): 70,3% учителів української мови – «Українська мова» (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В.); 91,8 %

учителів української літератури – «Українська література» (авт. Яценко Т.О. та ін.); 59 % учителів зарубіжної літератури – «Зарубіжна література» (авт. Мілянська Н.) (табл. 6).

Таблиця 6

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва підручника/посібника	Частка учителів, %
Українська мова	
«Українська мова» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В.)	70,3%
«Українська мова» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н., Горошкіна О.)	20,3%
«Українська мова» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Літвінова І.)	2,9%
«Українська мова» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Ворон А. А., Солопенко В. А.)	2,2%
"Українська мова" підручник для 7 класу О.Семенов, Т.Дятленко, М.Білясник, О.Калинич, Л.Гапон	1,4%
"Українська мова" посібник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. О. Семенов, О. Калинич, Т. Дятленко, М. Білясник, Л. Гапон)	0,7%
"Українська мова" посібник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Семенов О., Калинич О., Дятленко О., Білясник М.)	0,7%
«Українська мова» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. О.Семенов, О.Калинич, Т.Дятленко, М.Білясник)	0,7%
Інше*	0,7%
Українська література	
«Українська література» навчальний посібник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Слижук О.А., Тригуб І.А.)	91,8%
«Українська література» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Коваленко Л. Т., Бернадська Н.І.)	8,2%
Зарубіжна література	
«Зарубіжна література» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Мілянська Н.)	59,0%
«Зарубіжна література» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є.В., Слободянюк О.М.)	27,9%
«Зарубіжна література. 7 клас» (авт. Ольга Ніколенко, Наталія Рудніцька, Лідія Мацевко-Бекерська). -- ВЦ "Академія"	8,2%
«Зарубіжна література» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Снегирьова В. В., Бушакова О. В., Горобченко І. В., Каєнко О. В.)	3,3%
Інше*	1,6%

*Серед інших навчальних матеріалів (проєктів посібника / підручника) учителі української мови вказали підручник *Авраменка*¹², а зарубіжної літератури зазначили «підручників не було; використовували старі».

¹² Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

Понад 80 % учителів української літератури, близько 75 % і 60 % учителів української мови і зарубіжної літератури отримували навчально-методичні матеріали частинами. Водночас 23 % учителів зарубіжної літератури повідомили, що впродовж навчального року надходили лише окремі пілотовані матеріали (рис. 15).

Рис. 15. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі на питання «Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотовали на рівні 7-го класу?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Більшість учителів мовно-літературної освітньої галузі отримувала пілотований навчальний посібник (окремі матеріали) тільки і здебільшого в електронному вигляді (рис. 16).

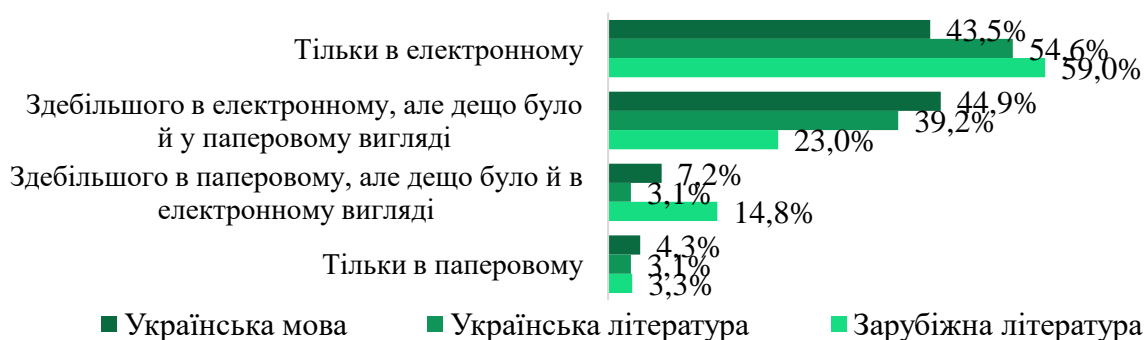

Рис. 16. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)».

Побудовано авторами за даними опитування.

Майже 60 % і близько половини учителів, які викладали українську і зарубіжну літератури в 7-х пілотних класах, використовували матеріали пілотованого навчального посібника повністю. А майже однакові частки (43,5 % і 42,8 %) респондентів-мовників – повністю і більшість матеріалів. (рис. 17).

Рис. 17. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Майже 40 % і 45 % учителів української мови та зарубіжної літератури за 10-бальною шкалою оцінили на дев'ять балів відповідність пілотованих матеріалів принципам НУШ (рис. 18).

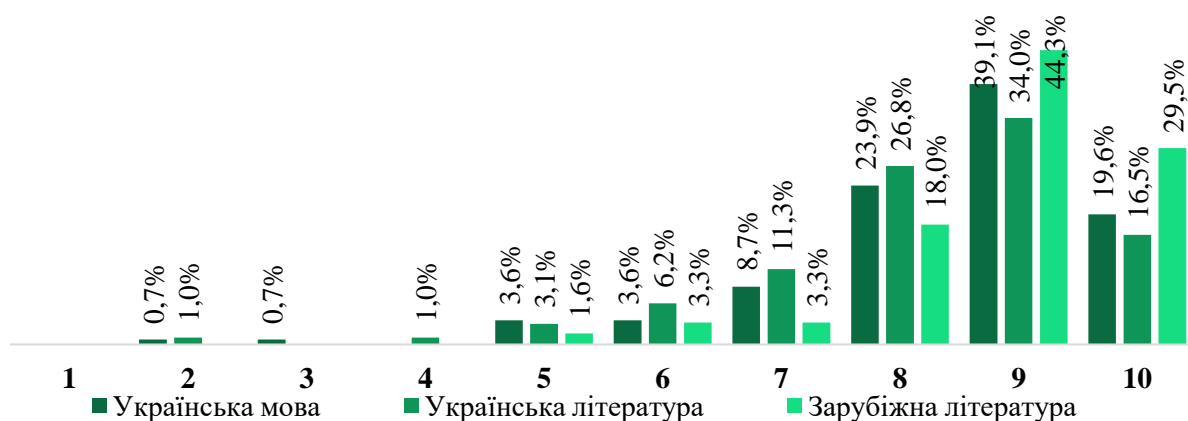

Рис. 18. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальна оцінка учителів мовно-літературної галузі щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.7.

Таблиця 7

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Українська мова	Українська література	Зарубіжна література
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	74,6%	73,2%	72,1%
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	59,4%	67,0%	68,9%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	78,3%	72,2%	77,0%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	73,9%	71,1%	75,4%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	62,3%	69,1%	78,7%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	71,7%	77,3%	80,3%
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	65,2%	77,3%	80,3%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	80,4%	85,6%	73,8%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	81,9%	69,1%	88,5%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйняту наукову термінологію	80,4%	73,2%	82,0%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	81,2%	64,9%	80,3%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	82,6%	69,1%	85,2%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	20,3%	26,8%	27,9%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	21,7%	23,7%	24,6%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	92,8%	88,7%	88,5%
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	79,7%	71,1%	83,6%

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Українська мова	Українська література	Зарубіжна література
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	68,8%	86,6%	85,2%
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	34,8%	32,0%	50,8%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	25,4%	19,6%	32,8%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	71,0%	72,2%	75,4%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	77,5%	73,2%	82,0%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	67,4%	50,5%	72,1%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	69,6%	60,8%	77,0%
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	60,1%	56,7%	65,6%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	54,3%	55,7%	68,9%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	21,0%	28,9%	26,2%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	13,0%	18,6%	16,4%

Іншомовна освіта

Серед учителів – респондентів опитування – 13,3 % педагогів галузі іншомовна освіта. Серед них найбільшу частку (74,9 %) становлять викладачі англійської мови як першої іноземної, тобто більшість семикласників вивчають англійську мову з 1 класу (рис. 19).

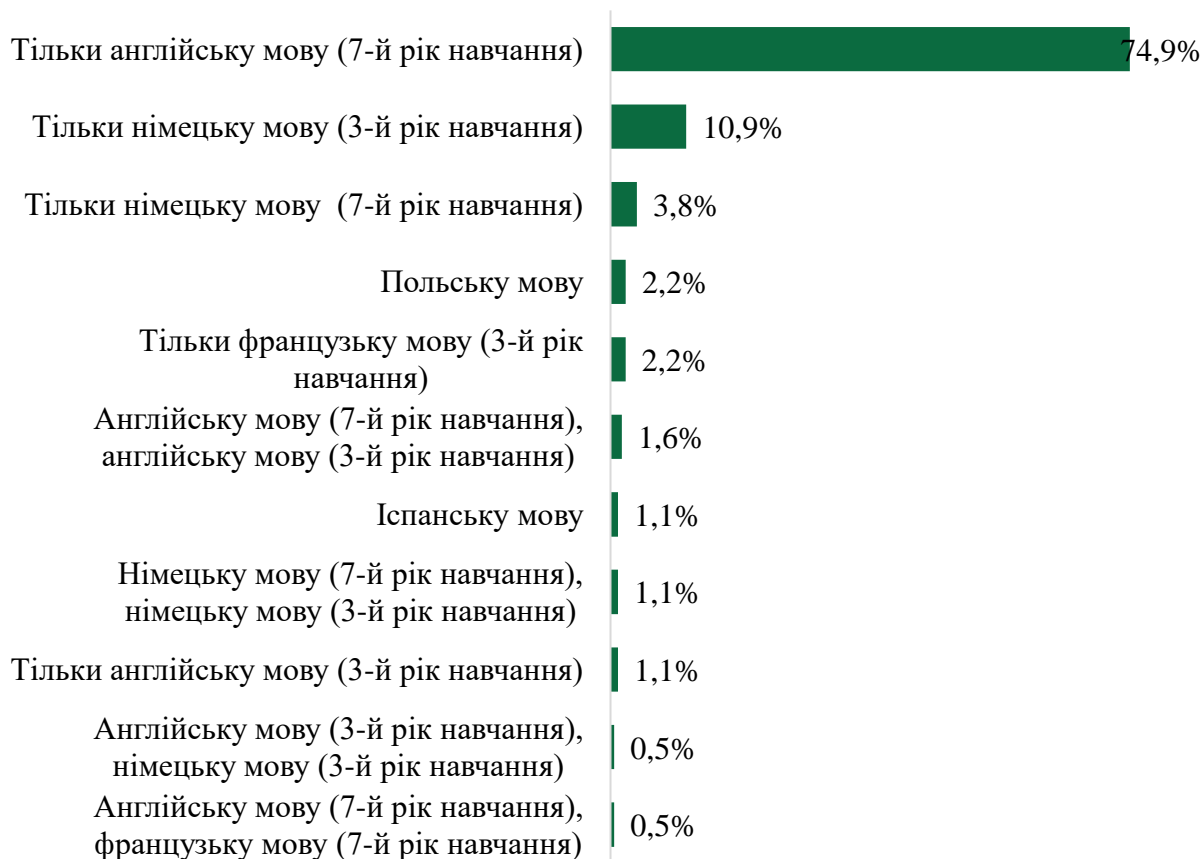

Рис. 19. Розподіл відповідей учителів галузі «Іншомовна освіта» щодо предметів / інтегрованих курсів, які вони викладали в 7 пілотному/-их класі/-ах
 Побудовано авторами за даними опитування.

Щодо пілотування навчально-методичного забезпечення галузі іншомовна освіта, то найбільша частка учителів (67,2 %) здійснювали апробацію матеріалів з англійської мови як першої іноземної (рис. 20).

Рис. 20. Розподіл відповідей учителів галузі «Іншомовна освіта» щодо пілотування навчально-методичного забезпечення предметів / інтегрованих курсів, які вони викладали в 7 пілотному/-их класі/-ах
 Побудовано авторами за даними опитування.

* Серед інших іноземних мов: польська (2,2 %), французька (2,2 %), іспанська (1,1 %).

Розглянемо більш детально навчально-методичне забезпечення вчителів пілотних 7-х класів з англійської мови як першої і другої іноземної, а також німецької мови як другої іноземної.

Найбільша частка (53,7 %) учителів англійської мови як першої іноземної використовує в пілотному / -их класі /-ах модельну навчальну програму «Іноземна мова. 5-9 класи» (авт. Зимомря І. М. та ін.), а всі вчителі англійської і німецької як другої іноземної – «Друга іноземна мова. 5-9 класи» (авт. Редько В. Г. та ін.) (табл. 8).

Таблиця 8

Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
Англійська мова (7-й рік навчання)	
«Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Зимомря І. М., Мойсюк В. А, Грифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В.)	53,7%
«Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.)	46,3%
Англійська / німецька мова (3-й рік навчання)	
«Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М., Мацькович М. Р., Глинюк Л. М., Браун Є. Л.)	100 %

Понад 75 % учителів англійської мови 7-го року навчання і 68 % учителів німецької мови повністю погодилися з твердженням, що модельна навчальна програма забезпечує академічну свободу вчителя. Також 90,5 % учителів англійської мови 3-го року навчання повністю підтримали думку, що модельна навчальна програма забезпечує зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи) (рис. 21).

Рис. 21. Розподіл відповідей учителів галузі «Іншомовна освіта» на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся».

Побудовано авторами за даними опитування.

Майже однакові частки (36,6 %, 32 % і 33,3 %) учителів галузі «Іншомовна освіта» зазначили, що комплект навчально-методичного забезпечення для пілотних 7-х класів складався з навчального посібника і робочих зошитів для учнів. Водночас майже чверть учителів німецької мови повідомили, що не було жодних матеріалів для пілотування, тому вони, керуючись навчальною модельною програмою, розробляли все самостійно (рис. 22).

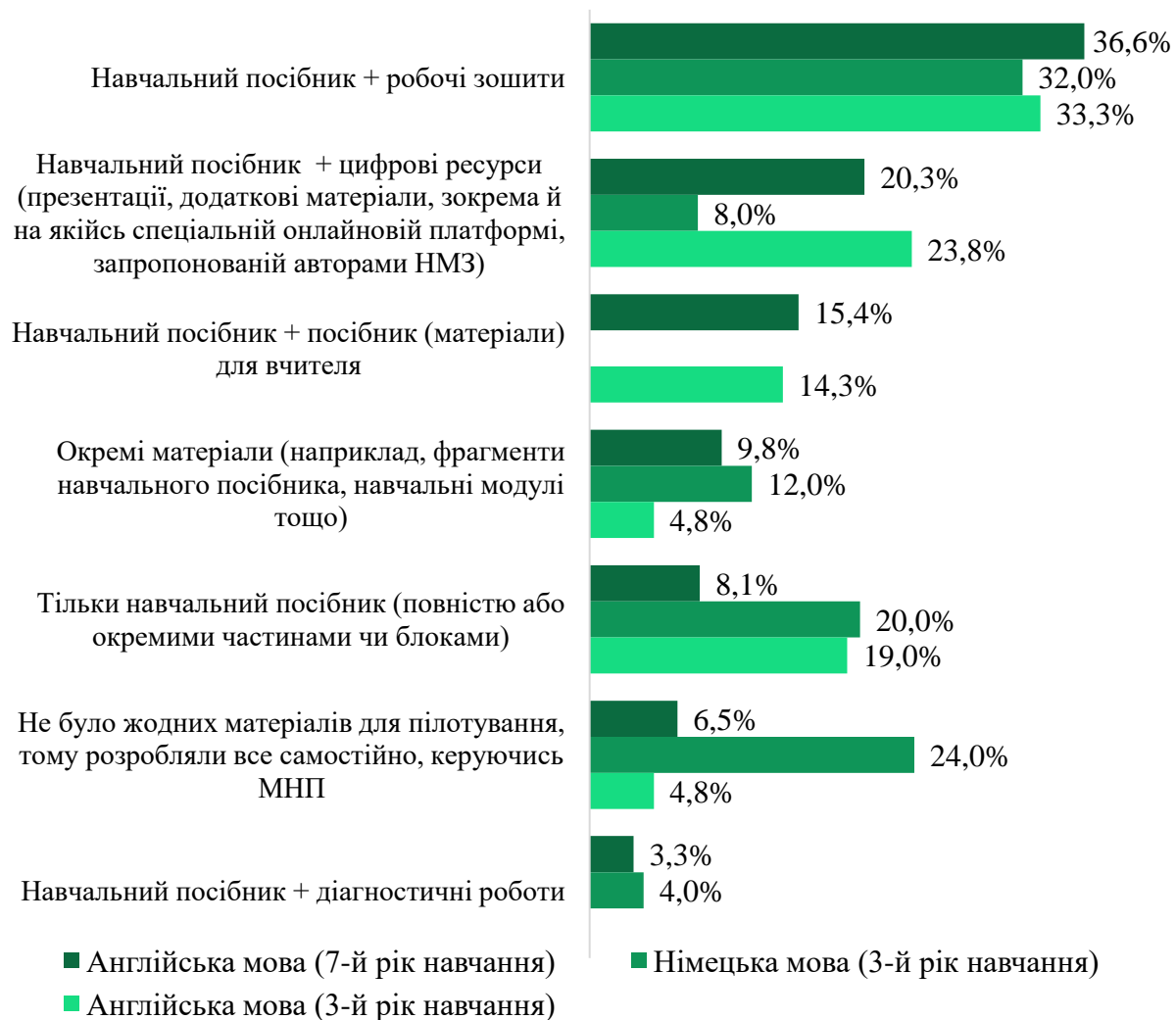

Рис. 22. Розподіл відповідей учителів мовно-літературної галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальну інформацію щодо навчальних матеріалів (проекту підручника / посібника), що вчителі використовували 7-х пілотних класах подано в табл. 9).

Таблиця 9

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проекту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва підручника/посібника	Частка учителів, %
Англійська мова (7-й рік навчання)	
«Англійська мова (7-й рік навчання)» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (авт. Мітчелл Г. К., Марілені Малкогіанні)	46,1%

Назва підручника/посібника	Частка учителів, %
«Англійська мова (7-й рік навчання)» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (авт. Джоанна Коста, Мелані Вільямс)	45,2%
Інші*	8,7%
Німецька мова (3-й рік навчання)	
«Німецька мова (3-й рік навчання)» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (авт. Басай Н.П., Шелгунова Н.В.)	78,9%
Інші*	21,1%
Англійська мова (3-й рік навчання)	
<i>Full Blast Plus for Ukraine – автентичний навчальний курс з англійської мови для учнів середньої школи від MM Publications та видавництва Лінгвіст, адаптований відповідно до нових програм та стандартів Нової Української Школи. Автори – Г.К. Мітчелл, Марілені Маклоґіані¹³</i>	50,0%
<i>Prepare. Ukrainian Edition – автентичний навчальний курс з англійської мови для учнів середньої школи від Cambridge University Press & Assessment та видавництва Лінгвіст, адаптований відповідно до нових програм та стандартів Нової Української Школи. Автор – Джоанна Коста, Мелані Вільямс</i>	35 %
«Англійська мова (3-й рік навчання)» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (авт. Пахомова Т. Г., Бондар Т.І.)	15 %

*Серед інших навчальних матеріалів (проектів підручників / посібників) учителі вказали на такі:

Англійська мова (7-й рік навчання): *On Screen 3, Prepare* (3,5 %); *Full blast H. Q Mitchell* (1,7 %); *Go getter* (1,7 %); *High Note 2* (0,9 %); *New Destinations a2* (0,9 %);

Німецька мова (3-й рік навчання): *Beste Freunde* (10,5%); *Wir* (5,3%); *Сотникова Н. Halli Hallo* (5,3%).

За відповідями 60 % учителів англійської мови як першої іноземної і 70 % учителів англійської мови як другої іноземної, навчально-методичні матеріали для пілотування надходили частинами. Водночас 42,1 % учителів німецької мови повідомили, що отримали весь пілотований посібник, а 31,6 % цих же учителів, що надходили лише окремі пілотовані матеріали (рис. 23).

¹³ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

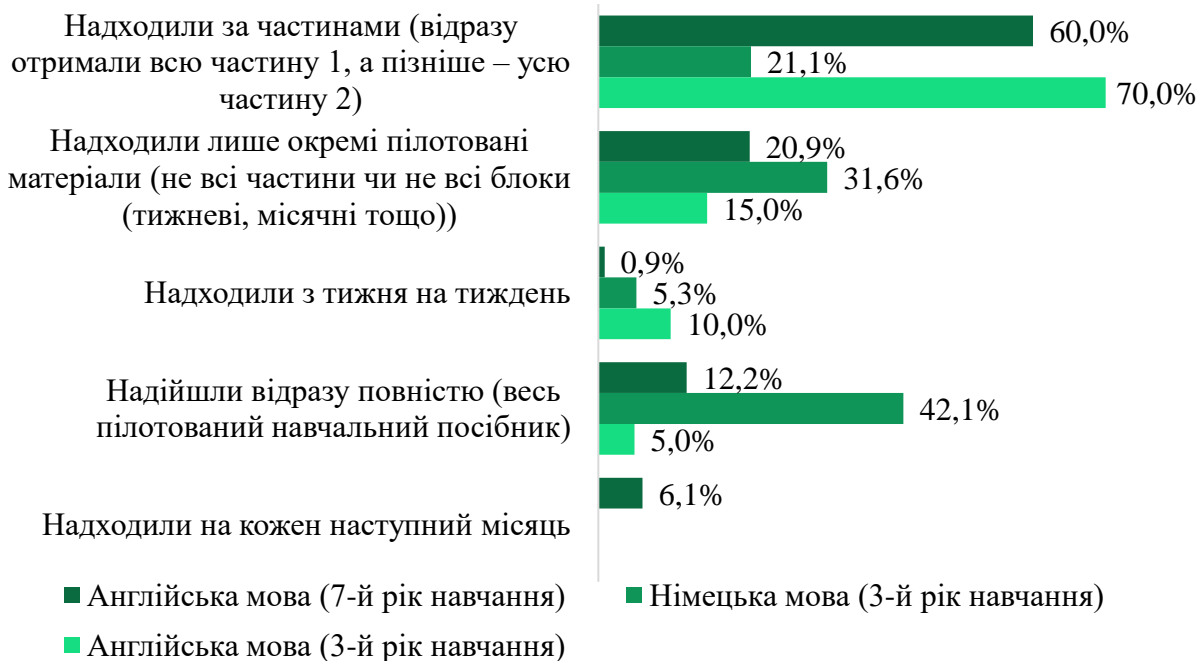

Рис. 23. Розподіл відповідей учителів галузі «Іншомовна освіта» на питання «Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотували на рівні 7-го класу?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Більшість учителів іншомовної освітньої галузі пілотований навчальний посібник упродовж навчального року отримували в електронному вигляді (рис. 24).

Рис. 24. Розподіл відповідей учителів галузі «Іншомовна освіта» на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)».

Побудовано авторами за даними опитування.

Майже однакові частки (46,1 % і 43,5 %) учителів англійської мови 7-го року навчання використовували матеріали пілотованого навчального посібника повністю або більшість матеріалів. Найбільша частка (42,1 %) учителів німецької мови 3-го року навчання – вибірково, додатково використовуючи інші матеріали пілоту. Водночас 70 % учителів англійської мови 3-го року навчання – повністю, як запропоновано (рис. 25).

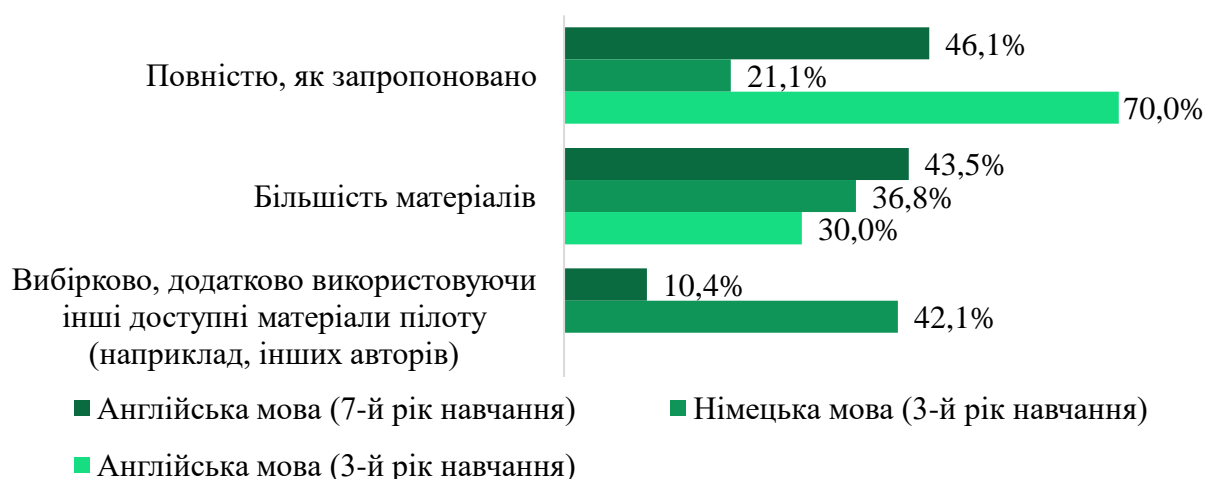

Рис. 25. Розподіл відповідей учителів галузі «Іношомовна освіта» на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 80 % учителів, які пілотували навчально-методичні матеріали з англійської мови як першої іноземної, оцінили за 10-бальною шкалою їхню відповідність принципам НУШ балами від восьми до десяти; близько 80 % учителів німецької як другої іноземної – від семи до дев’яти балів; а 90 % учителів англійської як другої іноземної – від восьми до десяти, зокрема серед них 40 % – найвищим балом (рис. 26).

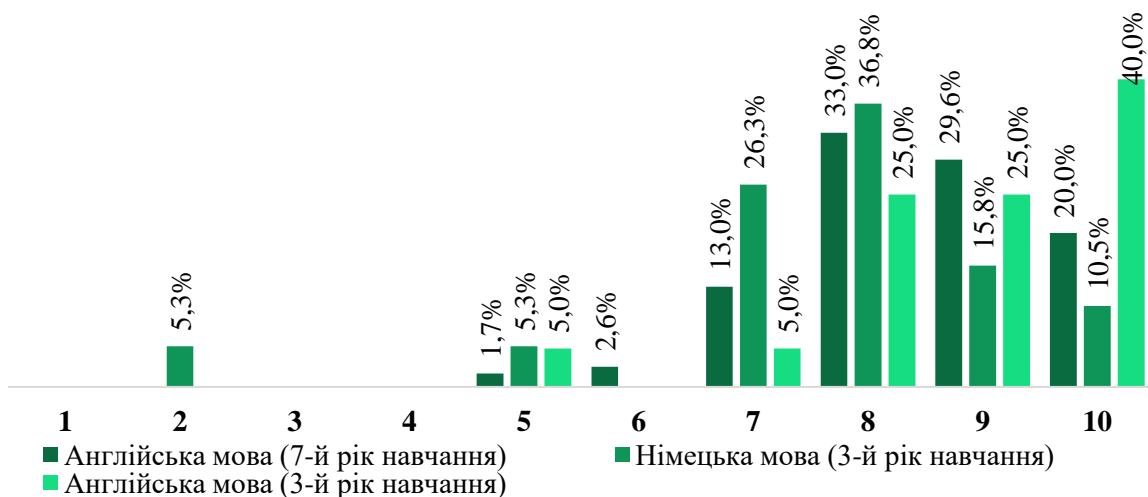

Рис. 26. Розподіл відповідей учителів галузі «Іншомовна освіта» на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальна оцінка учителів галузі «Іншомовна освіта» щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.10.

Таблиця 10

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проекту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Англійська мова (7-й рік навчання)	Німецька мова (3-й рік навчання)	Англійська мова (3-й рік навчання)
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	61,7%	42,1%	75,0%
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	52,2%	47,4%	70,0%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	66,1%	47,4%	80,0%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	67,8%	57,9%	90,0%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	64,3%	42,1%	65,0%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	61,7%	42,1%	75,0%

Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа) | 2024 р.

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Англійська мова (7-й рік навчання)	Німецька мова (3-й рік навчання)	Англійська мова (3-й рік навчання)
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	58,3%	68,4%	80,0%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	61,7%	73,7%	60,0%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	60,9%	57,9%	85,0%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйняту наукову термінологію	65,2%	42,1%	80,0%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	65,2%	57,9%	80,0%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	77,4%	48,3%	85,0%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	33,9%	42,1%	50,0%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	25,2%	31,6%	30,0%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	77,4%	68,4%	85,0%
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	73,9%	73,7%	95,0%
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	63,5%	63,2%	80,0%
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	41,7%	31,6%	55,0%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	43,5%	36,8%	50,0%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	68,7%	47,4%	80,0%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	67,8%	47,4%	80,0%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	53,0%	47,4%	70,0%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	61,7%	47,4%	75,0%
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	61,7%	42,1%	75,0%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	49,6%	26,3%	55,0%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	24,3%	21,1%	35,0%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	17,4%	15,8%	30,0%

Математична галузь

Серед респондентів дослідження частка учителів математичної галузі становить 8,6 %. Найбільша частка (90,8 %) учителів викладала в пілотному / -их класі /-ах окремі навчальні предмети – алгебру і геометрію (рис. 27).

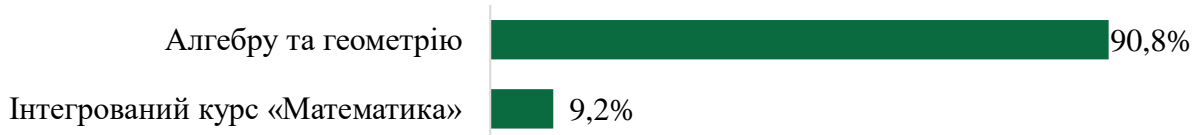

Рис. 27. Розподіл відповідей учителів математичної галузі щодо предметів / інтегрованих курсів, які вони викладали в 7 пілотному/-их класі/-ах
Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільші частки вчителів математичної галузі здійснювали освітній процес за модельними навчальними програмами Олександра Істера (табл. 11).

Таблиця 11
Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
Інтегрований курс «Математика»	
«Математика. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Істер О. С.)	56,3%
«Математика. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Васишин М. С., Милянник А. І., Працьовитий М. В., Простакова Ю. С., Школьнік О. В.)	43,8%
Алгебра	
«Алгебра. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Істер О. С.)	69,0%
«Алгебра. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Мерзляк А. Г., Номіровський Д. А., Пихтар М. П., Рубльов Б. В., Семенов В. В., Якір М. С.)	18,0%
«Алгебра. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Бурда М.І., Тарасенкова Н.А., Васильєва Д.В.)	13,0%
Геометрія	
«Геометрія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Істер О. С.)	72,2%
«Геометрія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Мерзляк А. Г., Номіровський Д. А., Пихтар М. П., Рубльов Б. В., Семенов В. В., Якір М. С.)	14,4%
«Геометрія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Бурда М.І., Тарасенкова Н.А., Васильєва Д.В.)	12,4%
«Геометрія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Генденштейн Л. Е., Жемчужкіна Г. В.)	1,0%

Більшість учителів математичної галузі в 7-х пілотних класах працювали за модельною навчальною програмою, яка є продовженням програми 5-6 класів (рис. 28).

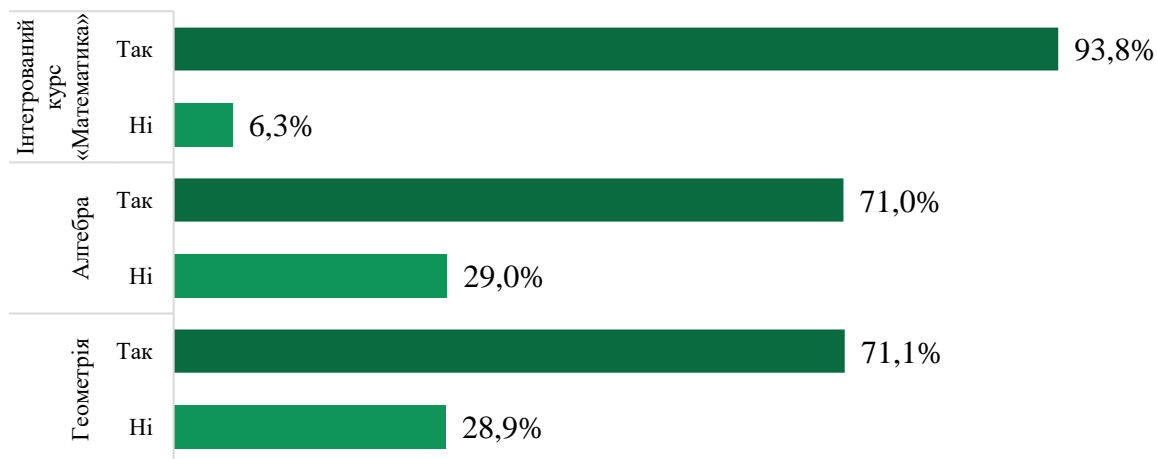

Рис. 28. Розподіл відповідей учителів математичної галузі на питання «Чи ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої ви працювали в 5-6 пілотних класах?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільша частка (87,5 %) вчителів інтегрованого курсу «Математика» повністю погоджуються із твердженням, що модельна навчальна програма, за якою вони здійснювали освітній процес у пілотних класах забезпечує реалізацію академічної свободи вчителя, найбільша частка (79,0 %) учителів алгебри – цілком відповідає ідеям НУШ, а геометрії (76,3 %) – забезпечує змогу послідовного досягнення очікуваних результатів навчання (рис. 29).

Рис. 29. Розподіл відповідей учителів математичної галузі на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся». Побудовано авторами за даними опитування.

Близько половини вчителів алгебри і 42,3 % учителів геометрії повідомили, що до комплекту навчально-методичного забезпечення, який вони пілотували на рівні 7-го класу входив навчальний посібник і цифрові ресурси, а 43,8 % учителів інтегрованого курсу «Математика» отримали для апробації лише навчальний посібник. Водночас 7 % і 8,2 % учителів алгебри і геометрії не отримали жодних матеріалів для пілотування і розробляли все самостійно за модельною навчальною програмою (рис. 30).

Рис. 30. Розподіл відповідей учителів математичної галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Більшість учителів алгебри й геометрії як основні використовували навчальні матеріали (проекти посібника / підручника) Олександра Істрера – «Алгебра» (підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти) (78,5 %) і «Геометрія» (підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти) (79,8 %), цими ж підручниками послуговувалися й 43,8 % учителів інтегрованого курсу «Математика» (табл. 12).

Таблиця 12

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва підручника / посібника	Частка учителів, %
Інтегрований курс «Математика»	
«Математика» навчальний посібник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Школьний О. В., Нелін Є.П., Простакова Ю. С., Милянник А. І.)	56,3%
«Алгебра» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Істер О.С.). «Геометрія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Істер О.С.)	43,8%
Алгебра	
«Алгебра» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Істер О.С.)	78,5%
«Алгебра» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Тарасенкова Н. А. та ін.)	9,7%
«Алгебра» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Кравчук В. Р., Підручна М. В., Янченко Г. М.)	5,4%
«Алгебра» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Бевз Г.П., Бевз В.Г., Васильєва Д.В., Владімірова Н.Г.)	4,3%
«Алгебра» підручник для 7 класу (авт. Мерзляк А.Г. та ін.)	2,3%
Геометрія	
«Геометрія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Істер О.С.)	79,8%
«Геометрія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Тарасенкова Н.А. та ін.)	9,0%
«Геометрія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Бевз Г.П., Бевз В.Г., Васильєва Д.В., Владімірова Н.Г.)	5,6%
«Геометрія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Мерзляк А.Г. та ін.)	4,5%
«Геометрія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Генденштейн Л. Е., Жемчужкіна Г. В.)	1,1%

Понад і близько 75 % учителів математичної галузі отримали навчально-методичні матеріали частинами, водночас близько 20 % учителів інтегрованого курсу «Математика» упродовж навчального року отримували лише окремі пілотовані матеріали. Увесь пілотований навчальний посібник одержали 4,3 % учителів алгебри і 4,5 % учителів геометрії (рис. 31).

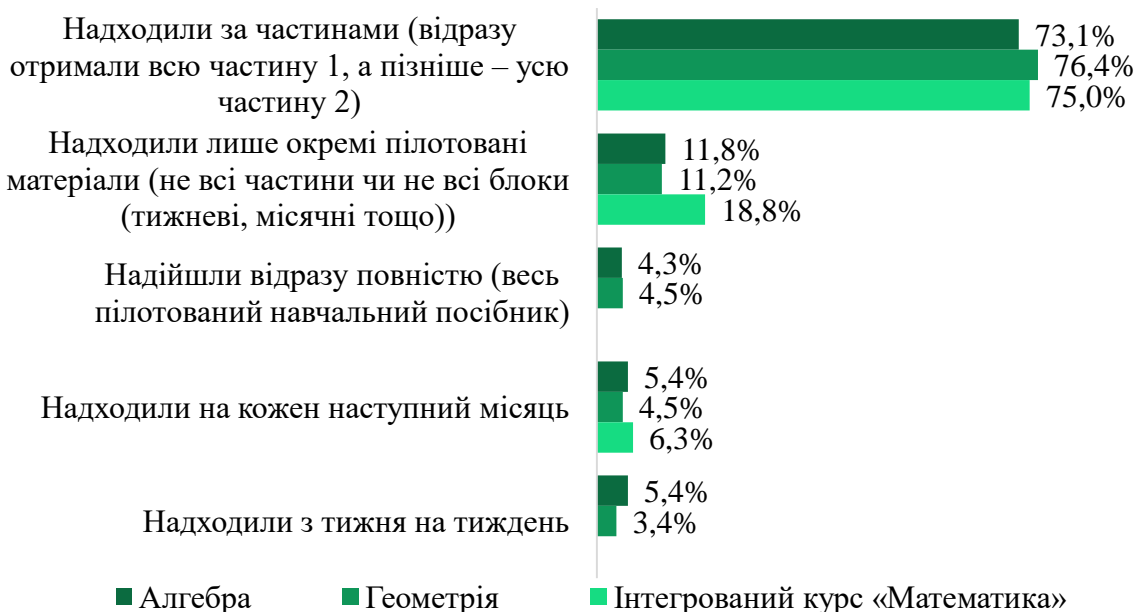

Рис. 31. Розподіл відповідей учителів математичної галузі на питання «Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотовали на рівні 7-го класу?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Більшість учителів математичної галузі отримували матеріали пілотованого навчального підручника / посібника в електронному вигляді (рис. 32).

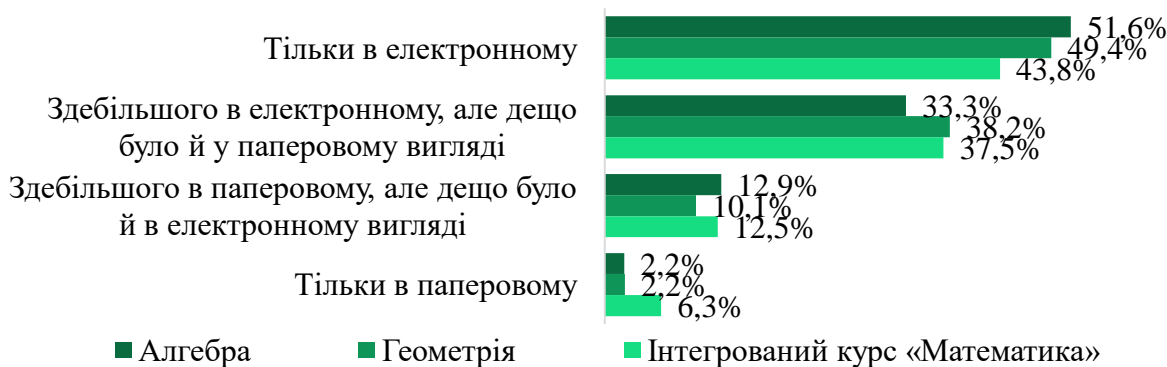

Рис. 32. Розподіл відповідей учителів математичної галузі на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Майже однакові і найбільші частки учителів алгебри (59,1 %) й геометрії (61,8 %) використовували матеріали пілотованого навчального підручника повністю, як запропоновано. Водночас половина вчителів

інтегрованого курсу користувалися матеріалами підручника як запропоновано, а близько 20 % – додатково іншими доступними матеріалами пілотного проєкту (рис. 33).

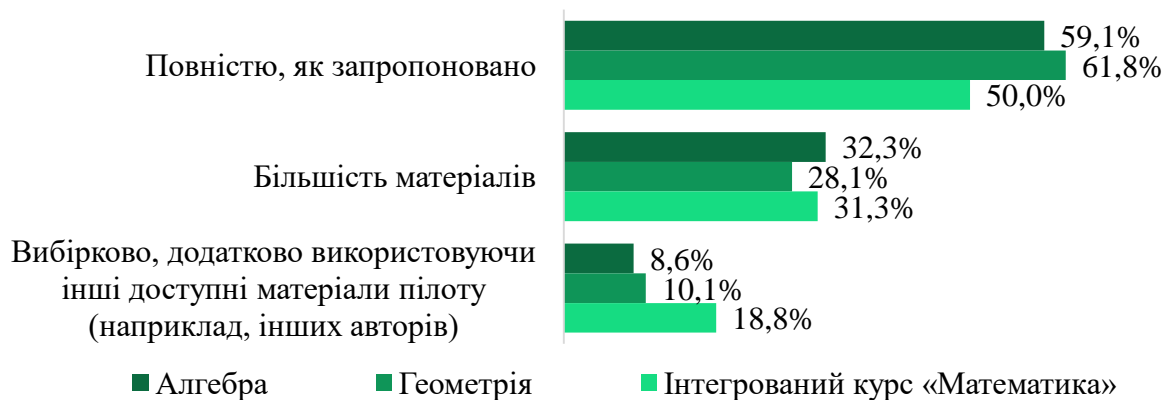

Рис. 33. Розподіл відповідей учителів математичної галузі на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Близько 40 % учителів алгебри на дев'ять за 10-бальною шкалою, а майже кожен четвертий на вісім і десять оцінюють відповідність пілотованих матеріалів для 7-го класу принципам НУШ. Щодо вчителів геометрії й інтегрованого курсу «Математика», то загалом понад 80 % респондентів оцінили відповідність балами від 8 до 10 (рис. 34).

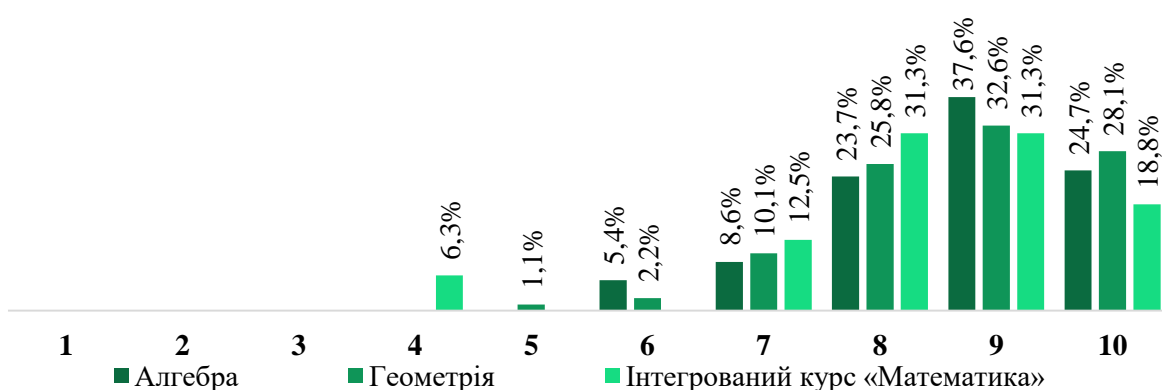

Рис. 34. Розподіл відповідей учителів математичної галузі на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальна оцінка учителів математичної галузі щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.13.

Таблиця 13

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Інтегрований курс «Математика»	Алгебра	Геометрія
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	75,0%	79,6%	75,3%
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	56,3%	74,2%	65,2%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	68,8%	74,2%	68,5%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	68,8%	75,3%	73,0%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	62,5%	59,1%	60,7%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	56,3%	73,1%	68,5%
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	75,0%	59,1%	60,7%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	81,3%	79,6%	77,5%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	81,3%	86,0%	83,1%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйняту наукову термінологію	81,3%	84,9%	80,9%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	75,0%	81,7%	78,7%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	87,5%	81,7%	79,8%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	37,5%	22,6%	20,2%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	25,0%	23,7%	20,2%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	93,8%	87,1%	87,6%
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	81,3%	69,9%	74,2%

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Інтегрований курс «Математика»	Алгебра	Геометрія
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	75,0%	74,2%	75,3%
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	56,3%	49,5%	53,9%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	37,5%	36,6%	42,7%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	56,3%	67,7%	69,7%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	56,3%	71,0%	75,3%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	68,8%	68,8%	65,2%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	75,0%	64,5%	62,9%
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	37,5%	36,6%	38,2%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	81,3%	64,5%	65,2%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	25,0%	22,6%	22,5%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	18,8%	18,3%	21,3%

Природнича галузь

Серед учасників цього річного опитування найбільшою (21,8 %) є частка учителів природничої галузі загалом. Здебільшого вчителі викладають окремі предмети цієї освітньої галузі – фізику, географію, хімію та біологію. Водночас 6,6 % респондентів у пілотних 7-х класах поєднували викладання різних предметів у межах природничої галузі. Детальний розподіл відповідей учителів щодо предметів, які вони викладали в пілотному/-их класі/-ах подано на рис. 35.

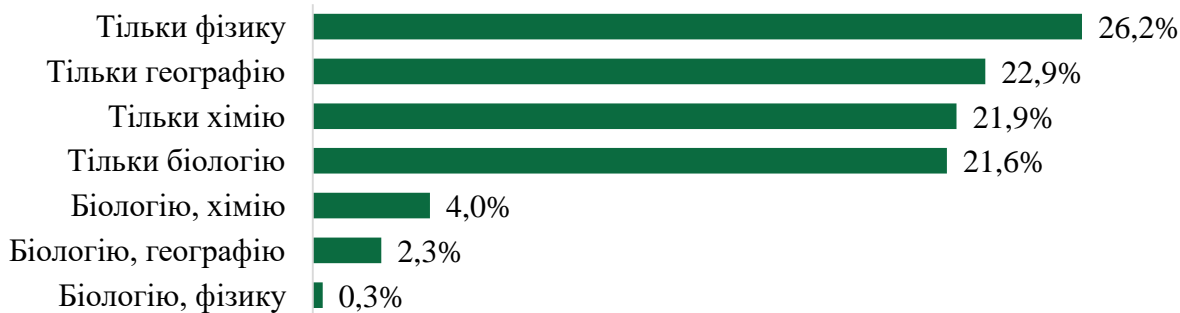

Рис. 35. Розподіл відповідей учителів природничої галузі щодо предметів / інтегрованих курсів, які вони викладали в 7 пілотному/-их класі/-ах
Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільші й майже однакові частки вчителів, які викладали географію і біологію, здійснювали освітній процес за модельною навчальною програмою «Географія. 6–9 класи» (авт. Запотоцький С.П. та ін.) (73,1 %) і «Біологія. 7–9 класи» (авт. Балан П. Г. та ін.) (72,2 %). Близько 55 % учителів фізики – за модельною навчальною програмою «Фізика. 7-9 класи» (авт. Кремінський Б. Г. та ін.). Для викладання хімії всі вчителі використовували єдину безальтернативну модельну навчальну програму «Хімія. 7-9 класи» (авт. Лашевська Г. А.) (табл. 14).

Таблиця 14

Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
Географія	
«Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.)	73,1%
«Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.)	26,9%
Біологія	
«Біологія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Балан П. Г., Кулініч О. М., Юрченко Л. П.)	72,2%
«Біологія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Соболев В. І.)	26,6%
«Біологія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Самойлов А. М., Тагліна О. В., Утевська О. М.)	1,3%
Фізика	
«Фізика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кремінський Б. Г., Гельфгат І. М., Божинова Ф. Я., Ненашев І. Ю., Кірюхіна О. О.)	53,2%

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
«Фізика 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Максимович З. Ю., Білик М. М., Варениця Л. В., Коваль Г. С., Микитеєк О. М., Ординович М. Б., Созанський А. В., Шевців В. Ф.)	24,7%
«Фізика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Головка М. В., Засекін Д. О., Засекіна Т. М., Крячко І. П., Ляшенко О. І., Мацюк В. М., Мельник Ю. С., Непорожня Л. В., Сіпій В. В.)	22,1%
Хімія	
«Хімія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Лашевська Г. А.)	100,0%

З огляду на те, що в межах природничої галузі лише географія викладалася на попередньому циклі середньої освіти в 6-му класі як окремий предмет, надаємо розподіл відповідей учителів щодо використання модельних навчальних програм лише з цього навчального предмета. Як бачимо з рис. 36 дев'ять із десяти вчителів географії в 7-х пілотних класах продовжили працювати з тією модельною навчальною програмою, на основі якої вони працювали в 6-х пілотних класах.

Рис. 36. Розподіл відповідей учителів географії на питання «*Чи ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої ви працювали в 5-6 пілотних класах?*»

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад і майже 80 % учителів географії і фізики повністю погоджуються із твердженням, що модельна навчальна програма, за якою вони здійснювали освітній процес на рівні 7-го класу, відповідає принципам науковості, системності, а серед учителів біології з цим погодилася трохи менша частка вчителів – 65,8 %. Водночас найбільша частка (майже 60 %) учителів хімії підтримує твердження, що модельна навчальна програма забезпечує реалізацію академічної свободи вчителя (рис. 37).

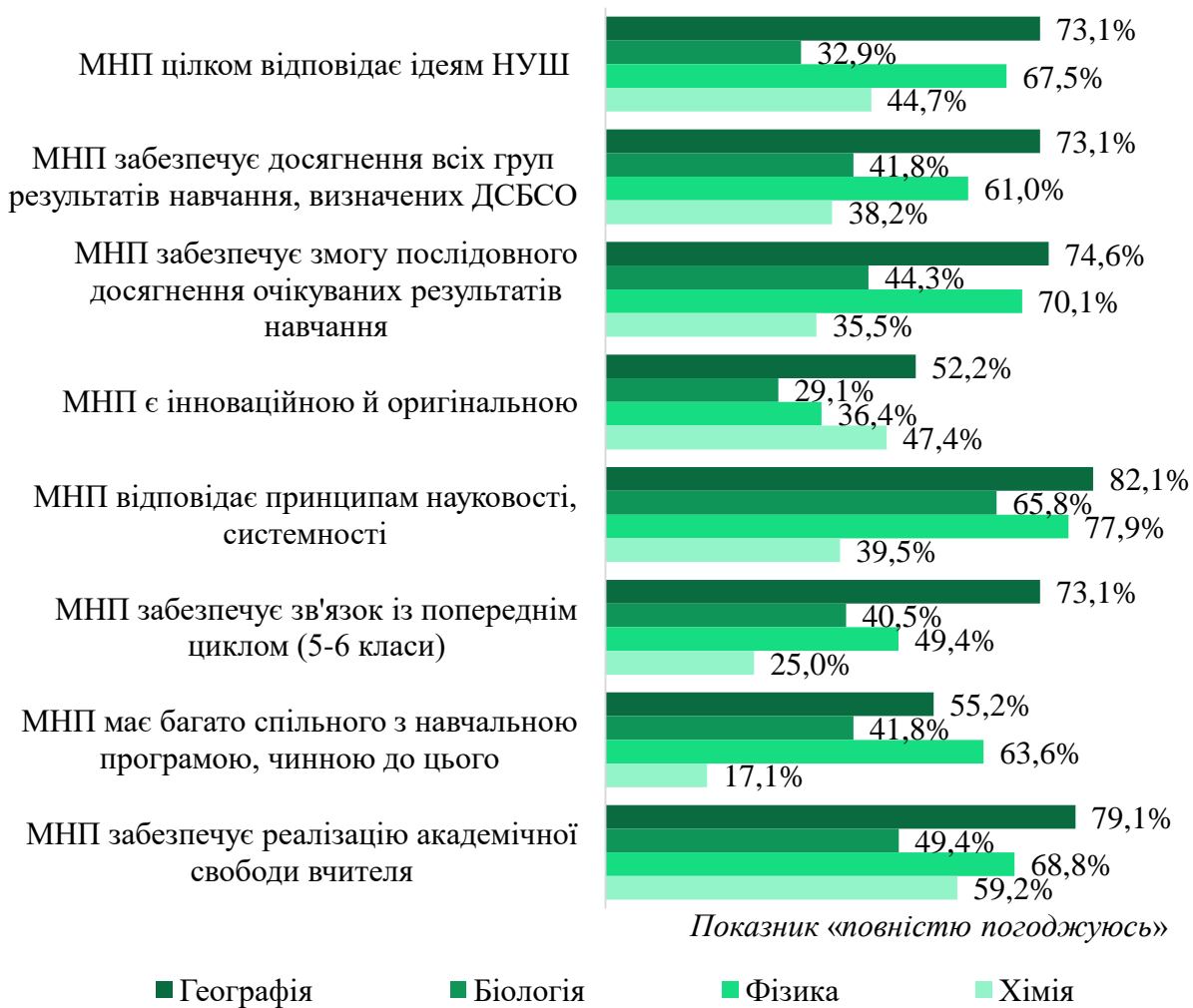

Рис. 37. Розподіл відповідей учителів природничої галузі на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся». Побудовано авторами за даними опитування.

Близько 70 % учителів хімії, понад 40 % учителів біології повідомили, що до комплекту навчально-методичного забезпечення входив тільки навчальний посібник. Однакові частки вчителів географії (37,3 %) та майже однакові частки вчителів фізики (28,6 % і 27,3 %) констатували, що пілотували тільки навчальні посібники, а також навчальний посібник і цифрові ресурси, запропоновані авторами відповідних комплектів навчально-методичного забезпечення. Детальний розподіл щодо комплекту навчально-методичного забезпечення пілоту для вчителів природничої освітньої галузі подано на рис. 38.

Рис. 38. Розподіл відповідей учителів природничої галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Більшість (67,2 %) учителів географії пілотували проєкт підручника «Географія» 7 кл. (авт. Гільберг Т. Г. та ін.); серед учителів біології (86,3 %) – «Біологія» 7 кл. (авт. Балан П. Г. та ін.); серед учителів фізики (69,7 %) – «Фізика» 7 кл. (авт. Бар'яхтар В. Г. та ін. за редакцією Довгого С. О.); серед учителів хімії (97,2 %) – «Хімія» 7 кл. (авт. Лашевська Г.А.). Детальний розподіл відповідей учителів природничої галузі щодо навчальних матеріалів подано в табл.15.

Таблиця 15

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва підручника / посібника	Частка учителів, %
Географія	
«Географія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Гільберг Т. Г., Довгань А. І., Совенко В. В.).	67,2%
«Географія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Безуглий В. В., Лисичарова Г. О.).	12,5%
«Географія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Топузов О. М., Грома В. Д., Косик В. М.)	9,4%
«Географія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Довгань Г. Д.).	6,3%
«Географія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р.)	3,1%
«Географія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Безуглий В. В., Лисичарова Г. О.)	1,6%
Біологія	
«Біологія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Балан П. Г., Остапченко Л.І., Кулініч О. М., Юрченко Л. П.).	86,3%
«Біологія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Соболев В. І.).	12,3%
Інше*	1,4%
Фізика	
«Фізика» для 7 класу закладів загальної середньої освіти (навчальний посібник) (авт. Бар'яхтар В. Г., Божинова Ф. Я., Довгий С. О., Кірюхін М. М., Кірюхіна О. О.; за редакцією Довгого С. О.)	69,7%
«Фізика» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Засекіна Т. М.)	24,2%
«Фізика» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Максимович З. Ю., Білик М. М., Варениця Л. В., Коваль Г. С., Микитеєк О. М., Ординович М. Б., Шевців В. Ф.).	4,5%
«Фізика» підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Сиротюк В. Д.) (2015 р.)	1,5%
Хімія	
«Хімія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Лашевська Г.А.)	97,2%
Інше*	2,8%

*Серед інших навчальних матеріалів (проєктів підручників/посібників) респонденти вказали на такі:

- Учителі біології: «Мала 1-6 параграфи підручника у вересні та короткочасний доступ до підручника весною»¹⁴ (без уточнення, який саме підручник);
- учителі хімії: «Посібник, бо підручника в першому семестрі не було», «фрагмент підручника» (без уточнення, який саме посібник / підручник).

¹⁴ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

Близько 85 % учителів хімії, понад 70% учителів географії та 66,7 % учителів фізики повідомили, що отримували впродовж навчального року матеріали для пілотування частинами, серед учителів біології про це зазначили менше половини респондентів (рис. 39).

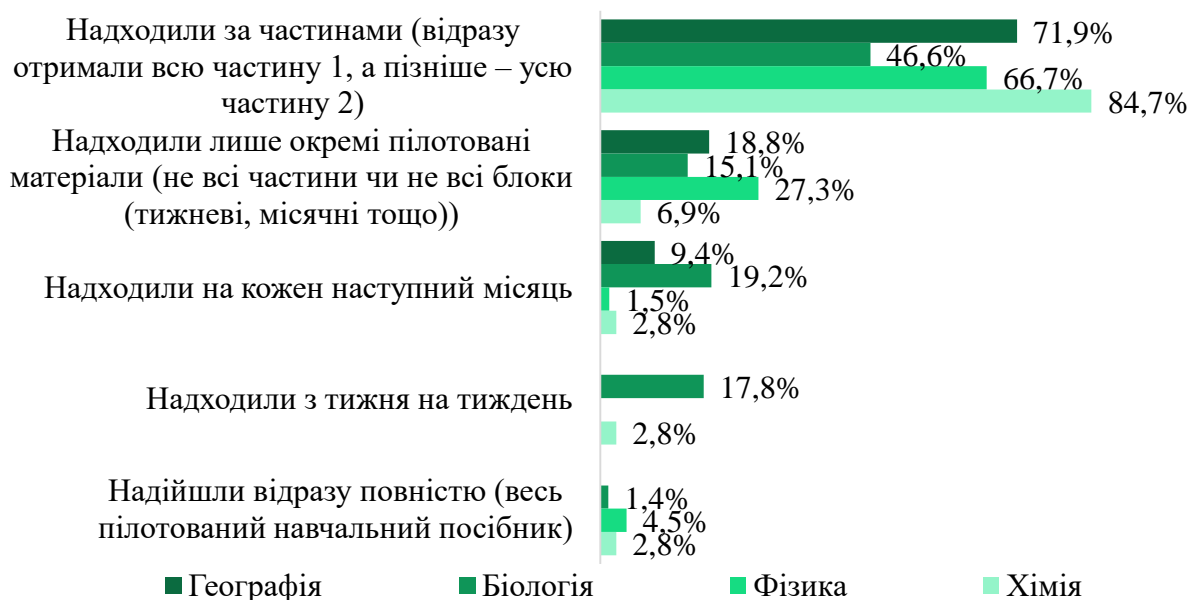

Рис. 39. Розподіл відповідей учителів природничої галузі на питання «Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотували на рівні 7-го класу?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Здебільшого педагоги природничої галузі отримували пілотований навчальний підручник в електронному вигляді (рис. 40).

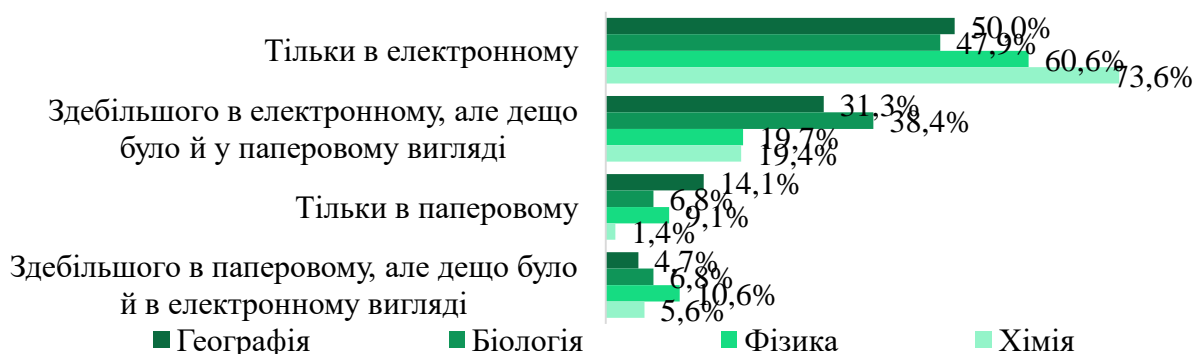

Рис. 40. Розподіл відповідей учителів природничої галузі на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)».

Побудовано авторами за даними опитування.

Майже однакові частки учителів географії (46,9 % і 45,3 %) використовували матеріали пілотованого підручника повністю і більшість

матеріалів. Половина учителів хімії – більшість матеріалів, а понад чверть – вибірково, використовуючи інші доступні матеріали. Найбільша частка учителів біології (43,8 %) – повністю, як запропоновано, а серед учителів фізики 45,5 % – більшість матеріалів (рис. 41).

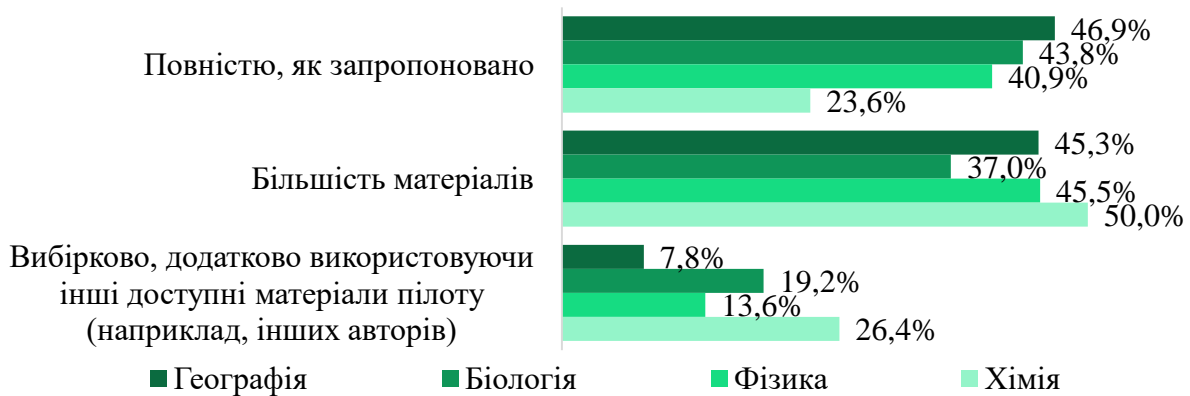

Рис. 41. Розподіл відповідей учителів природничої галузі на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Розподіл відповідей учителів природничої галузі щодо відповідності пілотованих навчальних матеріалів для 7-х класів принципам НУШ за 10-бальною шкалою виглядає таким чином: 93,8 % географів і 85,2 % фізиків оцінили балами від восьми до десяти; 67,1 % біологів – на вісім і дев'ять; а 73,6 % учителів хімії – від семи до дев'яти (рис. 42).

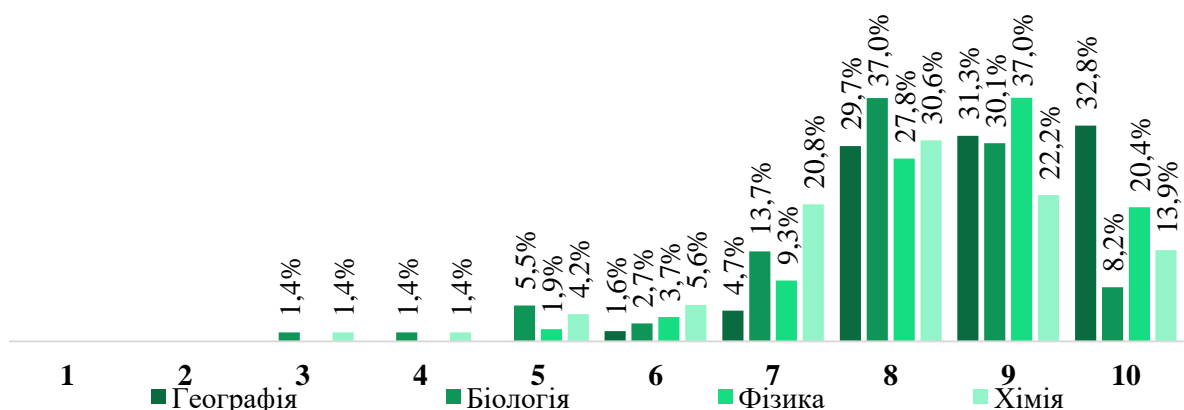

Рис. 42. Розподіл відповідей учителів математичної галузі на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальна оцінка учителів технологічної галузі щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.16.

Таблиця 16

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %			
	Географія	Біологія	Фізика	Хімія
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	81,3%	56,2%	63,6%	36,1%
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	70,3%	34,2%	60,6%	27,8%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	75,0%	46,6%	68,2%	47,2%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	81,3%	47,9%	69,7%	52,8%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	71,9%	54,8%	68,2%	58,3%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	70,3%	58,9%	68,2%	58,3%
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	75,0%	50,7%	72,7%	55,6%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	84,4%	64,4%	68,2%	63,9%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	84,4%	58,9%	81,8%	25,0%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйнятну наукову термінологію	81,3%	76,7%	77,3%	59,7%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	81,3%	43,8%	74,2%	36,1%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	73,4%	35,6%	51,5%	33,3%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	34,4%	27,4%	13,6%	34,7%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	37,5%	12,3%	19,7%	15,3%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	87,5%	90,4%	87,9%	79,2%
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	84,4%	72,6%	75,8%	55,6%
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	76,6%	68,5%	80,3%	61,1%

Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа) | 2024 р.

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %			
	Географія	Біологія	Фізика	Хімія
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	53,1%	23,3%	45,5%	26,4%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	34,4%	6,8%	22,7%	9,7%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	78,1%	47,9%	78,8%	34,7%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	79,7%	58,9%	74,2%	41,7%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	73,4%	39,7%	68,2%	47,2%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	71,9%	50,7%	66,7%	50,0%
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	70,3%	56,2%	53,0%	59,7%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	60,9%	42,5%	66,7%	43,1%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	35,9%	16,4%	19,7%	16,7%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	25,0%	9,6%	15,2%	8,3%

Технологічна галузь

Серед учителів – респондентів дослідження – педагоги технологічної галузі освіти становлять загалом 7,5 %, серед них понад 50 % здійснювали освітній процес у пілотних класах за модельною навчальною програмою «Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ходзицька І. Ю., Горобець О. В., Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М.). Детальний розподіл щодо модельних навчальних програм, якими послуговувалися вчителі, подано в табл. 17.

Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
«Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ходзицька І. Ю., Горобець О. В., Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М.)	82,5%
«Технології. 7–9 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Мачача Т. С.)	7,8%
«Технології. 7–9 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Туташинський В. І.)	7,8%
Модельна навчальна програма «Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гащак В. М.)	1,9%

Понад 80 % учителів указали, що модельна навчальна програма, за якою вони працювали в 7-х пілотних класах є продовженням модельної навчальної програми, за якою вони здійснювали освітній процес у 5-6-х пілотних класах (рис. 43).

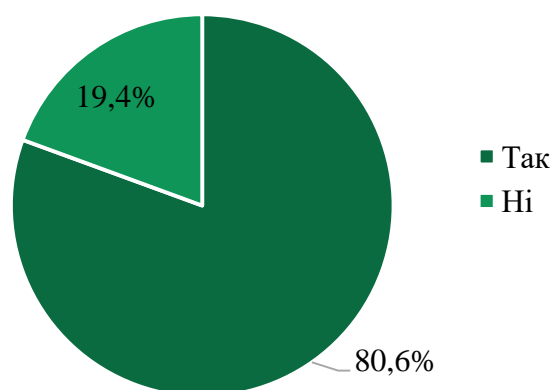

Рис. 43. Розподіл відповідей учителів технологічної галузі на питання «Чи ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої ви працювали в 5-6 пілотних класах?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад три чверті учителів технологічної галузі вважають, що модельна навчальна програма, за якою вони працювали з учнями пілотних 7-х класів, забезпечує зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи) і майже три чверті – забезпечує реалізацію академічної свободи вчителя (74,8 %) і змогу послідовного досягнення очікуваних результатів навчання (73,8 %). Водночас майже однакові і найменші частки вчителів повністю

погоджуються із твердженням, що модельна навчальна програма має багато спільного з навчальною програмою, чинною до цього (49,5 %) і є інноваційною й оригінальною (51,5 %) (рис. 44).

Показник «повністю погоджуюсь»

Рис. 44. Розподіл відповідей учителів технологічної галузі на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся». Побудовано авторами за даними опитування.

За відповідями 35 % учителів технологічної галузі, до комплексу пілотованого навчально-методичного забезпечення входив навчальний посібник, а також цифрові ресурси, запропоновані авторами НМЗ. Водночас однакові частки вчителів (21,4 %) повідомили, що комплект пілотованих матеріалів передбачав тільки навчальний посібник і що не було жодних матеріалів для пілотування, а отже, учителі на основі модельної навчальної програми розробляли все самостійно (рис. 45).

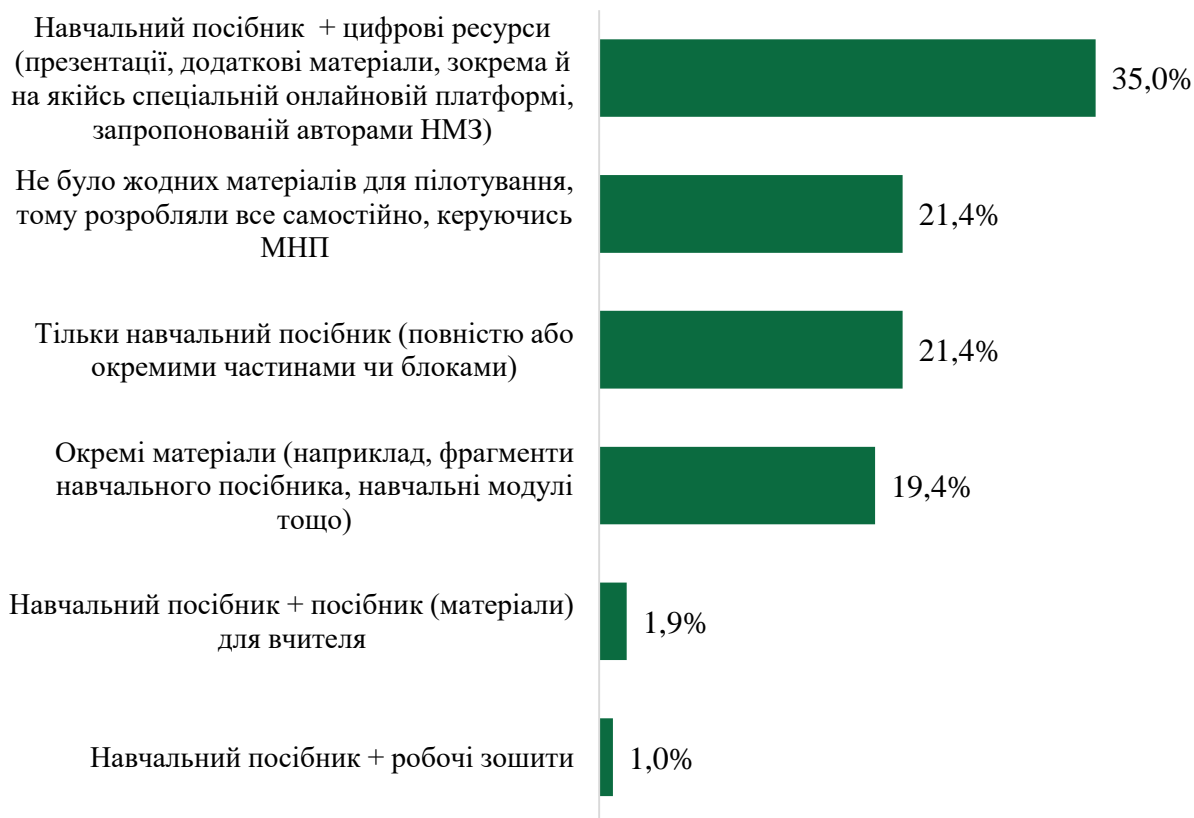

Рис. 45. Розподіл відповідей учителів технологічної галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 90 % вчителів використовували в освітньому процесі навчальні матеріали (проект підручника) «Технології» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Ходзицька І. Ю., Горобець О. В. Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М., Палійчук М. Д.) (табл. 18).

Таблиця 18

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проекту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва підручника/посібника	Частка учителів, %
«Технології» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Ходзицька І. Ю., Горобець О. В. Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М., Палійчук М. Д.)	90,1%
«Технології» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Біленко О. В., Пелагейченко М. Л.)	7,4%
Інше*	2,5%

*Серед інших навчальних матеріалів (проектів підручників/посібників) учителі вказали на такі, як *власні напрацювання*¹⁵.

¹⁵ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

Понад 40 % респондентів зауважили, що впродовж навчального року надходили лише окремі пілотовані матеріали. Також лише 16 % учителів отримали повністю весь пілотований посібник (рис. 46).

Рис. 46. Розподіл відповідей учителів технологічної галузі на питання «Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотовали на рівні 7-го класу?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Здебільшого вчителі отримували пілотовані матеріали в електронному вигляді (рис. 47).

Рис. 47. Розподіл відповідей учителів технологічної галузі на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Близько 55 % учителів технологічної галузі використовували більшість запропонованих матеріалів і лише 16 % – повністю (рис. 48).

Рис. 48. Розподіл відповідей учителів технологічної галузі на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Третина вчителів технологічної галузі за 10-бальною шкалою оцінила відповідність пілотованих матеріалів принципам НУШ на дев'ять балів, а також однакові частки (25,9 %) педагогів – на вісім і десять (рис. 49).

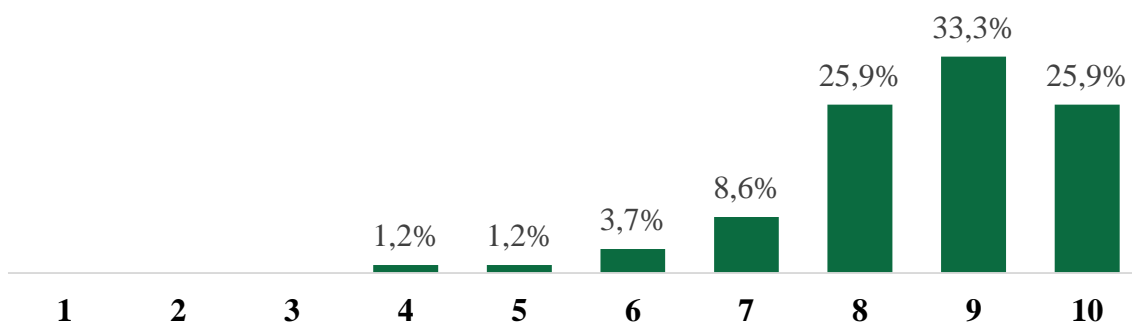

Рис. 49. Розподіл відповідей учителів технологічної галузі на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальна оцінка учителів технологічної галузі щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.19.

Таблиця 19

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проекту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	56,8%

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	46,9%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	72,8%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	72,8%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	75,3%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	66,7%
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	66,7%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	79,0%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	66,7%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйняту наукову термінологію	71,6%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	71,6%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	1,2%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	25,9%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	25,9%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	82,7%
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	76,5%
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	74,1%
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	56,8%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	30,9%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	67,9%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	67,9%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	59,3%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	60,5%
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	60,5%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	56,8%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	27,2%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	17,3%

Інформатична галузь

Частка вчителів інформатичної галузі становить 8,0 % від усіх учителів – респондентів дослідження, серед них близько 60 % користується модельною навчальною програмою «Інформатика. 7-9 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ривкінд Й. Я. та ін.) (табл. 20).

Таблиця 20

Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
«Інформатика. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ривкінд Й. Я., Лисенко Т. І., Чернікова Л. А., Шакоцько В. В.)	58,6%
«Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Завадський І. О., Коршунова О. В., Твердохліб І. А.)	15,3%
«Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Морзе Н. В., Барна О. В.)	11,7%
«Інформатика. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пасічник О. В., Козак Л. З., Ворожбит А. В.)	10,8%
«Інформатика. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бондаренко О. О., Ластовецький В. В., Пилипчук О. П., Шестопапов Є. А.)	2,7%
«Інформатика. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Громко Г.Ю., Шевчук П.Г, Ковбаса В.М.)	0,9%

Понад 70 % учителів інформатичної галузі повідомили, що модельна навчальна програма є продовженням тієї, за якою вони працювали в пілотних класах на адаптаційному циклі базової середньої освіти (рис. 50).

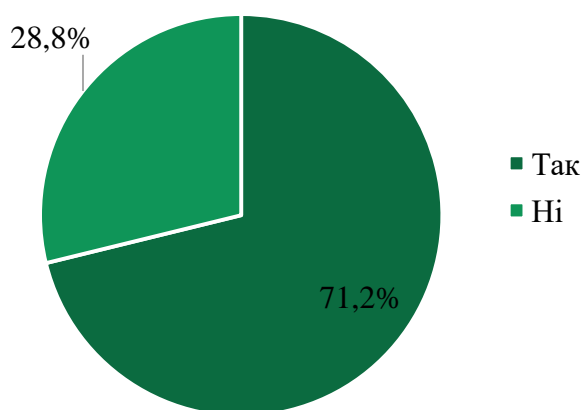

Рис. 50. Розподіл відповідей учителів інформатичної галузі на питання «Чи ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої ви працювали в 5-6 пілотних класах?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільша частка (63,1 %) учителів інформатики вважають, що модельна навчальна програма забезпечує реалізацію академічної свободи вчителя. Водночас про інноваційність й оригінальність модельної навчальної програми зауважила найменша (45,9 %) частка педагогів (рис. 51).

Рис. 51. Розподіл відповідей учителів інформатичної галузі на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся». Побудовано авторами за даними опитування.

Близько 35 % учителів інформатичної галузі пілотували комплект навчально-методичного забезпечення з навчального посібника і цифрових ресурсів. Водночас однакові частки вчителів (17,1 %) повідомили, що пілотували тільки навчальний посібник і що не було жодних матеріалів для апробації (рис. 52).

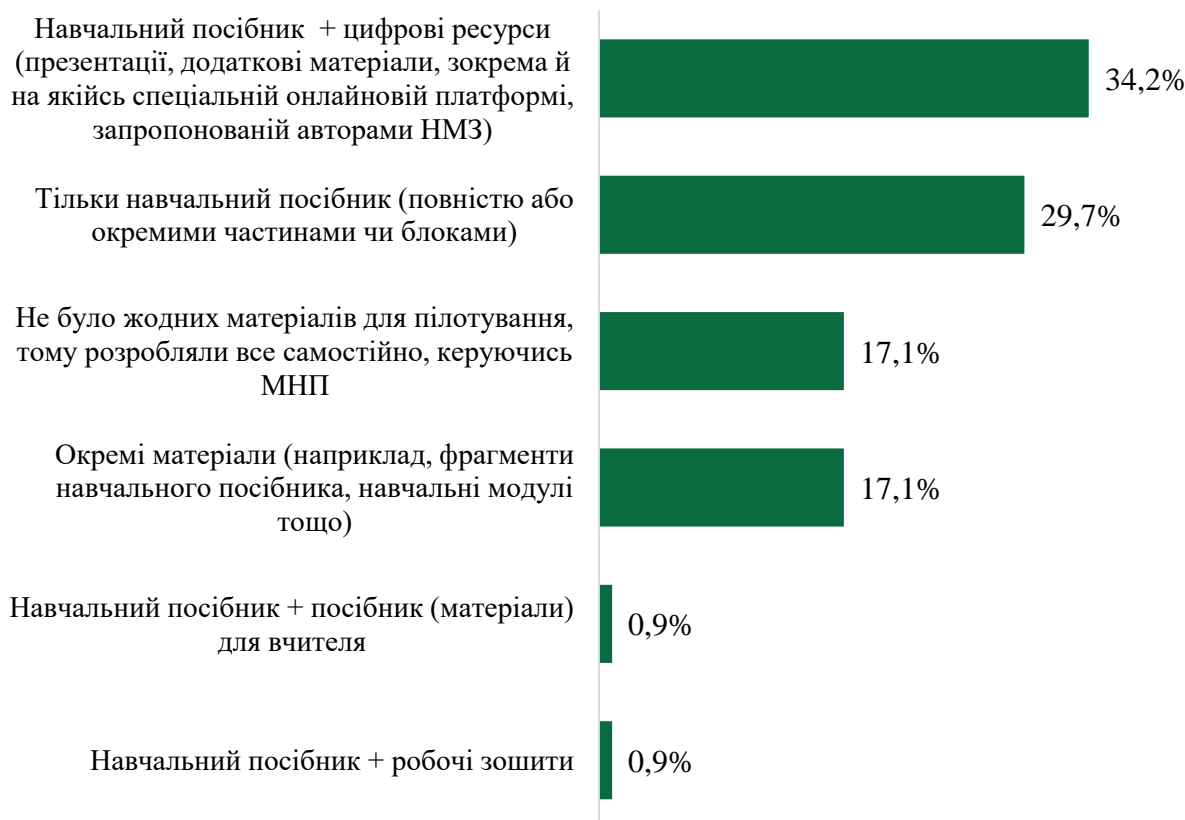

Рис. 52. Розподіл відповідей учителів інформатичної галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільша частка учителів інформатики пілотували навчальні матеріали (проект підручника) «Інформатика» (авт. Ривкінд Й. Я. та ін.) (табл. 21).

Таблиця 21

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проекту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва підручника/посібника	Частка учителів, %
«Інформатика» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Ривкінд Й. Я., Лисенко Т. І., Чернікова Л. А., Шакоцько В.В.)	62,6%
«Інформатика» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Коршунова О. В., Завадський І. О.)	16,5%
«Інформатика» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Джон Ендрю Біос)	15,4%
«Інформатика» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Бондаренко О.О., Ластовецький В.В., Пилипчук О. П., Шестопапов Є. А.)	4,4%
Інше*	1,1%

*Серед інших навчальних матеріалів (проектів підручників/посібників) учителі вказали «Інформатика. 7 клас» (авт. Морзе Н., Барна О.)¹⁶;

¹⁶ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

За відповідями вчителів інформатики, навчально-методичне (рис. 53).

Рис. 53. Розподіл відповідей учителів інформатичної галузі на питання «Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотовали на рівні 7-го класу?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 60 % учителів інформатичної галузі впродовж навчального року отримували пілотований навчальний посібник або окремі матеріали тільки в електронному вигляді (рис. 54).

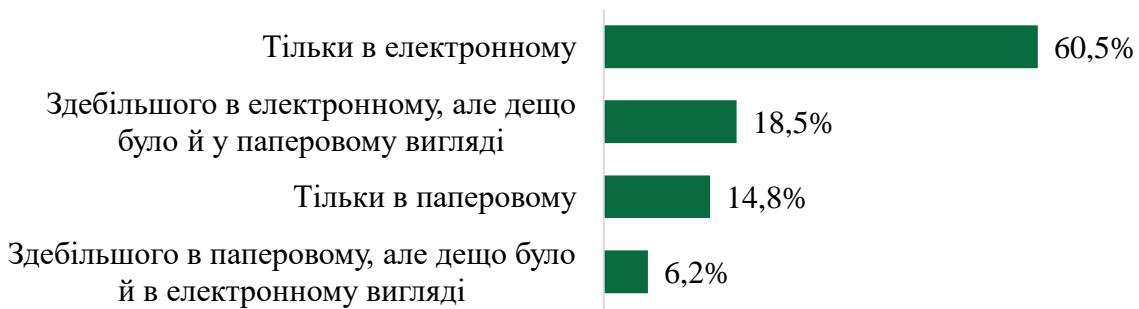

Рис. 54. Розподіл відповідей учителів інформатичної галузі на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)».

Побудовано авторами за даними опитування.

Щодо обсягу використання матеріалів пілотованих навчальних посібників, то 40,2 % учителів інформатики користувалися більшістю запропонованих матеріалів (рис. 55).

Рис. 55. Розподіл відповідей учителів інформатичної галузі на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 60 % учителів інформатичної галузі за 10-бальною шкалою оцінили відповідність пілотованих матеріалів принципам НУШ на рівні восьми і дев'яти балів (рис. 56).

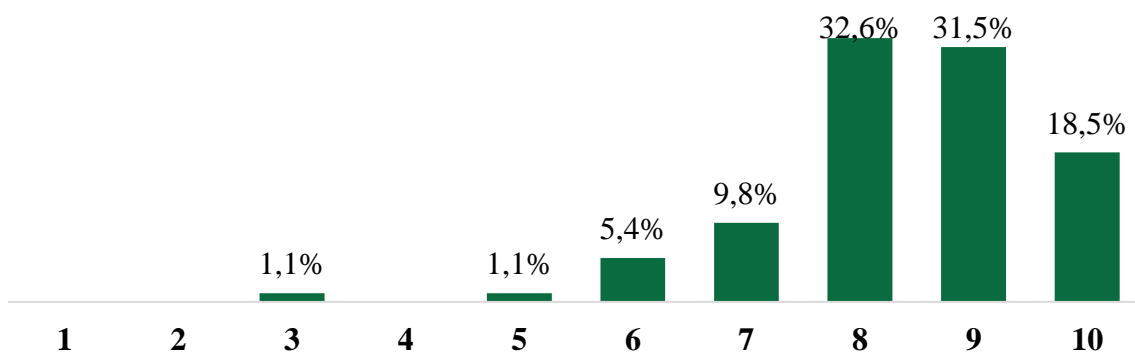

Рис. 56. Розподіл відповідей учителів інформатичної галузі на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальна оцінка учителів інформатичної галузі щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.22.

Таблиця 22

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проекту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	58,7%

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	51,1%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	65,2%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	66,3%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	63,0%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	57,6%
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	62,0%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	60,9%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	71,7%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйняту наукову термінологію	67,4%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	56,5%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	63,0%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	35,9%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	25,0%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	82,6%
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	76,1%
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	76,1%
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	48,9%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	30,4%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	62,0%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	65,2%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	62,0%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	62,0%
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	56,5%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	47,8%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	30,4%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	25,0%

Соціальна і здоров'язбережувальна галузь

Серед учасників опитування 4,7 % учителів викладають інтегрований курс соціальної і здоров'язбережувальної галузі – «Здоров'я, безпека та добробут». Серед них 60 % здійснювали освітній процес у пілотних 7-х класах на основі модельної навчальної програми «Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т. В. та ін.) (табл. 23).

Таблиця 23

Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
«Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Андрук Н. В., Лаврентьєва І. В., Хомич О. Л.)	60,0%
«Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шиян О. І., Дяків В. Г., Седоченко А. Б., Страшко С. В.)	27,7%
«Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гущина Н. І., Василяшко І. П.)	9,2%
«Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Василенко С. В., Колотій Л. П.)	3,1%

Майже 85 % учителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі зазначили, що модельна навчальна програма, за якою вони працювали в 7-х пілотних класах є продовженням тієї, за якою вони здійснювали освітній процес на попередньому циклі базової освіти (рис. 57).

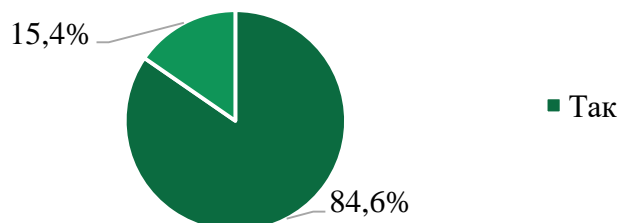

Рис. 57. Розподіл відповідей учителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі на питання «Чи ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої ви працювали в 5-6 пілотних класах?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Близько 90 % учителів указали, що модельна навчальна програма, за якою вони працювали забезпечує зв'язок із попереднім циклом, також понад 80 % респондентів зауважили, що цілком відповідає ідеям НУШ і забезпечує реалізацію академічної свободи вчителя (рис. 58).

Рис. 58. Розподіл відповідей учителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся».

Побудовано авторами за даними опитування.

Близько 60 % учителів отримали для пілотування комплект навчально-методичних матеріалів з навчальним посібником і цифровими ресурсами, а кожен четвертий респондент – тільки навчальний посібник (рис. 59).

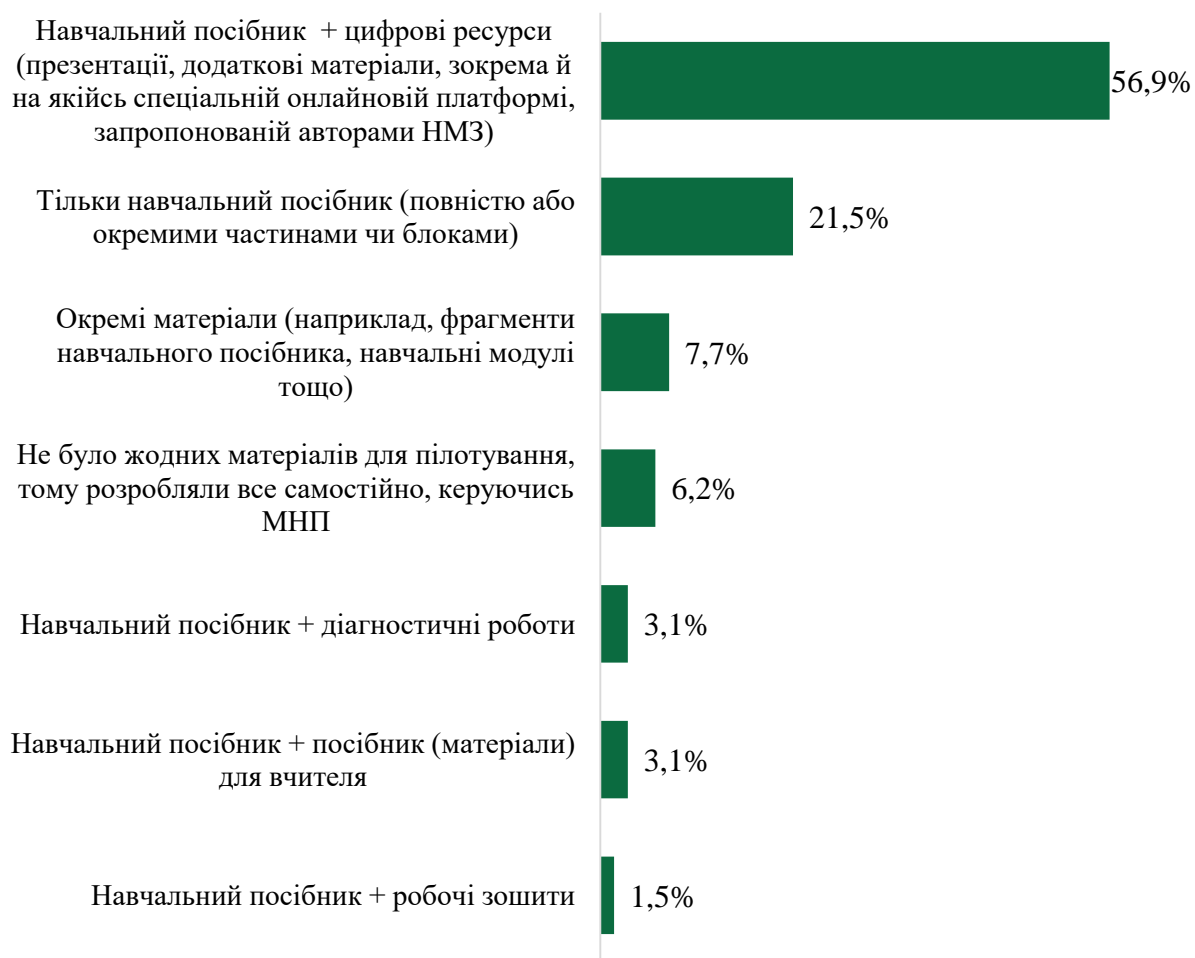

Рис. 59. Розподіл відповідей учителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Також близько 60 % учителів цієї освітньої галузі пілотували підручник інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (авт. Воронцова Т. В. та ін.). Детальний розподіл часток учителів щодо пілотованих підручників / навчальних посібників подано в табл. 24.

Таблиця 24

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проекту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва підручника/посібника	Частка учителів, %
«Здоров'я, безпека та добробут» підручник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти (автори: Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Андрук Н. В., Лаврентьєва І. В., Хомич О.Л.)	58,5%
«Здоров'я, безпека та добробут» навчальний посібник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Шиян О. І., Дяків В. Г., Седоченко А. Б., Тагліна О. В.)	27,7%

Назва підручника/посібника	Частка учителів, %
«Здоров'я, безпека та добробут» підручник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт Гущина Н.І., Василяшко І.П., за редакцією Бойченко Т.Є.)	10,8%
Інше*	3,0%

*Серед іншого учителі зазначали, що *«посібника Воронцової не отримала, працювала з іншим автором; немає такого»*¹⁷.

Понад 55 % учителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі повідомили, що навчально-методичні матеріали надходили цілісними частинами і лише 6,2 % респондентів отримали весь пілотований навчальний посібник (рис. 60).

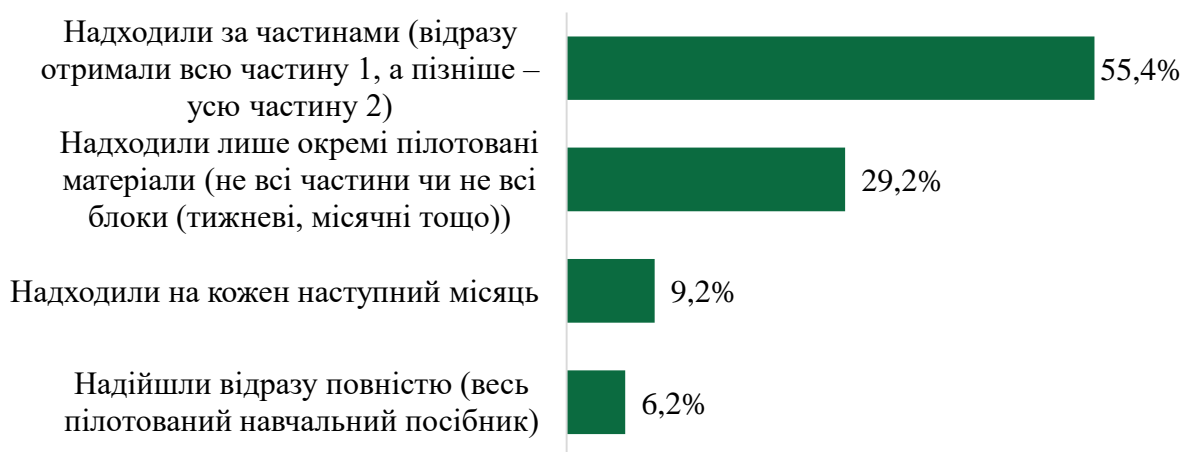

Рис. 60. Розподіл відповідей учителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі на питання *«Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотовали на рівні 7-го класу?»*.

Побудовано авторами за даними опитування.

Більшість учителів отримували інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» отримували пілотований навчальний посібник в електронному вигляді (рис. 61).

¹⁷ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

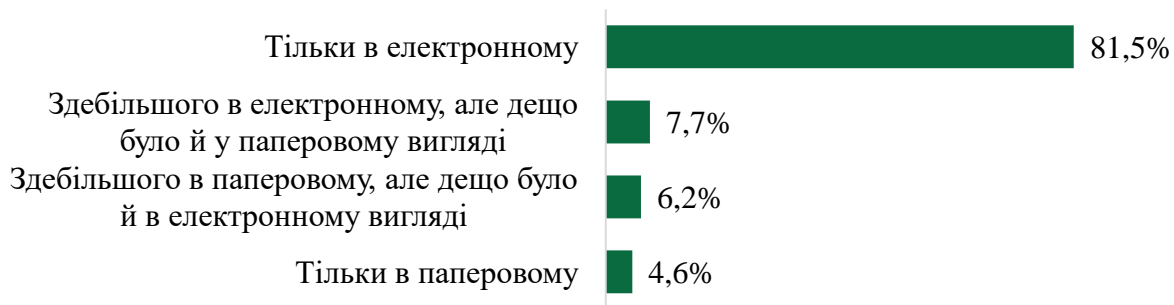

Рис. 61. Розподіл відповідей учителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)».

Побудовано авторами за даними опитування. Побудовано авторами за даними опитування.

Однакові частки вчителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі використовували більшість матеріалів навчального посібника і повністю, як запропоновано авторським колективом (рис. 62).

Рис. 62. Розподіл відповідей учителів соціальної і здоров'язбережувальної галузі на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Близько 40 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» за 10-бальною шкалою оцінили відповідність пілотованих матеріалів принципам НУШ на найвищій бал (рис. 63).

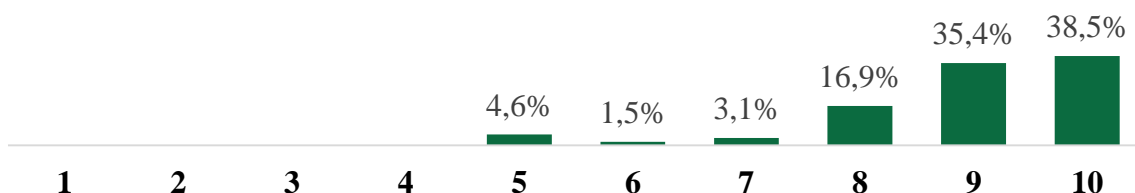

Рис. 63. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальна оцінка учителів технологічної галузі щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.25.

Таблиця 25

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	76,9%
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	72,3%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	80,0%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	73,8%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	67,7%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	80,0%
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	75,4%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	81,5%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	76,9%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйняту наукову термінологію	84,6%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	75,4%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	84,6%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	35,4%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	29,2%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	86,2%
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	83,1%
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	83,1%
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	69,2%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	44,6%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	76,9%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	76,9%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	61,5%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	66,2%

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	72,3%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	61,5%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	41,5%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	23,1%

Громадянська та історична галузь

Загалом 6,1 % учителів викладають предмети / інтегрований курс громадянської та історичної освітньої галузі, із них лише понад чверть респондентів – інтегрований курс «Історія: Україна і світ», а решта історію України і всесвітню історію як окремі навчальні предмети (рис. 64).

Рис. 64. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної галузі щодо предметів / інтегрованих курсів, які вони викладали в 7 пілотному/-их класі/-ах
Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 70 % учителів інтегрованого курсу в освітньому процесі послуговувалися модельною навчальною програмою «Історія: Україна і світ. 7–9 класи (інтегрований курс)» (варіант 2) для закладів загальної середньої освіти (авт. Власова Н.С. та ін.), три чверті викладали історію України за модельною навчальною програмою «Історія України. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бурлака О. В. та ін.) і понад 77,2 % педагогів – за «Всесвітня історія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Щупак І. Я. та ін.) Розподіл учителів щодо використання модельних навчальних програм подано в табл. 26.

Таблиця 26

Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
Інтегрований курс «Історія: Україна і світ»	
«Історія: Україна і світ. 7–9 класи (інтегрований курс)» (варіант 2) для закладів загальної середньої освіти (автори: Власова Н.С., Желіба О.В., Кронгауз В.О., Секиринський Д.О., Щупак І. Я.)	72,7%
«Історія: Україна і світ. 7–9 класи (інтегрований курс)» (варіант 1) для закладів загальної середньої освіти (автори: Секиринський Д.О., Власова Н.С., Желіба О. В. Кронгауз В.О., Щупак І. Я.)	27,3%
Історія України	
«Історія України. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бурлака О. В., Желіба О. В., Павловська-Кравчук В. А., Худобець О. А., Черкас Б. В., Щупак І. Я.)	75,0%
«Історія України. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Гупан Н. М., Малієнко Ю. Б., Серова Г. В.)	18,3%
«Історія України. 7—9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гісем О. В., Бойко В. І., Василенко Я. Л., Даниленко В. М., Мартинюк О. О., Охредько О. Е., Сирцова О. М., Тарасюк Т. Д.)	6,7%
Всесвітня історія	
«Всесвітня історія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Щупак І. Я., Посунько А. С., Бакка Т. В., Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Махонін О. О., Мелешенко Т. В., Павловська-Кравчук В. А., Піскарьова І. О., Худобець О. А.)	77,2%
«Всесвітня історія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.)	15,8%
«Всесвітня історія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гісем О. В., Бойко В. І., Василенко Я. Л., Даниленко В. М., Мартинюк О. О., Охредько О. Е., Сирцова О. М.)	7,0%

Серед учителів інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ» майже 55 % респондентів повідомили, що модельна навчальна програма не є продовженням тієї, на основі якої вони працювали на попередньому циклі базової освіти. Водночас майже однакові і найбільші частки вчителів (78,3 % і 82,5 %), які викладали окремі навчальні предмети громадянської та історичної освітньої галузі, здійснювали освітній процес у пілотних 7-х класах за програмою, на основі якої працювали в 5-6 пілотних класах (рис. 65).

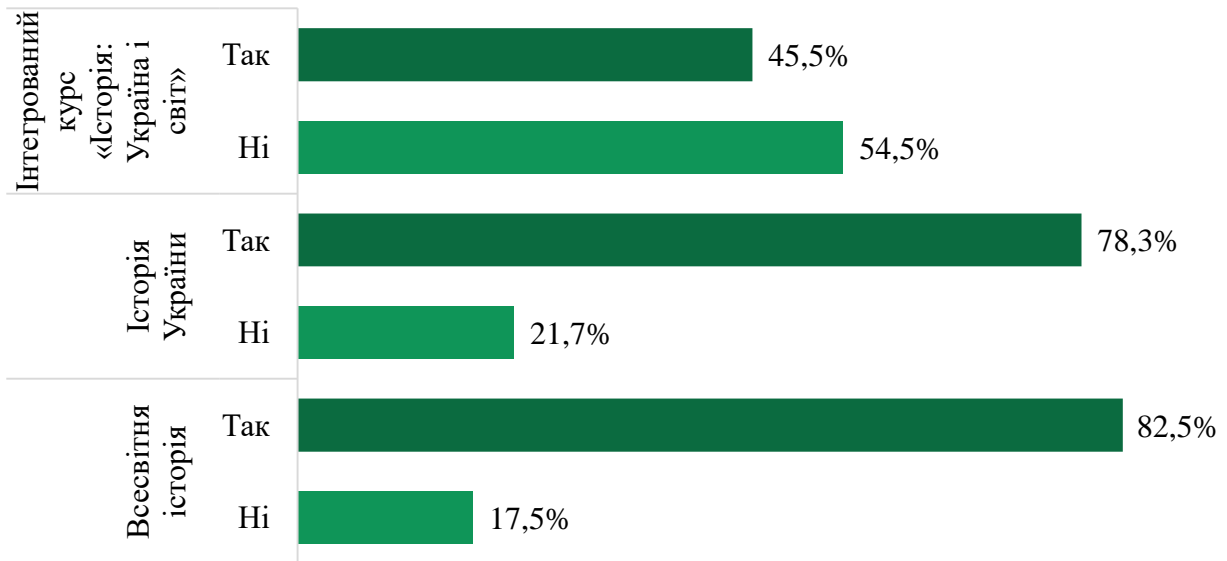

Рис. 65. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної галузі на питання «Чи ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої ви працювали в 5-6 пілотних класах?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільша частка вчителів (68,3 %) повністю погоджуються з твердженням, що модельна навчальна програма з історії України відповідає принципам науковості, системності; найменша (31,7 %), що програма є інноваційною й оригінальною. Майже однакові частки вчителів інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ» і всесвітньої історії (72,7 % і 71,9% відповідно) висловилися, що модельні навчальні програми забезпечують реалізацію академічної свободи вчителя (рис. 66).

Рис. 66. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної галузі на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся».

Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 50 % учителів, які викладали всесвітню історію, і третина вчителів історії України зауважили, що до комплекту пілотованого навчально-методичного забезпеченні входив тільки навчальний посібник. А 31,8 % учителів інтегрованого курсу зазначили, що у складі пілотованого комплекту були, окрім навчального посібника, ще і цифрові ресурси (рис. 67).

Рис. 67. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

З-поміж навчальних матеріалів (проекту підручника / посібника) з інтегрованого курсу близько 70 % учителів здійснювали апробацію «Історія: Україна і світ. (інтегрований курс)» для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Васильків І. Д. та ін.); 48,1 % учителів – «Історія України» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Бурлака О. В. та ін.) і 55,8 % – «Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Щупак І. Я. та ін.). Детальніше про

використання навчальних матеріалів (проєкту посібника / підручника) учителями можна дізнатися з табл. 27.

Таблиця 27

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %
Інтегрований курс «Історія: Україна і світ»	
«Історія: Україна і світ. (інтегрований курс)» для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Васильків І. Д. та ін.)	68,4%
«Історія: Україна і світ. (інтегрований курс)» для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Секиринський Д.О., Власова Н.С., Кронгауз В.О.)	31,6%
Історія України	
«Історія України» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Бурлака О. В. та ін.)	48,1%
«Історія України» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Власов В. С., Данилевська О. М., Ващук Д. П.)	29,6%
«Історія України» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Дудар О.В.)	16,7%
Інше*	5,6%
Всесвітня історія	
«Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Щупак І. Я. та ін.)	55,8%
«Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Ладиченко Т.В., Лукач І., Івченко О.)	28,8%
«Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. О.І. Пометун, Ю.Б. Малієнко, О.В. Дудар)	13,5%
Не було підручника	1,9%

*Серед інших навчальних матеріалів (проєктів підручників/посібників) учителі вказали на такі:

- *Історія України, всесвітня історія, Історія: Україна і світ*¹⁸ (не вказавши ні авторів, ні видавництва) – (3,7 % учителів історії України);
- *Не було підручника* – (3,7 % учителів).

Найбільші (44,4 %, 42,3 % і 52,6 %) частки вчителів громадянської та історичної галузі зазначили, що навчально-методичні матеріали надходили за частинами. Водночас понад чверть учителів повідомили, що надходили лише окремі пілотовані матеріали з історії України (рис. 68).

¹⁸ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

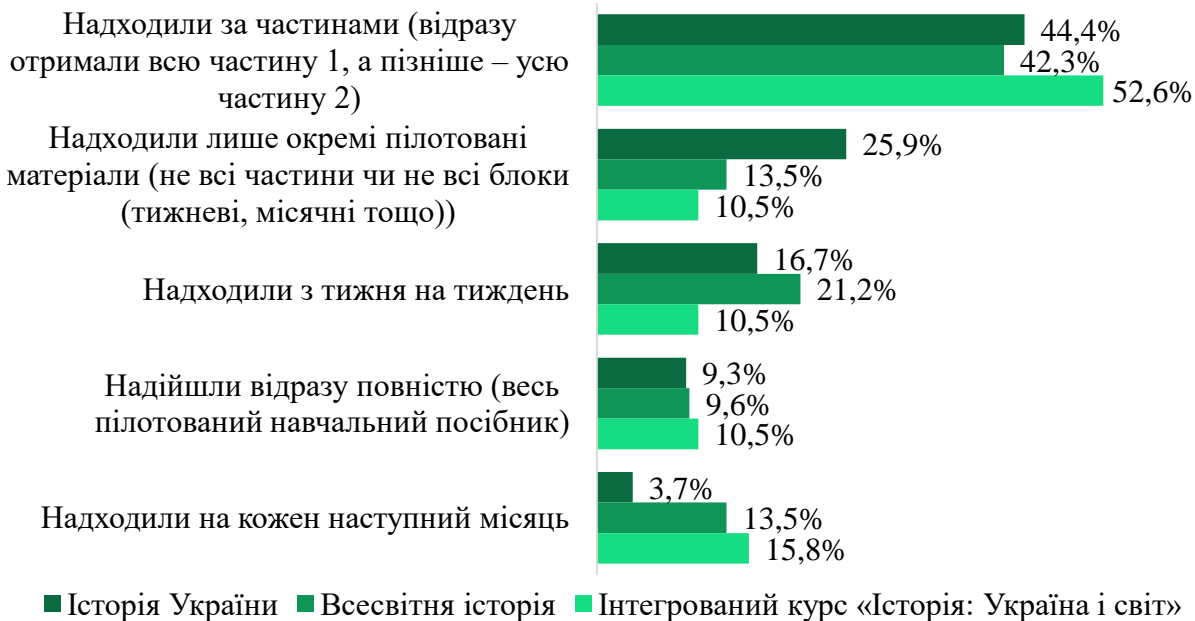

Рис. 68. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної галузі на питання «Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотовали на рівні 7-го класу?». Побудовано авторами за даними опитування.

Більшість учителів вчителів громадянської та історичної галузі отримували пілотований матеріали в електронному вигляді (рис. 69).

Рис. 69. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної галузі на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)». Побудовано авторами за даними опитування.

Однакові частки вчителів інтегрованого курсу та всесвітньої історії використовували матеріали навчального посібника повністю (42,1 і 44,2 %) і більшість матеріалів (42,1 і 44,2 %). Водночас чверть учителів історії України додатково використовували інші доступні матеріали пілоту (рис. 70).

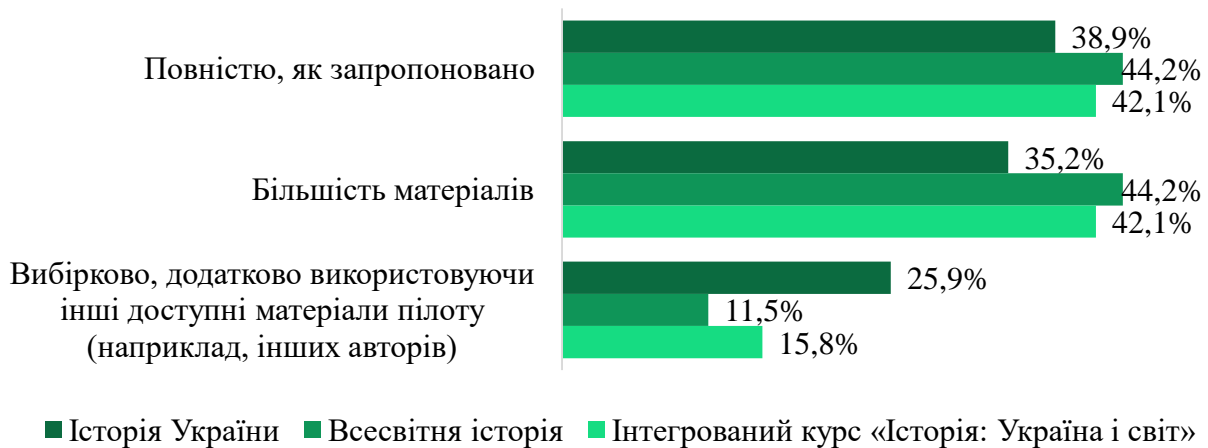

Рис. 70. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної галузі на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

На вісім за 10-бальною шкалою оцінили відповідність пілотованих матеріалів принципам НУШ понад 40 % учителів громадянської та історичної галузі (рис. 71).

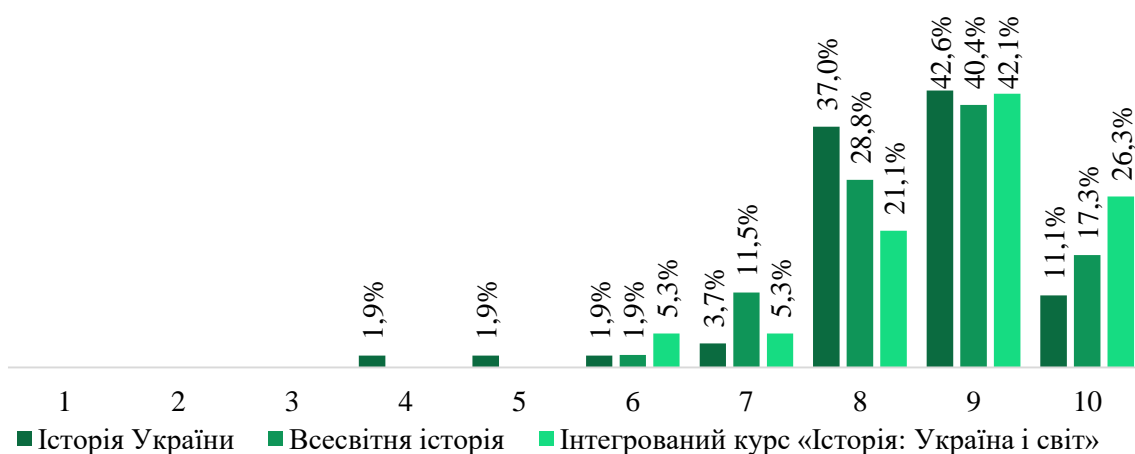

Рис. 71. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної галузі на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Детальна оцінка учителів громадянської та історичної галузі щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.28.

Таблиця 28

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проекту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Інтегрований курс «Історія: Україна і світ»	Історія України	Всесвітня історія
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	68,4%	53,7%	75,0%
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	47,4%	59,3%	63,5%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	73,7%	63,0%	76,9%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	73,7%	61,1%	73,1%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	36,8%	51,9%	63,5%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	52,6%	57,4%	65,4%
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	57,9%	50,0%	59,6%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	84,2%	68,5%	75,0%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	63,2%	66,7%	76,9%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйнятту наукову термінологію	73,7%	74,1%	84,6%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	47,4%	55,6%	69,2%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	73,7%	59,3%	71,2%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	42,1%	31,5%	21,2%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	26,3%	22,2%	17,3%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	89,5%	83,3%	84,6%

Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа) | 2024 р.

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Інтегрований курс «Історія: Україна і світ»	Історія України	Всесвітня історія
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	68,4%	72,2%	82,7%
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	89,5%	70,4%	71,2%
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	52,6%	42,6%	44,2%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	31,6%	25,9%	25,0%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	68,4%	66,7%	71,2%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	57,9%	70,4%	75,0%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	68,4%	59,3%	67,3%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	5,3%	61,1%	65,4%
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	47,4%	50,0%	57,7%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	52,6%	59,3%	59,6%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	15,8%	20,4%	15,4%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	36,8%	11,1%	13,5%

Мистецька галузь

Серед учасників дослідження частка учителів, які викладали предмети / інтегровані курси мистецької галузі, становить 7,5 %. Третина вчителів викладали інтегрований курс «Мистецтво», майже третина (32,7 %) – тільки музичне мистецтво, а найменша частка (4,8 %) респондентів викладали образотворче і музичне мистецтво як окремі предмети (рис. 72).

Рис. 72. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі щодо предметів / інтегрованих курсів, які вони викладали в 7 пілотному/-их класі/-ах
Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільші частки вчителів, які викладали як окремі предмети мистецької освітньої галузі, так і інтегрований курс «Мистецтво», працювали в пілотних 7-х класах за модельною навчальною програмою «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.) (табл. 29).

Таблиця 29

Розподіл відповідей учителів щодо модельних навчальних програм, які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва модельної навчальної програми	Частка учителів, %		
	Інтегрований курс «Мистецтво»	Музичне мистецтво	Образотворче мистецтво
«Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.)	45,9%	50,0%	40,9%
«Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гайдамака О. В., Лемешева Н. А.)	35,1%	25,0%	25,0%
«Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О. А., Власова В. Г., Гринишина Л. М., Кізілова Г. О., Лобова О. В., Назар Л. Й.)	10,8%	13,6%	22,7%
«Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.)	8,1%	11,4%	11,4%

Більшість учителів мистецької галузі в 7-му класі продовжили працювати за модельними навчальними програмами, за якими вони викладали в 5-6-х класах. Водночас 16,2 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво» і 11,4 % учителів музичного мистецтва в 7-му класі змінили модельну навчальну програму (рис. 73).

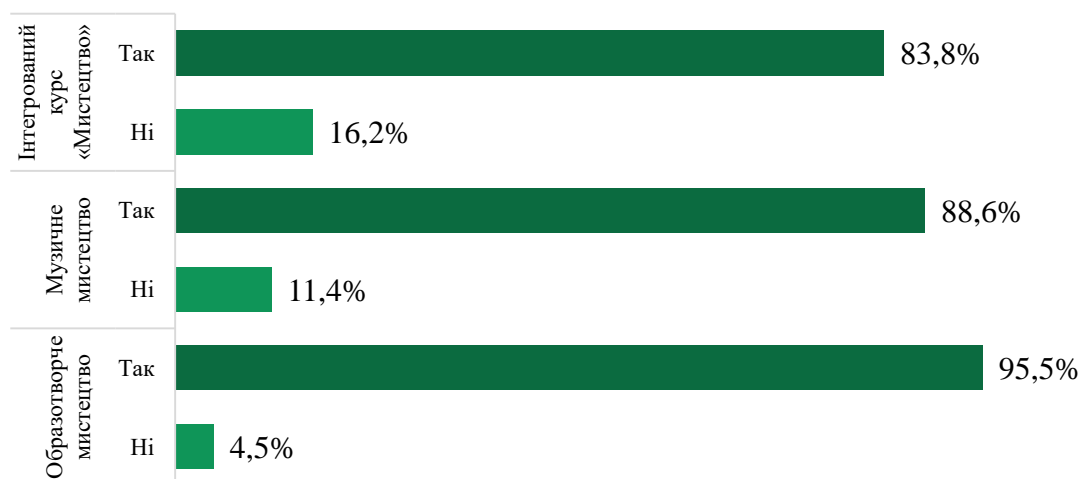

Рис. 73. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі на питання «*Чи ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої ви працювали в 5-6 пілотних класах?*»

Побудовано авторами за даними опитування.

Оцінюючи модельну навчальну програму, за якою вчителі викладали предмети / інтегрований курс мистецької освітньої галузі, більшість респондентів повністю погоджуються із твердженнями щодо її відповідності ідеям НУШ, забезпечення реалізації академічної свободи вчителя і досягнення всіх груп результатів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. Водночас найменші частки вчителів за показником «повністю погоджуюся» (52,3 %, 56,8 % і 48,6 %) указали, що модельна навчальна програма має багато спільного з навчальною програмою, чинною до цього (рис. 74).

Рис. 74. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі на питання «Наскільки ви погоджуєтесь з наведеними твердженнями щодо МНП, на основі якої ви працювали в пілотному 7-му класі?» за показником «повністю погоджуюся». Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільші (63,6 %, 52,3 % і 54,1 %) частки вчителів мистецької галузі пілотували комплект навчально-методичного забезпечення, який складався з навчального посібника й цифрових ресурсів (рис. 75).

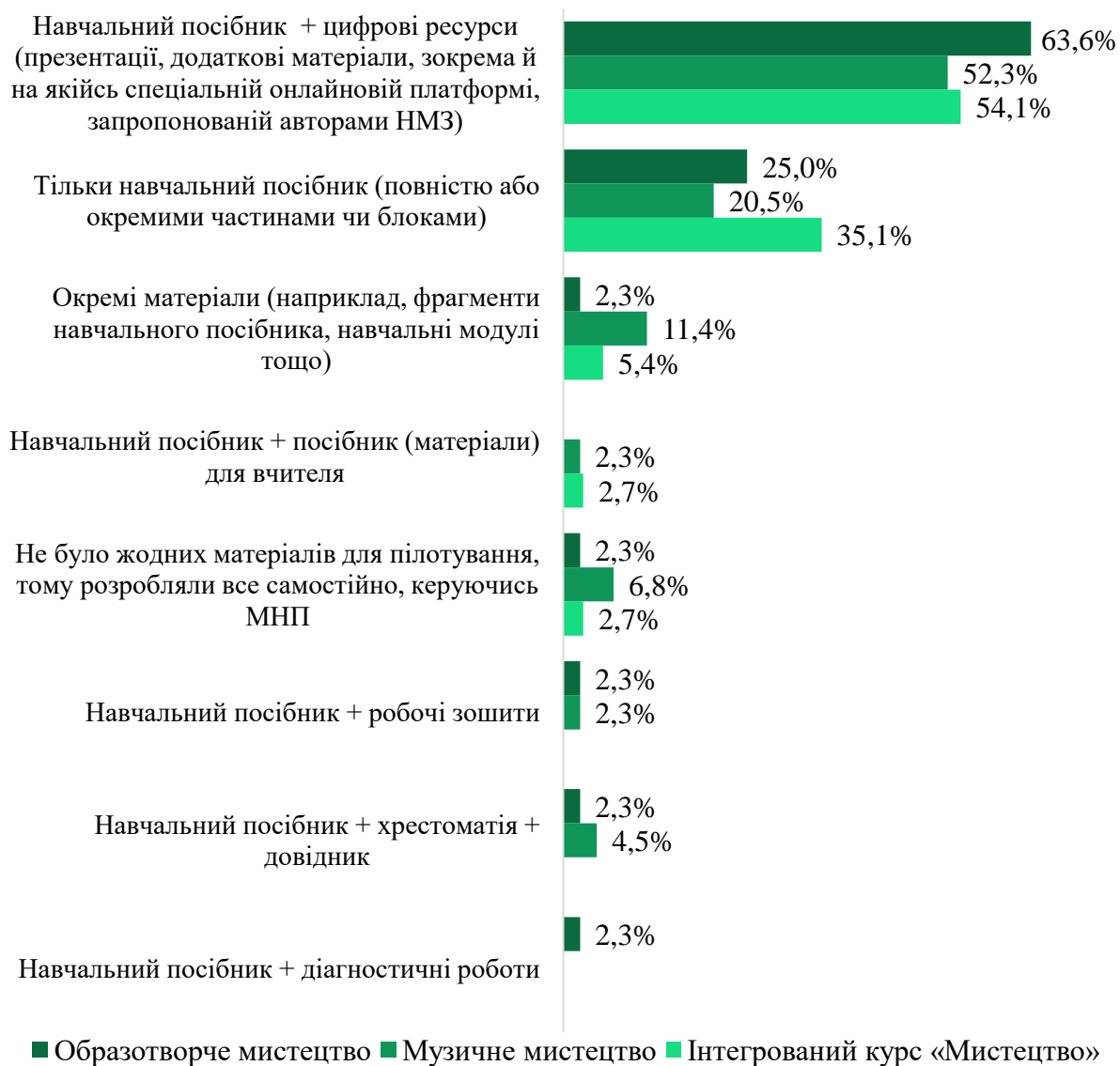

Рис. 75. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні пілотних 7-х класів?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Найбільші (47,2%, 46,3% і 41,9%) частки учителів мистецької галузі користуються навчальними матеріалами (проєктом підручника) «Мистецтво. 6 клас» (авт. Масол Л. М., Калініченко О. В. Детальний розподіл учителів щодо навчальних матеріалів (проєктів підручників/посібників), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах, подано в табл. 30.

Таблиця 30

Розподіл відповідей учителів щодо навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), які вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Назва підручника / посібника	Частка учителів, %		
	Інтегрований курс «Мистецтво»	Музичне мистецтво	Образотворче мистецтво*
«Мистецтво» навчальний посібник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Калініченко О. В.)	47,2%	46,3%	41,9%
«Мистецтво» навчальний посібник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Гайдамака О. В., Лемешева Н. А.)	33,3%	26,8%	30,2%
«Мистецтво» навчальний посібник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Кізілова Г. О., Гринчишина Л. М.)	11,1%	12,2%	14,0%
«Мистецтво» навчальний посібник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л.Г)	8,3%	14,6%	11,6%

* 2,3% вчителів, які викладали образотворче мистецтво, зауважили, що посібник не пропонувався.

Близько 65 % учителів музичного мистецтва, половина учителів інтегрованого курсу «Мистецтво» і майже 45 % учителів образотворчого мистецтва відразу отримали всю першу частину пілотованого навчально-методичного забезпечення, а пізніше – усю другу частину. Також 27,8 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво» повідомили, що надходили лише окремі пілотовані матеріали, а 23,3 % учителів образотворчого мистецтва отримували відповідні матеріали з тижня на тиждень. Лише близько 5% образотворчого мистецтва повністю отримали весь пілотований навчальний посібник (рис. 76).

Рис. 76. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі на питання «Як здебільшого впродовж цього навчального року надходили навчально-методичні матеріали, які ви пілотовали на рівні 7-го класу?».
 Побудовано авторами за даними опитування.

Упродовж навчального року вчителі мистецької галузі отримували пілотовані навчальні матеріали в електронному вигляді (рис. 77).

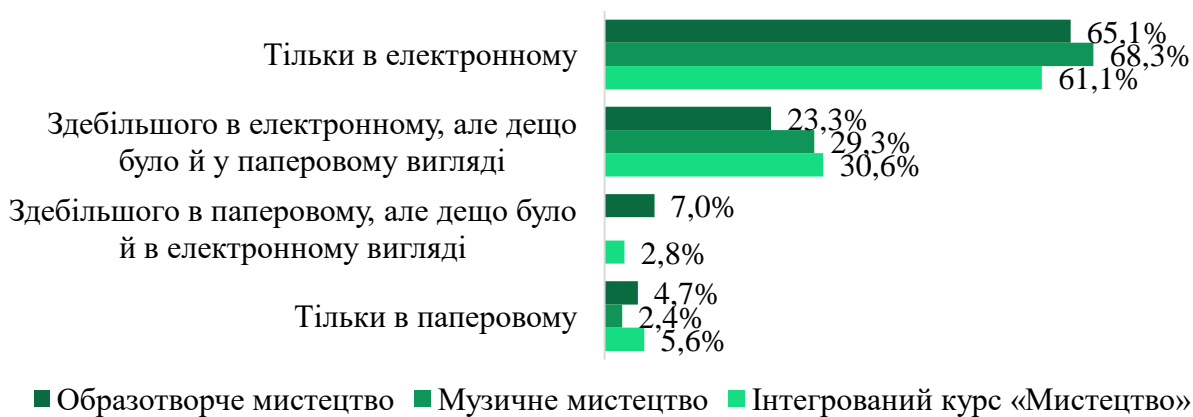

Рис. 77. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі на питання «У якому вигляді ви отримували впродовж 2023/2024 навчального року пілотований навчальний посібник (чи окремі матеріали)».
 Побудовано авторами за даними опитування.

Понад 50 % учителів образотворчого мистецтва використовували більшість матеріалів навчального посібника, який пілотовали, а близько

60 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво» і музичного мистецтва – повністю, як запропоновано авторами (рис. 78).

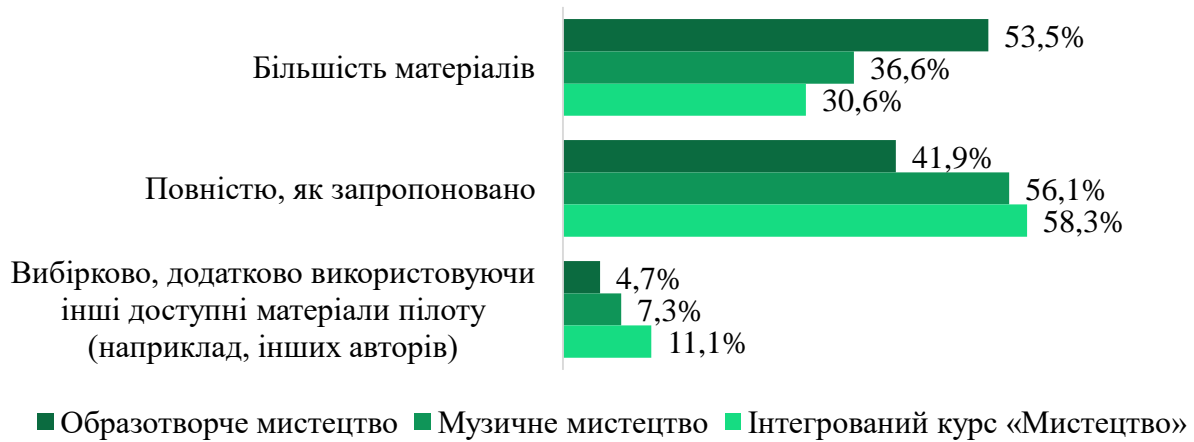

Рис. 78. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі на питання «У якому обсязі ви використовували матеріали навчального посібника, який пілотували в 7-му класі?».

Побудовано авторами за даними опитування.

Загалом за 10-бальною шкалою більшість учителів мистецької галузі оцінили пілотовані матеріали щодо відповідності принципам НУШ найвищими балами (рис. 79).

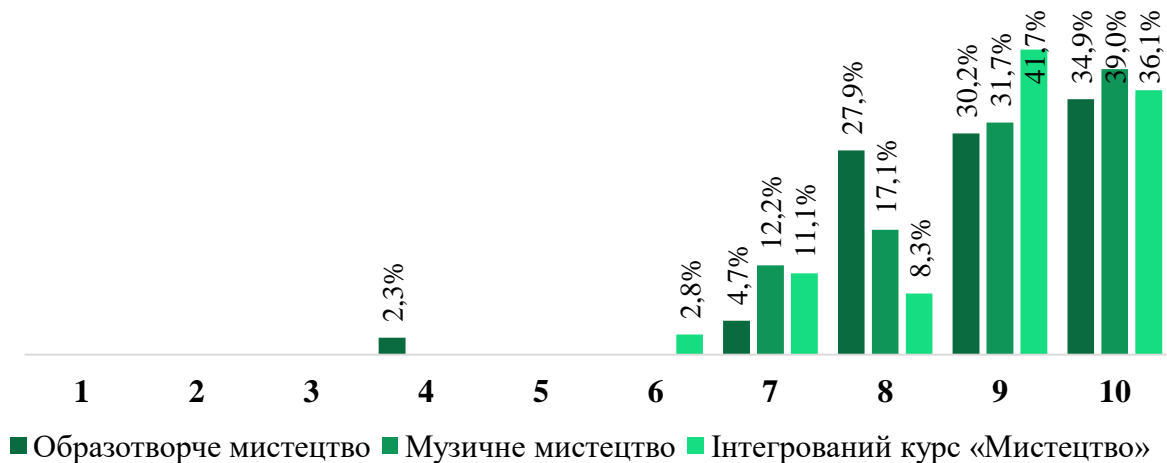

Рис. 79. Розподіл відповідей учителів мистецької галузі на питання «Оцініть відповідність принципам НУШ пілотованих вами матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою, де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ».

Побудовано авторами за даними опитування.

Більш детальна оцінка учителів мистецької галузі щодо якості пілотованих навчальних посібників за показником «повністю погоджуюся» подано в табл.31.

Таблиця 31

Розподіл відповідей учителів щодо оцінювання навчальних матеріалів (проєкту підручника/посібника), який вони використовували в пілотному / -их класі /-ах

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Інтегрований курс «Мистецтво»	Музичне мистецтво	Образотворче мистецтво
Зміст НМЗ відповідає очікуваним результатам, визначеним модельною навчальною програмою	86,1%	75,6%	76,7%
Обсягу змісту НМЗ є оптимальним для досягнення учнями очікуваних результатів навчання	72,2%	68,3%	62,8%
У НМЗ послідовно реалізовано компетентнісний підхід до навчання	80,6%	75,6%	69,8%
У НМЗ простежується спрямованість на формування наскрізних умінь і м'яких навичок	77,8%	82,9%	79,1%
У НМЗ забезпечено міжпредметні зв'язки з іншими предметами	86,1%	85,4%	81,4%
У змісті НМЗ реалізовано ціннісний компонент	75,0%	75,6%	76,7%
НМЗ реалізовано мотиваційну та розвивальну функції	80,6%	73,2%	74,4%
НМЗ містить виразну українознавчу й громадянську компоненту	83,3%	90,2%	86,0%
Навчальну (теоретичну) інформацію в НМЗ викладено системно, логічно та послідовно	80,6%	73,2%	83,7%
Зміст НМЗ є науковим, використано загальноприйняту наукову термінологію	77,8%	80,5%	83,7%
Змістове наповнення НМЗ відповідає віковим особливостям учнів 7-х класів	69,4%	63,4%	72,1%
У НМЗ забезпечено наступність щодо вивченого раніше матеріалу (у 5-6 класах)	80,6%	85,4%	72,1%
Теоретичний матеріал в НМЗ дещо складний і інколи його забагато	25,0%	39,0%	23,3%
Теоретичний матеріал викладено традиційно, описово, без елементів дослідницького підходу	41,7%	41,5%	27,9%
Текстова частина НМЗ відповідає нормам літературної мови	88,9%	95,1%	93,0%
Ілюстративний матеріал в НМЗ доречний, сучасний і логічно розміщений	72,2%	82,9%	86,0%

Твердження щодо пілотованого навчально-методичного забезпечення (передусім навчального посібника)	Частка учителів за показником «повністю погоджуюся», %		
	Інтегрований курс «Мистецтво»	Музичне мистецтво	Образотворче мистецтво
НМЗ не містить фактологічних помилок та сумнівних тверджень	83,3%	78,0%	79,1%
НМЗ має належний цифровий супровід (у вигляді платформи з додатковими матеріалами тощо)	55,6%	70,7%	60,5%
НМЗ має належний супровід на друкованій основі (зошити, посібник для вчителя тощо)	38,9%	51,2%	37,2%
Методичний апарат НМЗ зрозумілий і спрямований на реалізацію різних підходів у навчанні	77,8%	78,0%	83,7%
НМЗ має зрозумілий апарат орієнтування	72,2%	85,4%	79,1%
НМЗ містить достатню кількість практичних завдань (як-от: вправ / задач)	75,0%	78,0%	79,1%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ цікаві, актуальні, компетентнісні	63,9%	68,3%	72,1%
У НМЗ є достатня кількість завдань проєктного типу (проєктів)	69,4%	78,0%	79,1%
Завдання (вправи / задачі) в НМЗ орієнтовані на учнів з різним рівнем підготовленості	58,3%	63,4%	60,5%
У НМЗ недостатньо дослідницьких, евристичних завдань, які передбачають пошукову роботу	30,6%	31,7%	14,0%
Завдання в НМЗ здебільшого типові, традиційні, не дуже цікаві для підлітків	25,0%	34,1%	18,6%

Міжгалузеві інтегровані курси

Загалом найменша частка (0,2 %) респондентів дослідження викладала в пілотних класах міжгалузеві інтегровані курси, зокрема інтегрований курс «Драматургія і театр». Учителі здійснювали освітній процес за модельною навчальною програмою «Драматургія і театр. 7–9 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Старагіна І. П., Івасюк О. М., Матусяк А., Бакула Б.), що є продовженням тієї, на основі якої вони працювали в 5-6-х пілотних класах.

Оцінюючи модельну навчальну програму всі вчителі повністю погодилися, що ця програма цілком відповідає ідеям НУШ, забезпечує досягнення всіх груп результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти; забезпечує змогу послідовного досягнення очікуваних результатів навчання; є інноваційною й оригінальною; відповідає принципам науковості, системності; забезпечує зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи); забезпечує реалізацію академічної свободи вчителя.

Водночас не було жодних навчально-методичних матеріалів для пілотування, тому для здійснення освітнього процесу вчителі самостійно їх розробляли, керуючись модельною навчальною програмою.

Фізична культура

3-поміж учасників дослідження учителі освітньої галузі «Фізична культура» становлять 5,9 % (82 особи, зокрема 51,2 % – чоловіки). Майже усі (98,8 %) учителі викладали в пілотному/-их класі/-ах фізичну культуру і лише 1,2 % – предмет / курс із цієї освітньої галузі, який називається інакше.

Освітній процес учителі цієї освітньої галузі здійснювали на основі модельної навчальної програми «Фізична культура. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Баженов Є. В., Коломоєць Г. А., Боляк А. А., Дутчак М. В., Дніпров О. С., Бідний М. В., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Малечко Т. А., Омеляненко І. О., Волкова І. В., Педан О. С. та інші). Також 96,3 % учителів зазначили, що ця модельна навчальна програма є продовженням тієї, на основі якої вони працювали в 5-6 пілотних класах.

Майже 40 % учителів зауважили, що упродовж навчального року не було жодних матеріалів для пілотування, через це їм доводилося, керуючись модельною навчальною програмою розробляти навчально-методичне забезпечення для здійснення освітнього процесу в 7-х пілотних класах самостійно. Трохи більше ніж чверть педагогів повідомили, що до

комплекту навчально-методичного забезпечення, який вони пілотували на рівні 7-х класів, входив навчальний посібник, а також цифрові ресурси (презентації, додаткові матеріали, зокрема й на якійсь спеціальній онлайнній платформі, запропонованій авторами навчально-методичного забезпечення). Найменші частки вчителів указали, що в комплекті навчально-методичного забезпечення були навчальний посібник і діагностичні матеріали (1,2 %) і навчальний посібник і посібник (матеріали) для вчителя (4,9 %) (рис. 80).

Рис. 80. Розподіл відповідей учителів освітньої галузі «Фізична культура» на питання «Що входило до комплекту навчально-методичного забезпечення (НМЗ), яке ви пілотували на рівні 7-х класів?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Забезпечення навчальних кабінетів засобами навчання та обладнанням

У контексті реформи Нової української школи матеріально-технічне забезпечення шкільних кабінетів є одним із ключових аспектів створення інноваційного освітнього середовища, що сприяє ефективній реалізації освітнього процесу. Умови, у яких навчаються учні, мають безпосередній вплив на їхню успішність, рівень зацікавленості, а також на загальний розвиток і соціалізацію. Наявність сучасного обладнання, зокрема комп'ютерної техніки, інтерактивних засобів навчання, лабораторного обладнання і навчальних матеріалів, дозволяє не тільки забезпечити вивчення всіх освітніх галузей та інтегрованих курсів, а й робить процес набуття знань цікавим, доступним і результативним. Це також сприяє мотивації учнів і більшому активному залученню їх до освітнього процесу. Крім того, матеріально-технічне забезпечення кабінетів дає змогу вчителям урізноманітнювати методи викладання, використовувати інтерактивні технології та створювати комфортні умови для розвитку в учнів компетенцій, необхідних для їхньої самореалізації та досягнення успіху в різних сферах дорослого життя.

Забезпечення освітніх закладів комп'ютерною технікою з доступом до інтернету є критичним в умовах війни в Україні, коли багато учнів і вчителів змушені навчатися та працювати в дистанційному або змішаному форматі. Це дає можливість учителям продовжувати здійснювати освітній процес незалежно від їхнього місця перебування, а також зберігати доступ до навчальних матеріалів та освітніх платформ. У такий спосіб комп'ютерна техніка з безперебійним доступом до Інтернету стала невід'ємним інструментом для забезпечення безперервності освіти та підтримки єдності освітньої спільноти в умовах російської агресії.

За результатами попередніх етапів моніторингового дослідження, проведених у 2022¹⁹ р. і 2023²⁰ р., близько і понад 40 % учителів відчували гостру потребу в доступі до безперебійного інтернету, а також у комп'ютері / планшеті (21,7 % учителів у 2022 р. і 30,7 % у 2023 р.). З огляду на це окреме питання в анкетах учителів було присвячене саме забезпеченню учителів комп'ютерною технікою для здійснення освітнього процесу в пілотних класах.

Цьогорічне опитування учителів продемонструвало позитивну динаміку щодо забезпечення вчителів пілотних класів комп'ютерною технікою: так, 87,8 % респондентів зазначили, що забезпечені комп'ютером / ноутбуком з безперебійним доступом до інтернету, серед них понад 60 % мають відповідну техніку і в закладі освіти і вдома (рис. 81).

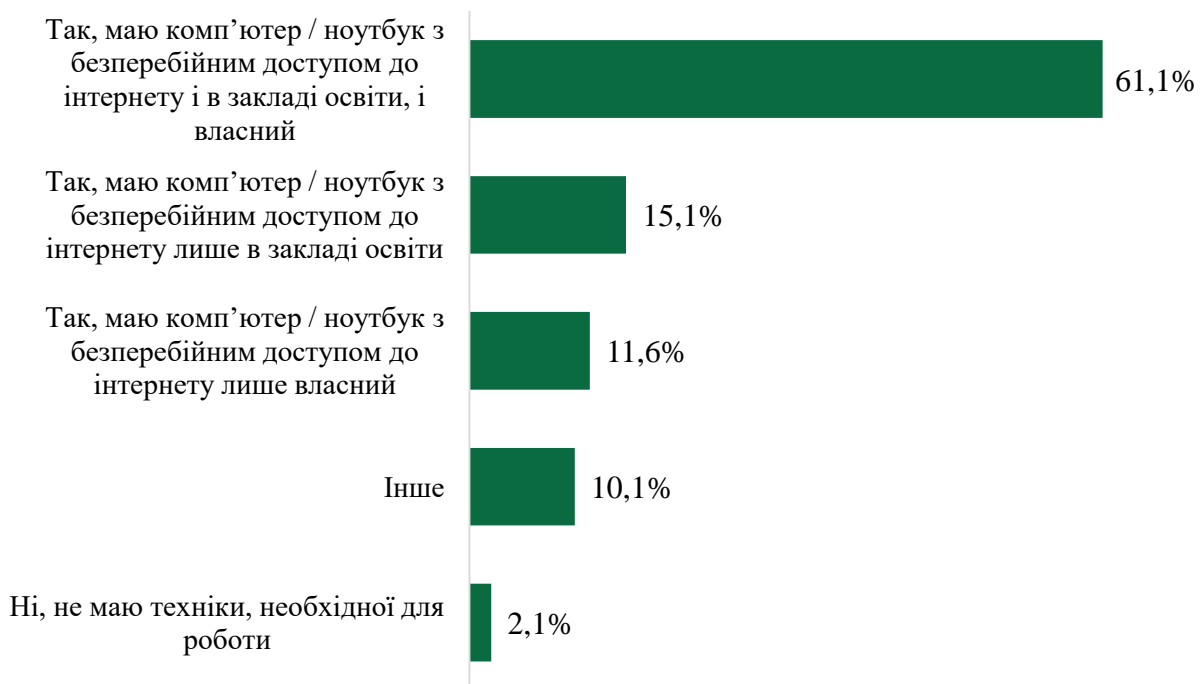

Рис. 81. Розподіл відповідей учителів щодо забезпечення комп'ютерною технікою для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах
Побудовано авторами за даними опитування.

¹⁹ Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа) : Інформаційно-аналітичні матеріали. – ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022 р. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/nus_pilot_report_2022.pdf

²⁰ Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа) : Інформаційно-аналітичні матеріали. – ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2023 р. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/pilot_nus_report_2023.pdf

Більш детальну інформацію щодо забезпечення учителів комп'ютерною технікою в розрізі освітніх галузей подано в табл. 32.

Таблиця 32

Розподіл відповідей учителів щодо забезпечення комп'ютерною технікою для здійснення освітнього процесу в 7-х пілотних класах

Забезпечення комп'ютерною технікою для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах?	Назва освітньої галузі									
	Мовно-літературна	Іншомовна	Математична	Природнич	Технологічна	Інформаційна	Соціальна і здоров'язбережувальна	Громадянська та історична	Мистецька	Фізична культура
	Частка вчителів, %									
Комп'ютер / ноутбук з безперебійним доступом до інтернету і в закладі освіти, і власний	73,9	73,8	74,8	75,4	56,3	72,1	70,8	64,3	63,5	51,2
Комп'ютер / ноутбук з безперебійним доступом до інтернету лише в закладі освіти	11,9	11,5	12,6	14,3	17,5	18,9	13,8	15,5	21,2	19,5
Комп'ютер / ноутбук з безперебійним доступом до інтернету лише власний	11,1	12,0	9,2	8,6	17,5	7,2	13,8	19,0	10,6	18,3
Не маю техніки, необхідної для роботи	1,8	1,1	0,8	1,0	8,7	0,9	1,5	1,2	3,8	7,3
Інше	1,3	1,6	2,5	0,7	-	0,9	-	-	1,0	3,6
Разом	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Варто зауважити, що всі учителі, які викладали міжгалузевий інтегрований курс «Драматургія і театр», повідомили, що мають комп'ютер

/ ноутбук з безперебійним доступом до інтернету і в закладі освіти, і власний. Серед іншого (табл. _) учителі зазначили таке:

– мовно-літературна галузь – *«є ноутбук, але інтернет не завжди безперебійний»²¹; «маю ноутбук в закладі освіти, але сигнал інтернету дуже слабкий»; «маю хромбук шкільний, але користуюся власним ноутбуком, бо перший не зручний. У класі є інтерактивна дошка»;*

– іншомовна освіта – *«панель у класі з доступом до інтернету», «маю ноутбук, отриманий від НР та Microsoft за сприяння Фондації Олени Зеленської», «маю шкільний хромбук з доступом до інтернету з перебоями»;*

– математична галузь – *«маю інтерактивну панель, ноутбук, принтер», «маю ноутбук та дошку, але інтернет не є якісним», «маю стаціонарний комп'ютер у закладі освіти»;*

– природнича галузь – *«забезпечили хромбуком», «маю ноутбук, наданий закладом освіти»;*

– інформатична галузь – *«маю техніку, але не маю безперебійного доступу до інтернету»;*

– мистецька галузь – *«є ноутбук у закладі і власний, але перебої з інтернетом та електропостачанням»;*

– фізична культура – *«забезпечений ноутбуком, але без доступу до інтернету», «маю ноутбук наданий освітнім закладом, у закладі інтернет слабкий».*

Питання щодо обладнання навчальних кабінетів для забезпечення вивчення предметів / інтегрованих курсів у 7-х пілотних класах ми будемо аналізувати в розрізі освітніх галузей. Показниками, що, на нашу думку, якнайкраще можуть продемонструвати рівень забезпеченості й потреби було вибрано *«забезпечений і використовував /-ла», забезпечений, але не*

²¹ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

використовував /-ла», «не забезпечений і не було потреби» і «не забезпечений, але потреба було». Слід наголосити, що оскільки освітній процес упродовж навчального року в деяких пілотних закладах загальної середньої освіти було організовано в дистанційному режимі, то було додано показник «не застосовне».

Мовно-літературна галузь

Найбільша частка (79,2 %) учителів української мови повідомила, що навчальний кабінет забезпечений мультимедійним обладнанням, і педагоги використовували його для здійснення освітнього процесу в 7-х пілотних класах. Близько 70 % респондентів зазначили, що кабінет не забезпечений лінгафонною апаратурою, із них лише 19,4 % відчували в ній потребу. Також понад 25 % учителів відчувають потребу в тематичних стендах, навчальних плакатах та інших наочних засобах навчання (рис. 82).

Рис. 82. Розподіл відповідей учителів, які викладали українську мову, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
Побудовано авторами за даними опитування.

Здебільшого в закладах загальної середньої освіти функціонують навчальні кабінети української мови і літератури, тому розподіл відповідей учителів української літератури ідентичний до розподілу відповідей мовників. Так, однакові частки вчителів (77,6 %) повідомили про забезпечення кабінетів електронними освітніми ресурсами і мультимедійним обладнанням. Водночас понад 41 % філологів указали на те, що кабінети не забезпечені тематичними стендами і плакатами для вивчення української літератури, серед них потребу відчували в наочних засобах понад 22 % педагогів (рис. 83).

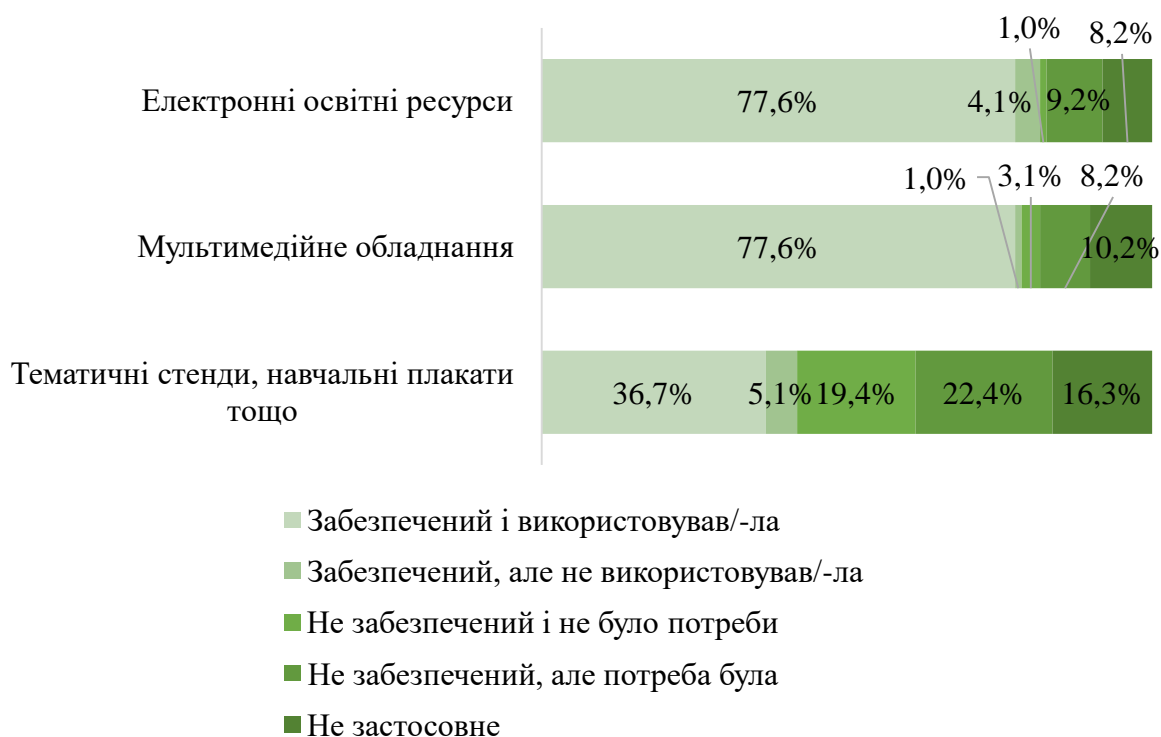

Рис. 83. Розподіл відповідей учителів, які викладали українську літературу, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
 Побудовано авторами за даними опитування.

Також 78,3 % і 75,4 % учителів, які викладали зарубіжну літературу в 7-х пілотних класах, зазначили, що навчальні кабінети забезпечені мультимедійним обладнанням і електронними освітніми ресурсами, а понад 50 % – не забезпечені тематичними стендами і навчальними плакатами, із них 18,8 % відчували потребу в наочних засобах навчання (рис. 84).

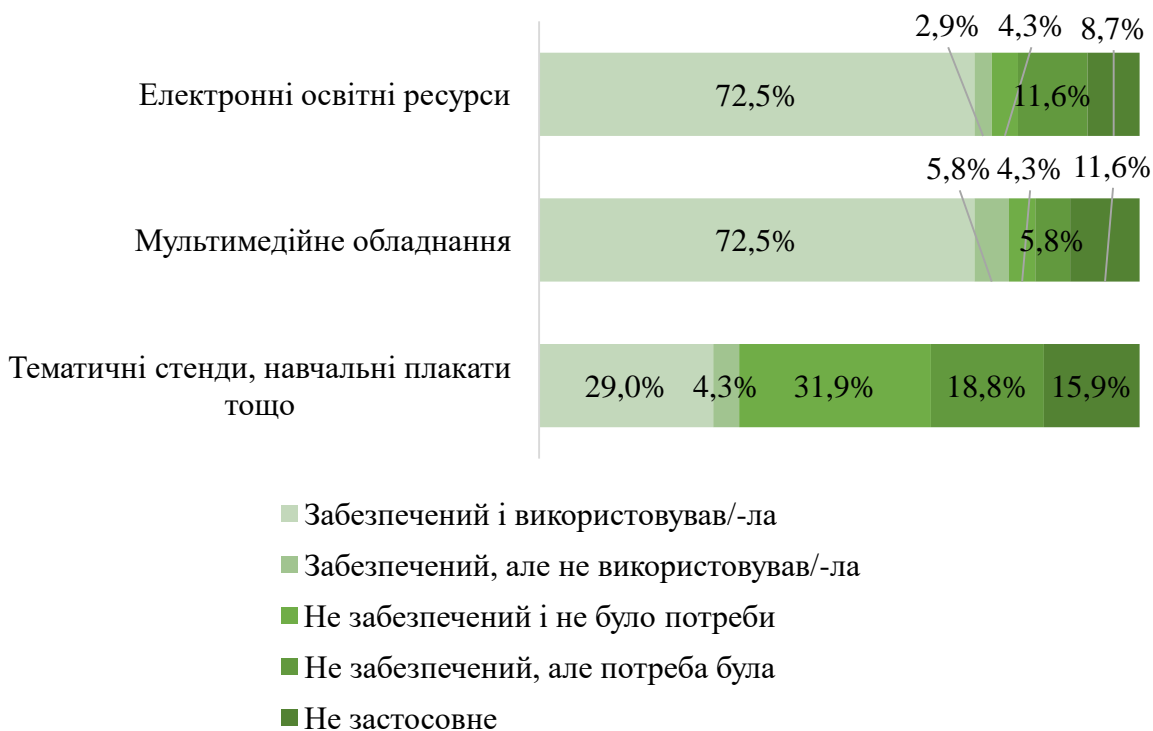

Рис. 84. Розподіл відповідей учителів, які викладали зарубіжну літературу, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
 Побудовано авторами за даними опитування.

Іншомовна освіта

Для аналізу матеріально-технічного забезпечення навчальних кабінетів для викладання предметів іншомовної освіти ми об'єднали відповіді вчителів, які викладали всі іноземні мови в 7-х пілотних класах. Так, близько 72 % і 70 % учителів, повідомили, що навчальні кабінети забезпечені мультимедійним обладнанням і електронними освітніми ресурсами. Щодо забезпечення тематичними стендами і навчальними плакатами, то про це зазначили 42,9 % респондентів, водночас майже третина вчителів указала на потребу у відповідних наочних засобах навчання. Лише чверть учителів повідомила, що навчальні кабінети іноземних мов забезпечені лінгафонною апаратурою, а понад 35 % учителів указали на потребу в забезпеченні (рис. 85).

Рис. 85. Розподіл відповідей учителів, які викладали предмети іншомовної освітньої галузі, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання

Побудовано авторами за даними опитування.

Математична галузь

Загалом 83,1 % учителів математичної галузі, які викладають алгебру, геометрію й інтегрований курс «Математика», повідомили, що кабінет забезпечений мультимедійним обладнанням, із них лише 5,2 % не використовували його в освітньому процесі. Понад три чверті учителів забезпечені електронними освітніми ресурсами. Також 44,6 % педагогів (за сумарним показником «не забезпечений») указали на відсутність у навчальних кабінетах математичної галузі тематичних стендів, навчальних плакатів, при цьому із них майже чверть відчувають потребу в наочних засобах навчання; а 42,3 % – на відсутність приладів і пристосування для практичних робіт, із них 27,2 % їх потребують. Окрім того, найбільша частка вчителів (майже третина) повідомила про потребу в демонстраційному обладнанні, зокрема комплектах (рис. 86).

Рис. 86. Розподіл відповідей учителів, які викладали предмети математичної освітньої галузі, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання

Побудовано авторами за даними опитування.

Природнича галузь

Матеріально-технічне забезпечення навчальних кабінетів природничої галузі будемо аналізувати у розрізі навчальних предметів.

Для вивчення географії однакові частки учителів (71,6 %) (за сумарним показником) забезпечені мультимедійним обладнанням й електронними освітніми ресурсами, а також 62,7 % респондентів – тематичними картами, навчальними плакатами та іншими наочними засобами. Водночас більше ніж половина педагогів (за сумарним показником) повідомила, що навчальні кабінети географії не забезпечені цифровим вимірювальним обладнанням (метеостанцією), серед них 38,8 % учителів потребували такого обладнання. Також близько 50 % (за сумарним

показником) не мали демонстраційного вимірювального обладнання, серед них про потребу в дощомірах, анемометрах, термометрах тощо повідомили 40,3 % респондентів (рис. 87).

Рис. 87. Розподіл відповідей учителів, які викладали географію, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання

Побудовано авторами за даними опитування.

Для вивчення біології навчальні кабінети 87,3 % і 83,5 % учителів (за сумарним показником) забезпечені мультимедійним обладнанням і електронними освітніми ресурсами. Також 68,4 % респондентів (за сумарним показником) повідомили про наявність демонстраційного обладнання (моделей). Водночас 38 % учителів указали, що навчальні кабінети не забезпечені цифровим вимірювальним обладнанням, серед них потреба в такому обладнанні була у 27,8 % педагогів. Понад 30 % учителів

(за сумарним показником) не забезпечені демонстраційним обладнанням (приладами), серед них на потребі наголосили близько 25 % респондентів (рис. 88).

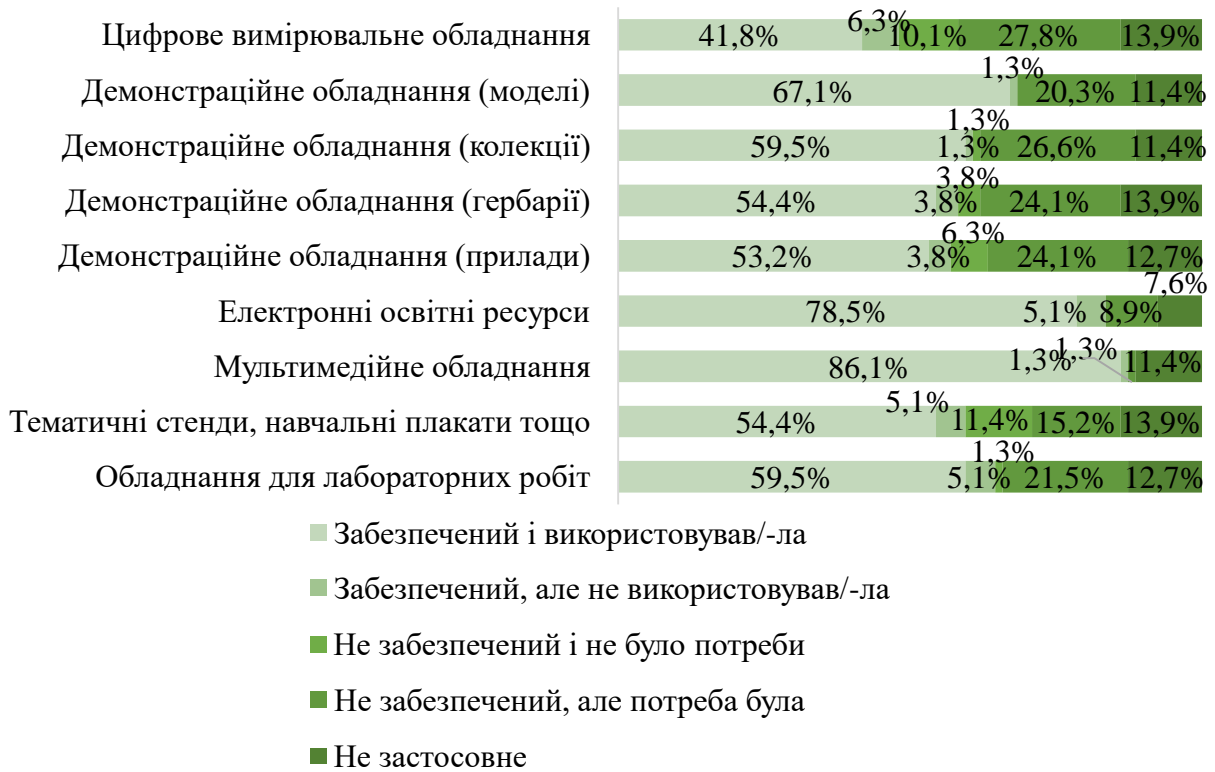

Рис. 88. Розподіл відповідей учителів, які викладали біологію, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання

Побудовано авторами за даними опитування.

Для вивчення фізики навчальні кабінети понад 80 % учителів (за сумарним показником) забезпечені мультимедійним обладнанням, майже 70 % – електронними освітніми ресурсами, а 67,5 % – демонстраційним обладнанням (приладами і приладдям). Варто зауважити: жоден респондент не вказав, що при наявності демонстраційного обладнання воно не використовувалося в освітньому процесі. Водночас понад 50 % респондентів зазначили, що навчальні кабінети не забезпечені цифровим вимірювальним обладнанням, серед них 37,7 % відчують потребу в такому обладнанні. Також більше ніж третина респондентів повідомила, що для здійснення освітнього процесу потребують демонстраційного обладнання (наборів) (рис. 89).

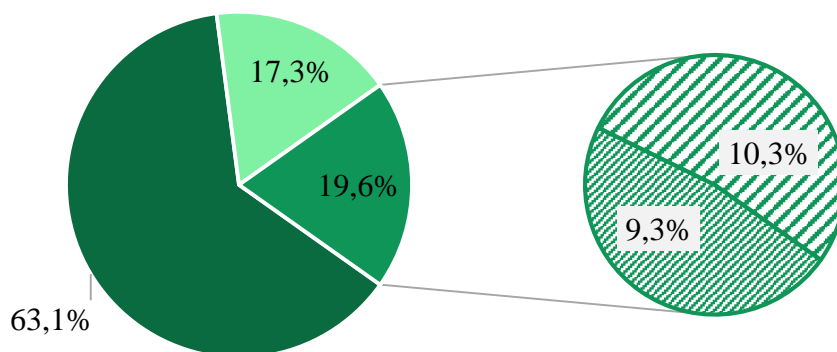
Рис. 89. Розподіл відповідей учителів, які викладали фізику, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
 Побудовано авторами за даними опитування.

Для вивчення хімії навчальні кабінети, за відповідями 80 % учителів (сумарний показник), забезпечені мультимедійним обладнанням, 77,6 % – демонстраційним обладнанням (посудом загального призначення), а 75 % – електронними освітніми ресурсами. Водночас найбільша частка (56,6 %) респондентів повідомила про відсутність приладів демонстраційних (водонагрівача, центрифуги тощо), із них 35,5 % потребували цього. Також 46,1 % учителів не забезпечені цифровим вимірювальним обладнанням, із них близько 35 % відчують потребу в цьому обладнанні. Щодо реактивів та витратних матеріалів, то на потребу в цьому вказали понад 30 % педагогів-хіміків, а обладнанням для лабораторних робіт не забезпечені, але мали потребу в ньому 32,9 % респондентів (рис. 90).

Рис. 90. Розподіл відповідей учителів, які викладали хімію, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
 Побудовано авторами за даними опитування.

За відповідями учителів природничої освітньої галузі, лише 19,6 % педагогів мають у своєму закладі освіти STEM-лабораторію, із них лише 9,3 % (47,5% від загальної кількості тих, хто має STEM-лабораторію) використовували її в освітньому процесі) (рис. 91).

■ Немає ■ Не застосовне ■ Є і використовувалась ■ Є, але не використовувалась

Рис. 100. Розподіл відповідей учителів природничої освітньої галузі щодо наявності STEM-лабораторії і її використання для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах

Побудовано авторами за даними опитування.

Також учителі природничої галузі освіти, які мали STEM-лабораторію в закладі освіти і використовували її в освітньому процесі, відповідаючи на відкрите питання «Як саме ви використовували STEM-лабораторію в освітньому процесі в 7-х пілотних класах?», зазначили, що користувалися нею таким чином: *навчальні проєкти (STEM-проєкти), розв'язування задач, дослідницька діяльність*²² (32,2 %); *друкування на 3D-принтері* (10,7 %); *використовували набори з робототехніки, цифрову лабораторію Ейнштейн, цифрові ресурси, Mozabook* (10,7 %); *для проведення експериментів* (7,1 %); *моделювання фізичних процесів* (7,1 %); *при проведенні уроків, презентацій, занять* (7,1 %); *підготовка проєктів. Віртуальна подорож визначними місцями* (3,6 %); *під час проведення лабораторних та практичних робіт* (3,6 %); *при написанні робіт МАН та гурткової роботи* (3,6 %). Не надали відповідь на це питання 10,7 % респондентів.

Серед основних причин невикористання STEM-лабораторії в освітньому процесі в 7-х пілотних класах, учителі природничої галузі, відповідаючи на відкрите питання, зазначили такі: *не було потреби* (25,8 %);

²² Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

не було відповідних засобів до тем уроків (12,9%); дану лабораторію використовують інші вчителі (9,7 %); вона лише з'явилася в цьому році (6,5%); достатньо було фізичного кабінету (6,5%); не було часу, можливості (6,5%); у ліцеї є кабінет хімії (3,2 %); зайнятість кабінету, оскільки лабораторія з кабінетом інформатики (3,2 %); лабораторія створена на базі кабінету біології (3,2 %). Не надали відповідь на це питання 12,9 % респондентів.

Технологічна галузь

Для вивчення технологій навчальні кабінети, за відповідями 42,7 % учителів забезпечені мультимедійним обладнанням, із них 5,8 % респондентів не використовували його в освітньому процесі з учнями 7-х пілотних класів. Водночас майже однакові частки педагогів технологічної освітньої галузі (65 % і по 64,1 %) за сумарним показником повідомили, що навчальні кабінети не забезпечені цифровим лазерним верстатом з числовим програмним управлінням з витратними матеріалами, цифровим токарним верстатом з числовим програмним управлінням з витратними матеріалами і вишивальною машиною / машинкою для вишивки з комп'ютерним управлінням. Щодо останнього, то найбільша частка учителів (42,7 %) зазначила, що потреба в такій вишивальній машині була. Також близько 37 % педагогів повідомили про потребу в тематичних стендах, навчальних плакатах та інших наочних засобів навчання (рис. 101). Відповідаючи на відкрите питання щодо засобів навчання в кабінеті, якого бракує учителям для ефективного здійснення освітнього процесу зі свого предмета, 40 % респондентів указали на швейне обладнання, кухонне обладнання, конструкційні матеріали, а також 11,4 % учителів зауважили, що «забезпечення повністю відсутнє»²³

²³ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

Рис. 101. Розподіл відповідей учителів технологічної освітньої галузі щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
Побудовано авторами за даними опитування.

Інформатична галузь

Навчальні кабінети для вивчення інформатики, за відповідями більшості вчителів, мають інтернет забезпечення (роутер і дротову / бездротову мережу) (90,1 %), комп'ютерне (87,4 %) і мультимедійне обладнання (77,5 %), електронні освітні ресурси (73,9 %). Також майже однакові частки респондентів повідомили, що забезпечені (43,2 %) і не забезпечені (40,5 %) тематичними стендами і навчальними плакатами. Водночас серед тих, хто забезпечений наочними засобами, 11,7 % не використовували їх (рис. 102).

Рис. 102. Розподіл відповідей учителів інформатичної освітньої галузі щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
 Побудовано авторами за даними опитування.

Соціальна і здоров'язбережувальна галузь

Для вивчення інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» навчальні кабінети, за відповідями вчителів, забезпечені мультимедійним обладнанням (80 %) й електронними освітніми ресурсами (78,5 %). Водночас найбільше вчителям для здійснення освітнього процесу бракувало аптечки індивідуальної багатоцільової «Швидка допомога», демонстраційного обладнання (моделей) і демонстраційного обладнання (наборів) – про це повідомили по 44,6 % респондентів. Також 56,9 % учителів не забезпечені приладами та пристосуванням для практичних робіт, із них 43,1 % потребували цього (рис. 103).

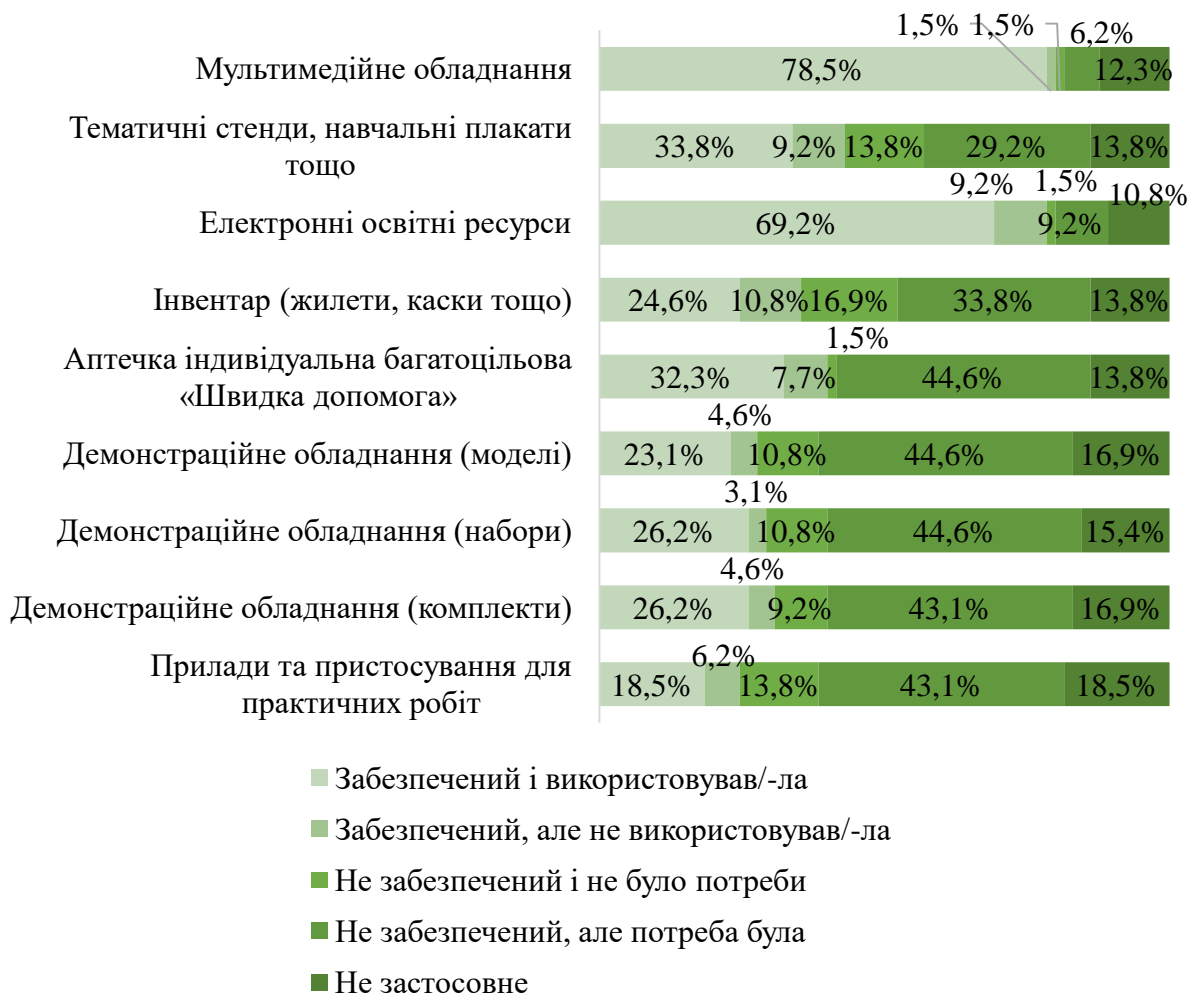

Рис. 103. Розподіл відповідей учителів, які викладали інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут», щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання

Побудовано авторами за даними опитування.

Громадянська та історична галузь

Загалом учителі громадянської та історичної галузі, які викладали історію України, всесвітню історію й інтегрований курс «Історія: Україна і світ» повідомили, що навчальні кабінети забезпечені мультимедійним обладнанням (71,4 %) і електронними освітніми ресурсами (66,9 %). Водночас 45,3 % респондентів зазначили, що навчальні кабінети не забезпечені тематичними стендами, навчальними плакатами, із них 39,6 % відчували потребу в наочних засобах навчання (рис. 104).

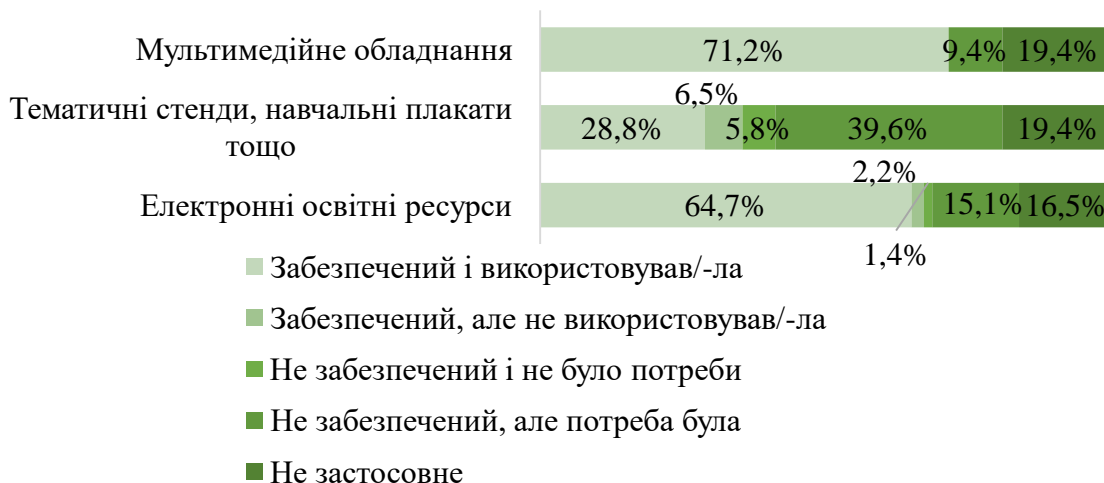

Рис. 104. Розподіл відповідей учителів громадянської та історичної освітньої галузі щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання

Побудовано авторами за даними опитування.

Мистецька галузь

Для вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво» навчальні кабінети, за відповідями учителів, забезпечені мультимедійним обладнанням (67,6 %) і електронними освітніми ресурсами (56,8 %), а також аудіосистемами (колонки, гарнітура тощо) (54,1 %). Водночас 75,7 % педагогів повідомили, що навчальні кабінети не забезпечені струнними інструментами (скрипками тощо), серед них 45,9 % учителів для здійснення освітнього процесу потребували цих інструментів. Також про відсутність у навчальному кабінеті духових інструментів (флейт, сопілок, гармошок тощо) зазначили 70,3 % респондентів, серед них лише 27 % учителів указали на потребу в таких інструментах. Лише 10,8 % педагогів забезпечені звуковими таблицями для вивчення нотної грамоти, а 40,5 % зазначили, що потребували таких таблиць. Щодо обладнання для малювання, то близько 55 % респондентів не забезпечені ним, серед них потреба в такому обладнанні була в майже третини учителів – учасників дослідження (рис. 105).

Рис. 105. Розподіл відповідей учителів, які викладали інтегрований курс «Мистецтво», щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання

Побудовано авторами за даними опитування.

Для вивчення музичного мистецтва навчальні кабінети, за відповідями найбільших часток учителів, забезпечені аудіосистемами (колонками, гарнітурою тощо) і електронними освітніми ресурсами (по 70,5 % респондентів за сумарним показником), а також мультимедійним обладнанням і клавішними інструментами (синтезатором, піаніно тощо) (по 65,9 % респондентів за сумарним показником). Водночас найбільші частки вчителів повідомили, що навчальні кабінети не забезпечені звуковими таблицями для вивчення нотної грамоти і струнними інструментами (по

61,4 %). Найбільшу потребу вчителів відчували у звукових таблицях для вивчення нотної грамоти та тематичних стендах і навчальних плакатах: про це повідомили 43,2 % і 34,1 % респондентів відповідно (рис. 106).

Рис. 106. Розподіл відповідей учителів, які викладали музичне мистецтво, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання

Побудовано авторами за даними опитування.

Для вивчення образотворчого мистецтва навчальні кабінети, за відповідями найбільшої (84,1 %) частки вчителів забезпечені електронними освітніми ресурсами, а також 79,5 % педагогів забезпечені мультимедійними обладнаннями. Водночас 65,9 % респондентів повідомили, що навчальні кабінети не забезпечені обладнаннями для малювання (мольберти тощо), серед них половина респондентів мала потребу в такому

обладнанні для здійснення освітнього процесу в 7-х пілотних класах (рис. 107).

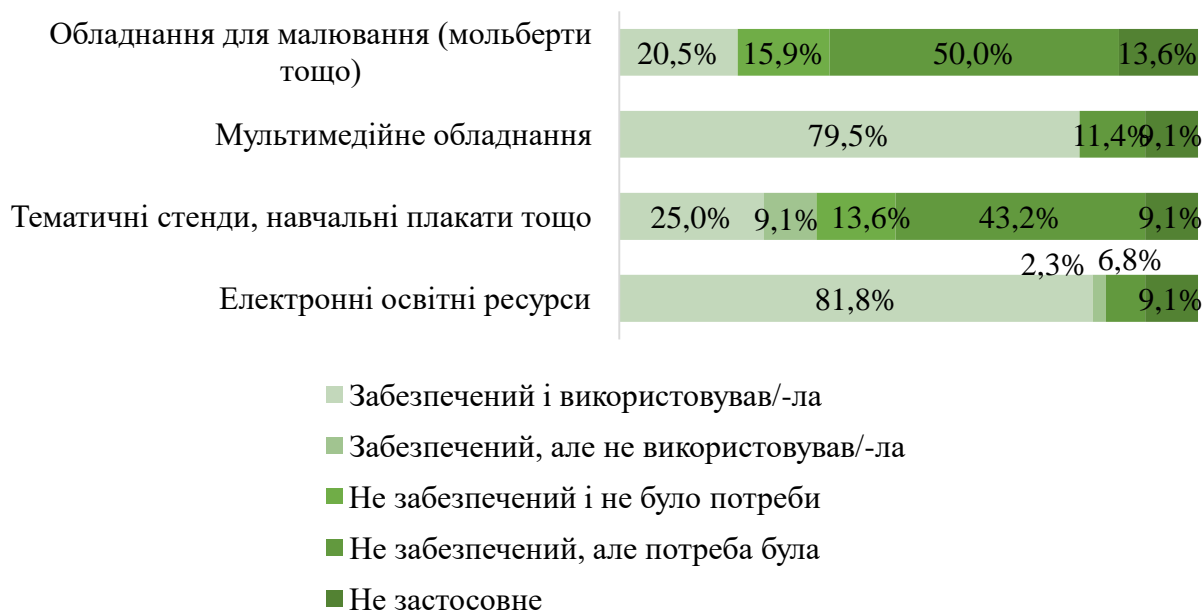

Рис. 107. Розподіл відповідей учителів, які викладали образотворче мистецтво, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
Побудовано авторами за даними опитування.

Фізична культура

Для вивчення фізичної культури навчальні кабінети, за відповідями найбільших часток учителів за сумарним показником забезпечені естафетно-ігровим обладнанням (67,1 %) і гімнастичним інвентарем (64,6 %). Водночас близько 55 % респондентів повідомили, що навчальні кабінети фізичної культури не забезпечені навчально-наочним обладнанням, із них 46,3 % потребували такого обладнання. Близько половини респондентів не забезпечені силовими снарядами, із них 36,6 % висловились про потребу в таких снарядах. Також понад 40 % педагогів для здійснення освітнього процесу мали потребу в обладнанні та інвентарі спеціального призначення для варіативних модулів за видами спорту (рис. 108).

Рис. 108. Розподіл відповідей учителів, які викладали фізичну культуру, щодо забезпечення кабінету обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу в пілотних 7-х класах, і використання наявного обладнання
 Побудовано авторами за даними опитування.

Підвищення кваліфікації як невід'ємна складова професійного розвитку педагогів

Підвищення кваліфікації вчителів є критично важливим для забезпечення якісної освіти та адаптації до сучасних вимог та викликів. Крім того, вчителі, які інвестують у свій професійний розвиток, здатні не лише краще підготувати учнів до ефективної самореалізації в умовах невизначеності, але й слугувати прикладом для наслідування, демонструючи важливість безперервного навчання упродовж усього життя.

В опитувальниках учителів розділ щодо підвищення кваліфікації цьогооріч складався із шести питань, тому одержані результати можуть бути використані для проведення подальших досліджень, як у напрямі їх масштабування, так і здійснення якісного аналізу.

Розглянемо ставлення вчителів до власного професійного розвитку та підвищення кваліфікації як в загальному контексті, так і в розрізі окремих категорій респондентів.

Відповідно до частини 1 статті 51 Закону України «Про загальну середню освіту»²⁴, кожен педагогічний працівник зобов'язаний щороку підвищувати свою кваліфікацію. Проте законодавством не встановлюється кількість годин для підвищення кваліфікації вчителя на рік, а фіксується лише загальна кількість академічних годин (150) упродовж п'яти років, яка оплачується коштом державного або місцевих бюджетів. Ця свобода реалізується кожним учителем і вчителькою відповідно до освітніх потреб та можливостей підвищення кваліфікації. У респондентів, що зголосились дати відповіді на запитання опитувальника, освітніх потреб і викликів було чимало, що пов'язано, зокрема й з особливостями пілотування НУШ.

²⁴ Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (дата оновлення: 24.03.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Водночас подолання викликів не можна пов'язати із підвищенням кваліфікації: лише 19,3 % учителів цього року більше ніж 60 годин присвятили власному професійному розвитку; 20,3 % – від 31 до 40 годин; 21,7 % – від 21 до 30 годин (рис. 109). Останнє може свідчити про планування та рівномірний розподіл педагогами академічних годин підвищення кваліфікації за роками.

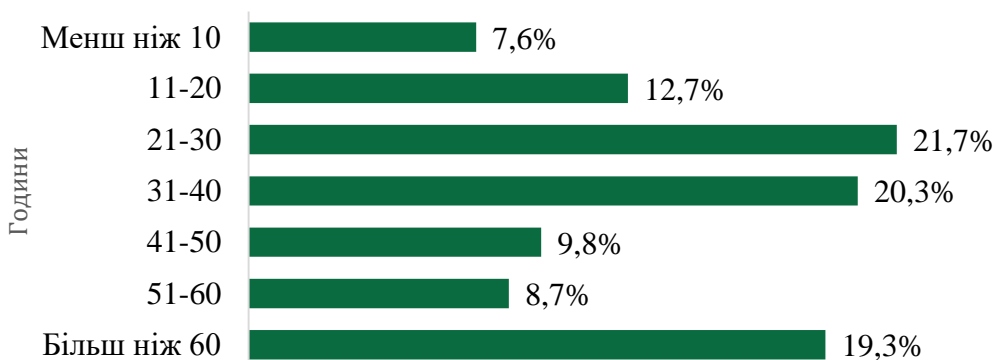

Рис. 109. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Скільки приблизно годин упродовж 2023/2024 н.р. ви витратили на підвищення кваліфікації зі свого предмета / курсу щодо пілотування в 7-х класах НУШ?» Побудовано авторами за даними опитування.

Щодо форм навчання, які обирають (чи які пропонують надавачі освітніх послуг з підвищення кваліфікації), майже половина респондентів (47,8 %) підвищували власну кваліфікацію у формі дистанційного фасилітованого навчання, що може свідчити про виважений добір надавачів освітніх послуг. Лише 3,5 % опитаних засвідчили очне підвищення кваліфікації, що, з одного боку, пояснюється особливостями організації освітнього процесу в умовах воєнного стану, а з іншого – неготовністю суб'єктів підвищення кваліфікації (як надавачів, так і замовників) до здійснення очного навчання навіть у регіонах з відносно стабільною безпековою ситуацією. Дистанційному нефасилітованому навчанню надали перевагу 26,1 % опитаних, змішаний формат обрали 22,6 % (рис. 110). Водночас робити припущення щодо «полегшеного» способу одержання сертифікатів у випадку вибору нефасилітованого дистанційного навчання

недоцільно, оскільки питання причин вибору такого формату, тематики курсів та їх провайдерів, а також вибудовування індивідуальної траєкторії власного професійного розвитку вчителів не досліджувалось.

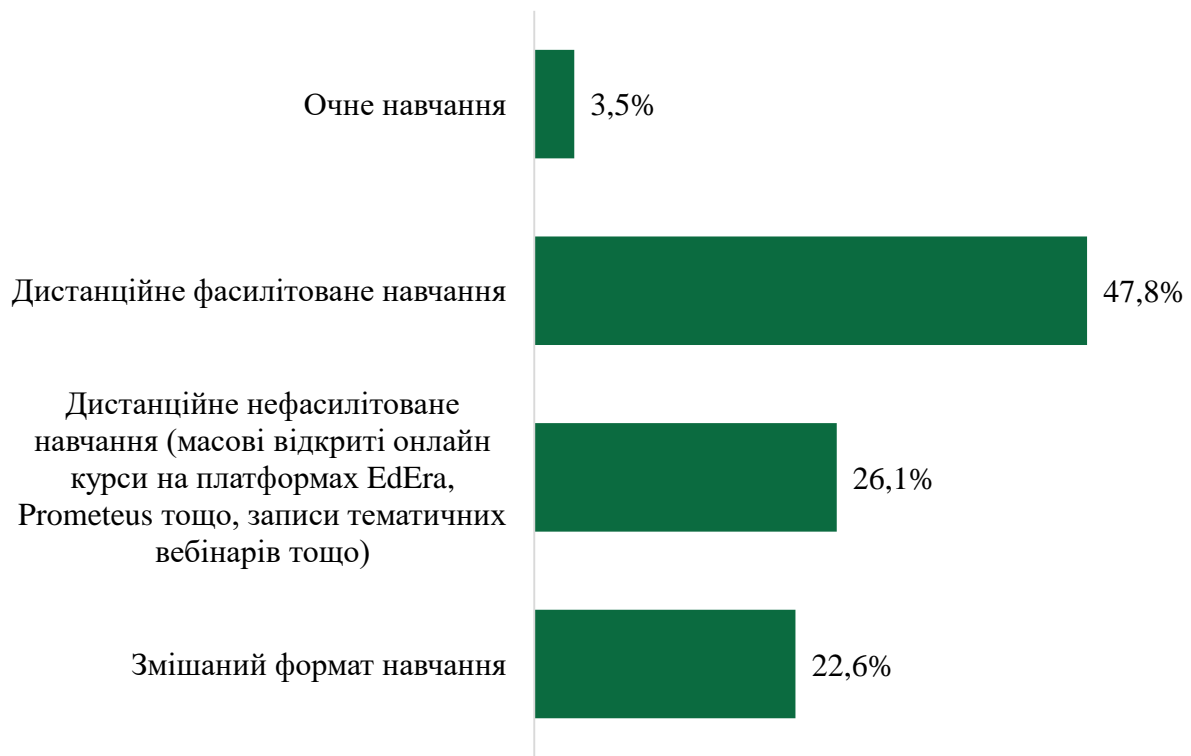

Рис. 110. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «У якій формі здебільшого проходило підвищення кваліфікації з отриманням відповідного сертифіката впродовж 2023/2024 н. р.?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Якщо відповідно до чинного законодавства педагоги самостійно визначають потребу в підвищенні кваліфікації та добирають надавачів освітніх послуг, то у 2023 році відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2023 року №1023²⁵ за напрямком «підвищення кваліфікації педагогічних працівників: керівників, заступників керівників та учителів закладів освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти на першому (адаптаційному) циклі базової середньої освіти у 2023/24 навчальному році, та *пілотних класів*;

²⁵ Питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) у 2023 році : постанова КМУ від 19.09.2023 р. № 1023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2023-%D0%BF#Text>

підготовку тренерів-педагогів» було здійснено підготовку вчителів, які працюють у 7-х пілотних класах НУШ за кошти освітньої субвенції з державного бюджету. Серед учасників опитування цією пропозицією скористались 68,2 %; не скористались – 22,7 % педагогів, не визначились із відповіддю – 9,1 % респондентів (рис. 111). Останнє можна пояснити фокусуванням учительства та змістовій, методичній та організаційній частині підвищення власної кваліфікації без чіткої фіксації джерел фінансування. До того ж аналіз характеристик учасників опитування (а саме параметрів освітня галузь і регіон (область / місто), де розташований заклад освіти) засвідчив, що вчителі, дійсно, не приділяють достатньої уваги джерелам фінансування – з державного та (чи) місцевих бюджетів – при плануванні власного професійного розвитку, оскільки є респонденти, які зазначили, що проходили підвищення кваліфікації за кошти освітньої субвенції у тих регіонах, де, за результатами звітів, поданих регіональними координаторами НУШ відповідно до листа МОН № 1/20194-23 від 22.12.2023, навчання вчителів 7-х пілотних класів не проводилось. Інша причина подібних відповідей, може полягати в тому, що станом на січень 2024 року загалом використано 60% виділених коштів; кожна область мала свої особливості, як у розподіленні фінансів, так і в організації навчання за кошти освітньої субвенції, тож освоєння освітньої субвенції (вона була перехідною) продовжувалось у деяких областях у 2024 році.

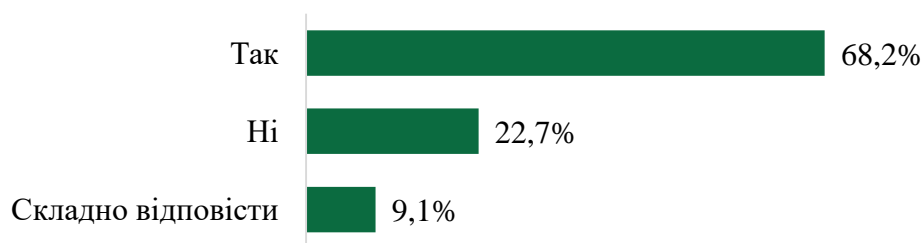

Рис. 111. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Чи проходили ви упродовж 2023/2024 н. р. підвищення кваліфікації щодо питань НУШ на рівні 7-х класів за кошти освітньої субвенції (тобто в ОІППО)?»
Побудовано авторами за даними опитування.

У розрізі освітніх галузей використання вчителями та вчительками 7-х пілотних класів НУШ пропозицій освітньої субвенції подано на рис. 112.

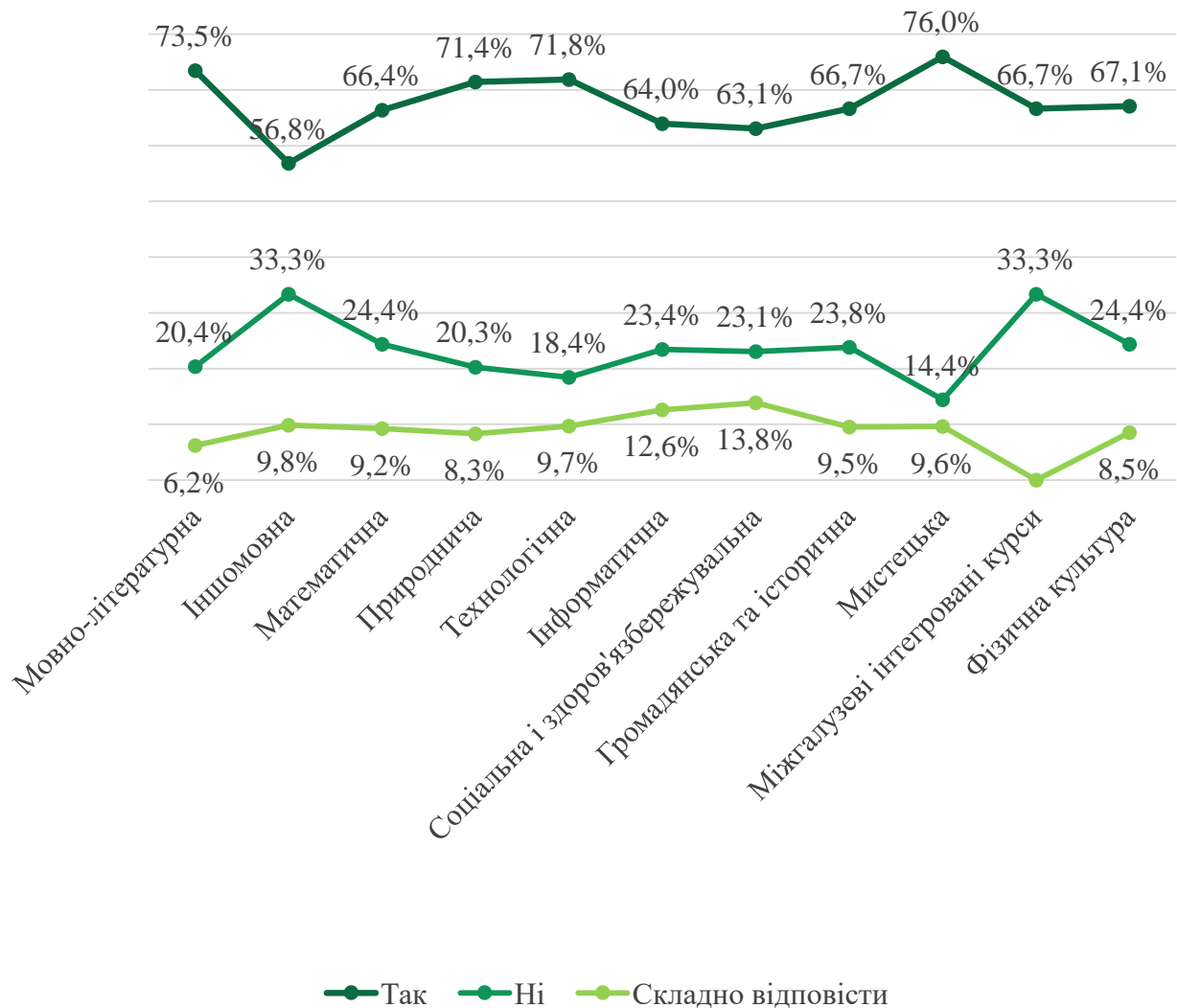

Рис. 112. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Чи проходили ви упродовж 2023/2024 н. р. підвищення кваліфікації щодо питань НУШ на рівні 7-х класів за кошти освітньої субвенції (тобто в ОІППО)?» в розрізі освітніх галузей

Побудовано авторами за даними опитування.

Як бачимо з рис. 112, найбільше представників іншомовної освітньої галузі (33,3 % респондентів з цієї галузі) не скористались пропозиціями підвищення кваліфікації за кошти освітньої субвенції. Це можна пояснити специфікою підготовки вчителів цієї освітньої галузі та потужною підтримкою партнерських організацій, зокрема Британської ради в Україні. Крім того, малочисельна вибірка педагогів – представників цієї галузі (до

опитування долучилось лише 13 осіб) ускладнює здійснення аналізу одержаних відповідей для формулювання висновків чи висловлення припущень. Також 33,3 % учителів міжгалузевих інтегрованих курсів не здійснювали підвищення власної кваліфікації за кошти освітньої субвенції, проте, зважаючи на кількість учасників цієї групи (три особи) висловлювати будь-які припущення також безпідставно. У середньому за кошти освітньої субвенції підвищили кваліфікацію 67,6 % респондентів, не скористались пропозицією – 23,6 %, не можуть визначитись – 8,9 %.

Загалом учителі, які скористались пропозицією підвищити кваліфікацію за кошти освітньої субвенції, високо оцінили якість курсів, організованих ОППО (рис. 113).

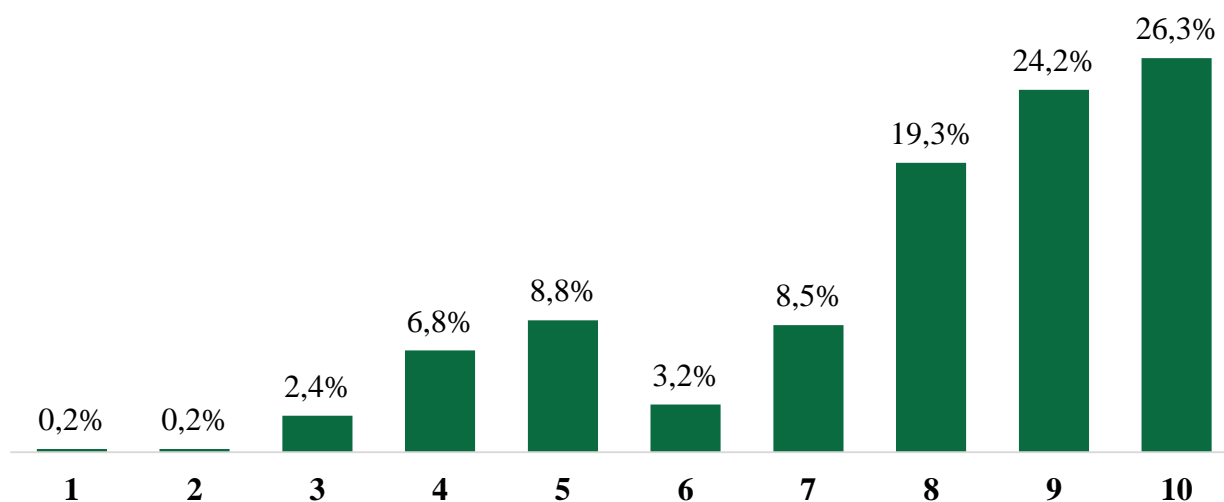

Рис. 113. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання щодо загальної оцінки якості курсів підвищення кваліфікації щодо питань НУШ на рівні 7-х класів за кошти освітньої субвенції (тобто в ОППО) (за шкалою 1-10, де 1 – дуже низька якість, 10 – дуже висока якість)

Побудовано авторами за даними опитування.

При цьому слід зазначити, що 29,6 % респондентів зазначили (це запитання було відкритого типу, тож учителі не були обмежені переліком варіантів для вибору), що задоволені організацією та забезпеченням курсів повною мірою; 35,3 % педагогів потребують більше практичних занять, порад та обміну досвідом; а 16,2 % учителів надали конкретні пропозиції,

які були об'єднані в категорію «інше» (рис. 114). До цієї групи належать такі поради: *проводити курси в період шкільних канікул²⁶; проводити курси в очній формі; курси мають бути більш інформативними; використовувати новітні освітні технології; більше уваги звертати на питання оцінювання; не проводити курси у вихідні дні та у неробочий час; не дублювати матеріали, які є у вільному доступі; надавати записи проведених курсів; спиратися на матеріали конкретних освітніх галузей та навчальних предметів.*

Рис. 114. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання **Яку б основну пораду ви дали фахівцям ОШПО, які викладали у вас на курсах підвищення кваліфікації за кошти освітньої субвенції з питань НУШ у 7-х класах?»**
Побудовано авторами за даними опитування.

Зважаючи на перспективи пілотування у 2024/2025 н.р. НУШ у 8-х класах останнє питання з категорії «підвищення кваліфікації» присвячене визначенню потреби додаткового підвищення кваліфікації щодо окремих тем (рис. 115). Відповідь на це запитання надали усі респонденти. Як видно з рис. 115, загалом учителі виявили потребу (різного ступеня) до поглибленого опанування зазначених тем, що може свідчити про якісне тематичне планування курсів (модулів) підвищення кваліфікації та онлайн ресурсів професійного розвитку.

²⁶ Тут і далі курсивом позначено відповіді педагогів із збереженням авторської орфографії та синтаксису.

Рис. 115. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Якою мірою ви відчуваєте потребу в підвищенні власної кваліфікації з відповідних тем, ураховуючи досвід пілотування в 7-х класах і з огляду на перспективу продовження участі в пілотуванні на рівні 8-х класів?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Аналізуючи відповіді на це запитання, у середньому 19,4 % респондентів упевнені у своїй компетентності та не потребують підвищення кваліфікації із зазначених тем (результат аналізу відповідей за

показником «не потребую або майже не потребую» чи для цих учителів пріоритетними є інші теми.

У розрізі освітніх галузей найменшу потребу у підвищення кваліфікації із зазначених тем виявили вчителі математичної освітньої галузі (у середньому 24,6 % респондентів не потребують вивчення): учасники опитування виявили зацікавленість лише в опануванні реалізації інтеграції предметів – не виявили потреби 17,6 % респондентів; наданні психологічної підтримки учнівству – 18,5 % респондентів; використанні ІКТ, зокрема ІІІ, в освітньому процесі – 19,3 % респондентів.

У розрізі тем найменш затребуваними є такі: *створення учнівського портфоліо* – не потребують опанування 27,7 % респондентів; *підсумкове оцінювання, зокрема, створення діагностичних робіт* – 27,1 % респондентів; *формувальне оцінювання* – 24,8 % респондентів. До найбільш актуальних (найменший відсоток учителів, які не висловили потребу поглибленого вивчення) тем можна віднести: *компетентнісне навчання і наскрізні вміння* – не потребує опанування 12,1 % респондентів та *створення навчально-методичних матеріалів* – 13,5 % респондентів. Якщо актуальність визначених респондентами тем для власного професійного розвитку не потребує пояснень, відсутність потреби опанування тем, пов'язаних з оцінюванням, потребує проведення додаткових досліджень, зокрема глибинних інтерв'ю з учасниками опитування.

Деякі особливості оцінювання результатів навчання учнів у закладах освіти, які пілотують новий Державний стандарт

Міністерство освіти і науки України в серпні 2024 року затвердило Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти²⁷ відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Однак заклади освіти, які з 2021-2022 навчального року беруть участь у пілотуванні нового Державного стандарту базової середньої освіти, апробували й нові підходи до оцінювання. Тож окремого розгляду потребує проблема того, як вчителі розуміють і використовують систему оцінювання результатів навчання учнів 7-х класів.

Від правильної організації оцінювання залежить ефективність навчання. У цій системі вагому роль відведено формульованню оцінюванню, яке спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учня / учениці, визначення його / її навчальних (освітніх) потреб та скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням виявлених результатів навчання. Звісно, тут учителів/ці важливо розуміти, які завдання слід запропонувати учнівству, щоб можна було отримати об'єктивну інформацію про опанування ними тих чи тих груп результатів навчання, і за виконання яких можна не тільки надати зворотний зв'язок, а зафіксувати рівень досягнень у певний період.

Як свідчать дані на рис. 116, більше половини учителів (58,2%) на кожному уроці в пілотних 7-х класах пропонували учнівству такі види робіт, які відповідають очікуваному/им результату/ам навчання, третина (34,8%) – на половині уроків, а 6,7% – лише на деяких уроках. Показовим є те, що

²⁷ Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання : наказ МОН від 02.08.2024 р. URL.: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

абсолютна більшість респондентів (74,3%) практикує зворотний зв'язок майже на кожному уроці, 22,2% роблять це на половині уроків, дуже мала частка (3,4%) – лише на деяких уроках.

Визначальною особливістю формувального оцінювання є його безперервність. Варто зазначити, що, згідно з даними опитування, більша половина учителів (57,7%) під час організації оцінювання в 7-х класах відстежувала і фіксувала результати навчання кожного учня / учениці майже на кожному уроці; третина вчителів (34,9%) застосовувала цей прийом на половині уроків, невеликий відсоток (6,9%) – лише на деяких уроках.

Задля того, щоб процес оцінювання був прозорим і зрозумілим, учнівство має бути ознайомлене з критеріями оцінювання до початку роботи над завданнями. Чим конкретніше сформульовано критерії оцінювання, тим зрозумілішою для учнів буде умова завдання, а також підходи для здійснення самооцінювання. Так, 68,4% опитаних на кожному уроці ознайомлювали учнів з чіткими орієнтирами в кожній темі, за якими вони можуть здійснювати самооцінювання, а майже третина (26,4%) – реалізовувала це на половині уроків. При цьому майже на кожному або половині уроків переважна більшість учителів (а це майже 98%) здійснюють оцінювання учнів на основі зрозумілих їм цілей і критеріїв.

Ці дані дозволяють нам зробити висновок, що вчителі пілотних закладів освіти, які реалізують новий Державний стандарт базової середньої освіти на другому рівні, демонструють високий рівень усвідомлення важливості застосування прийомів організації оцінювання, що сприяють підвищенню мотивації учнів та ефективності освітнього процесу загалом.

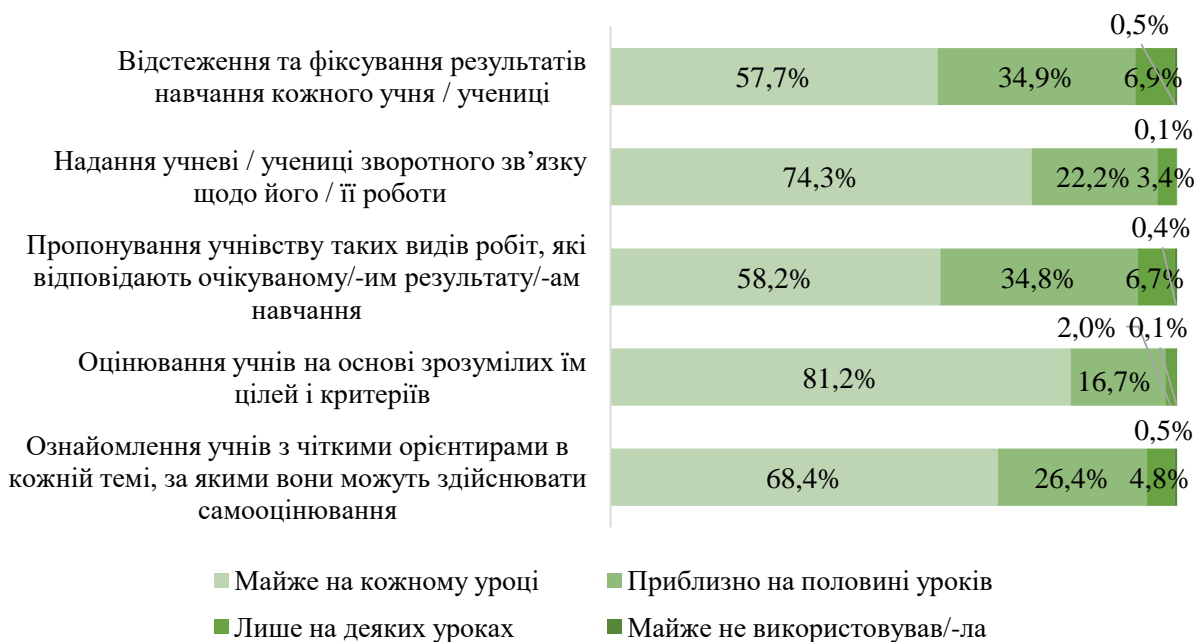

Рис. 116. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Як часто ви застосовували наведені нижче прийоми організації оцінювання в 7-му пілотному класі?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Варто зазначити, що, згідно з даними опитування, для переважної більшості вчителів (а це понад 90%) виклики, пов'язані з необхідністю застосовувати як нові підходи до організації оцінювання роботи класу, так і по-новому оцінювати поточну навчальну діяльність учнів, так і формувальне оцінювання в процесі пілотування в 7-х класах зовсім чи здебільшого не викликали труднощів.

Той факт, що для частка респондентів, які зіткнулися із труднощами, пов'язаними із фіксуванням відомостей у свідоцтві досягнень за групами результатів або із самостійним розробленням підсумкових діагностичних робіт, становить понад 14%, вказує на те, що вчительство потребує інструментів (зразків завдань / робіт) для підсумкового оцінювання, а також додаткових пояснень щодо планування оцінювання за групами результатів (рис. 117).

Рис. 117. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Оцініть, якою мірою для Вас було викликом зазначене нижче в процесі пілотування в 7-х класах?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Для формування висновків щодо рівня досягнення учнями обов'язкових результатів навчання за певний інтервал часу (семестр, навчальний рік) учитель здійснює підсумкове оцінювання. Узагальнюючи відповіді вчителів щодо оптимальної, на їхню думку, моделі підсумкового семестрового та річного оцінювання (рис. 118), переконуємося, що 45,2% учителів виставляли підсумкові оцінки за результатами поточного та тематичного оцінювання і результатами діагностичної роботи / діагностичних робіт, 11,5% респондентів не враховували результати поточного оцінювання, на противагу їм 17,7% учасників опитування вважають результати поточного та тематичного оцінювання визначальними. Важливо наголосити: сумарно 22,3% учителів у пілотних 7-х класах під час виставлення підсумкових оцінок за семестр у свідцтві досягнень надавали перевагу моделі, за якої враховували результати окремих діагностичних підсумкових (семестрових) робіт за кожною групою результатів. Натомість не враховували результати тематичного оцінювання сумарно 15% опитаних.

Рис. 118. Розподіл відповідей респондентів дослідження щодо оптимальної моделі підсумкового семестрового та річного оцінювання

Побудовано авторами за даними опитування.

Заклади освіти, які беруть участь у пілотуванні навчально-методичного забезпечення для 7-го класу, результати семестрового і річного оцінювання

фіксують у свідоцтві досягнень. Відповідаючи на питання «Яку модель виставлення підсумкових оцінок за семестр у свідоцтві досягнень ви використовували в пілотному 7-му класі?», більша частина (78,7%) учителів зазначали (рис. 119), що фіксували оцінки за всіма визначеними групами результатів, а також указували загальну оцінку за семестр, 4,5% – указували тільки оцінки за групами результатів, однак загальної оцінки не виставляли. На противагу цьому тільки 4,8% респондентів виставляли лише загальну оцінку за семестр семикласникам, при цьому не фіксували результати у вигляді оцінки за групами результатів.

Підсумовуючи зауважимо, що фіксування результатів семестрового оцінювання за групами результатів стає традиційним.

Рис. 119. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Яку модель виставлення підсумкових оцінок за семестр у свідоцтві досягнень ви використовували в пілотному 7-му класі?»

Побудовано авторами за даними опитування.

На кінець навчального року учням пілотних 7-х класів у свідоцтві досягнень виставляли ще й оцінки за рік. Як і семестрове оцінювання, річне здійснювали за групами результатів і виставляли загальну оцінку. Підтвердженням цього є відповіді 69% респондентів. Тоді як 16,1% учителів

указали, що річну оцінку виставляли загальну, а оцінювання за групами результатів за рік не фіксували (рис. 120).

Рис. 120. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Яку модель виставлення підсумкових оцінок за рік у свідоцтві досягнень ви використовували в пілотному 7-му класі?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Загальна оцінка пілотування на початку другого (базового предметного навчання) циклу базової середньої освіти (7-мі класи)

Відповідно до Закону України «Про освіту»²⁸, на рівні базової середньої освіти виокремлено два цикли – адаптаційний (5-6 класи) та базового предметного навчання (7-9 класи). У 2023-2024 н. р. пілотування навчально-методичного забезпечення перейшло на другий цикл базової середньої освіти (7-мі класи), де кількість предметів / інтегрованих курсів стала дещо більшою, порівняно з адаптаційним циклом, що зумовило входження в процес пілотування тих учителів, які, можливо, не були залучені до цього процесу раніше. З огляду на це в анкеті вчителям було запропоновано питання, метою якого було з'ясувати, чи мають вони досвід участі в пілотуванні на рівні 6-х класів.

Як показано на рис. 121, 80 % учителів, які взяли участь в опитуванні, – це ті, хто до цього рік або два здійснювали освітній процес у своїх закладах, пілотуючи нові навчальні посібники та методики. Водночас п'ята частина опитаних учителів включилася до пілотування лише на рівні 7-х класів.

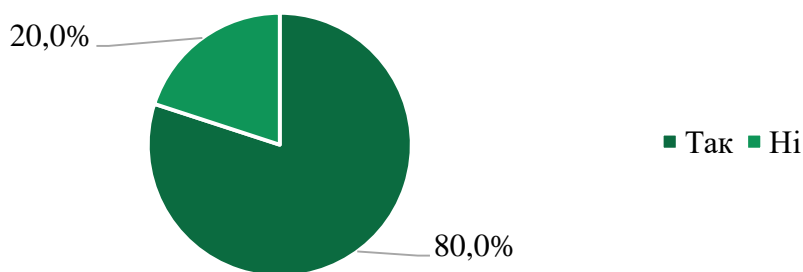

Рис. 121. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Чи брали ви участь у пілотуванні на рівні 5-х або 6-х класів?»

Побудовано авторами за даними опитування.

²⁸ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (дата оновлення: 01.01.2023).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Значне поповнення когорти вчителів-пілотників відбулося очікувано передусім за рахунок учительства природничої освітньої галузі, де в процес пілотування включилося більше вчителів, ніж їх було до цього (52,2 % проти 47,8 %). Таке істотне збільшення контингенту вчителів-пілотників пов'язано з тим, що в циклі базового предметного навчання в межах природничої освітньої галузі з'явилися окремі навчальні предмети «Хімія», «Фізика» та «Біологія», які в 6-му класі були частиною інтегрованого природничого курсу. Варто зауважити, що навчальний предмет «Географія» відгалузився ще на рівні 6-х класів, тож більшість учителів, які долучилися до пілотування, – це вчителі хімії, фізики або біології (рис. 122).

Рис. 122. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «*Чи брали ви участь у пілотуванні на рівні 5-х або 6-х класів?*» у розрізі освітніх галузей
Побудовано авторами за даними опитування.

Крім того, дані на рис. 122 засвідчують, що й в інших освітніх галузях спостерігається незначне збільшення вчителів, які щойно долучилися до пілотування. Найменші частки таких учителів у мистецькій (6,7 %) та мовно-літературній (7,1 %). Це пояснюється тим, що в цих галузях на етапі адаптаційного циклу вчительство здебільшого вже викладало окремі навчальні предмети (а не інтегровані курси). Водночас приріст у понад 13 %

характерний для математичної галузі (15,1 %), галузі фізичної культури (14,6 %), громадянської та історичної галузі (14,3 %) та соціальної і здоров'язбережувальної (13,8 %). Це збільшення в одних випадках, як-от у математичній освітній галузі, можна пояснити розгалуженням колишнього інтегрованого математичного курсу, який був основним в адаптаційному циклі, на окремі предмети в циклі базового предметного навчання (наприклад, математика розійшлася на окремі предмети «Алгебра» та «Геометрія»), а в інших – питомими процесами перерозподілу класів між учительством, коли, скажімо, окремі вчителі спеціалізуються більше на 5-6-х класах, а інші – на 7-9-х.

Надалі в анкеті вчительству, яке брало участь у пілотуванні на рівні 5-6-класів, було запропоновано оцінити якість пілотування в 7-х класах на п'ятирівневій шкалі, давши відповідь на питання *«Якщо порівнювати ваш досвід участі в пілотуванні на рівні 5-6 класів з досвідом пілотування на рівні 7-х класів, то як би ви характеризували ситуацію?»*. Розподіл відповідей 80 % учителів, які мали досвід пілотування в адаптаційному циклі базової середньої освіти, наведено на рис. 123. Як свідчать дані, більш ніж половина учителів, реалізуючи пілот у 7-х класах, не побачила істотних відмінностей в організації пілотування порівняно з 5-м або 6-м класом. Поряд із цим чверть опитаних відзначили певні позитивні зрушення, а ще 12 % виразні позитивні зміни в процесі пілотування між адаптаційним циклом і початком циклу базового предметного навчання. Тобто загалом 38 % учителів задоволені організацією пілотування. На тлі цього доволі високого показника виразно менше серед опитаних було тих педагогів, які, зіставляючи пілот у 5-6-х та 7-х класах, указали на істотне або певне погіршення в організації процесу пілотування. З інших відповідей, отриманих за підсумками анкетування, очевидно, що основою причиною невдоволення вчительства була відсутність паперових навчальних матеріалів, а також подекуди невчасне інформування або неналежна

методична підтримка від різних стейкхолдерів, долучених до організації пілотування. Попри те, що певна частка вчителів негативно відгукнулася про перебіг пілотування в 7-х класах порівняно із цим процесом в адаптаційному циклі, усе ж можна стверджувати, що більшість учительства пілотних закладів освіти схильна нейтрально або позитивно оцінювати пілот на початку циклу базового предметного навчання.

Рис. 123. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання *«Якщо порівнювати ваш досвід участі в пілотуванні на рівні 5-6 класів з досвідом пілотування на рівні 7-х класів, то як би ви схарактеризували ситуацію?»*
Побудовано авторами за даними опитування.

В останньому твердженні переконують дані, що стосуються загальної оцінки перебігу пілоту на рівні 7-х класів і відображені на рис. 4 та 5. Як можна бачити, залом тенденції щодо вибору оцінок учителями пілотних закладів і керівниками є подібними. Так, відповідаючи на питання *«Оцініть, будь ласка, якість перебігу пілотування на рівні 7-х класів за шкалою 1-10, де 1 – дуже погано, 10 – дуже добре»*, майже третина вчителів обрала найвищі оцінки (9 і 10), відповідно 22,7 % та 9,8 %. Своєю чергою сумарно 48,7 % учителів оцінили перебіг пілотування на 7 та 8 балів. Водночас менш

ніж п'ята частина вчительства (сумарно 18,8 %) вибрали оцінки від 1 до 6 балів (рис. 124).

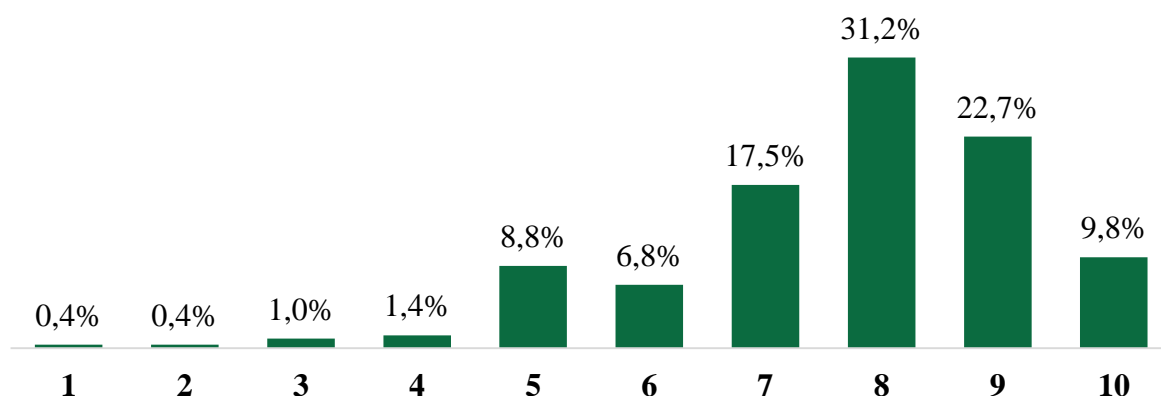

Рис. 124. Розподіл відповідей респондентів дослідження щодо загальної оцінки перебігу пілотування в 7-х класах (за шкалою 1-10, де 1 – дуже погано, 10 – дуже добре)

Побудовано авторами за даними опитування.

Крім загальної оцінки пілотування на рівні 7-х класів, під час опитування важливо було також з'ясувати, із якими викликами довелося зіткнутися вчительству в процесі поступу пілоту на етап базового предметного навчання. Узагальнення відповідей учителів, які взяли участь в опитуванні, на питання «Означте ГОЛОВНИЙ виклик, із яким Ви зіткнулися, беручи участь у Проекті на рівні 7-х класів» наведено на рис. 125.

Як свідчать дані, основні виклики, на яких найчастіше наголошувало вчительство, були пов'язані з відсутністю друкованих матеріалів або недостатністю методичного супроводу від видавництв, авторських колективів або організаторів пілотування. На болючості цих проблем акцентували увагу від 11,9 % учителів до майже 15 %.

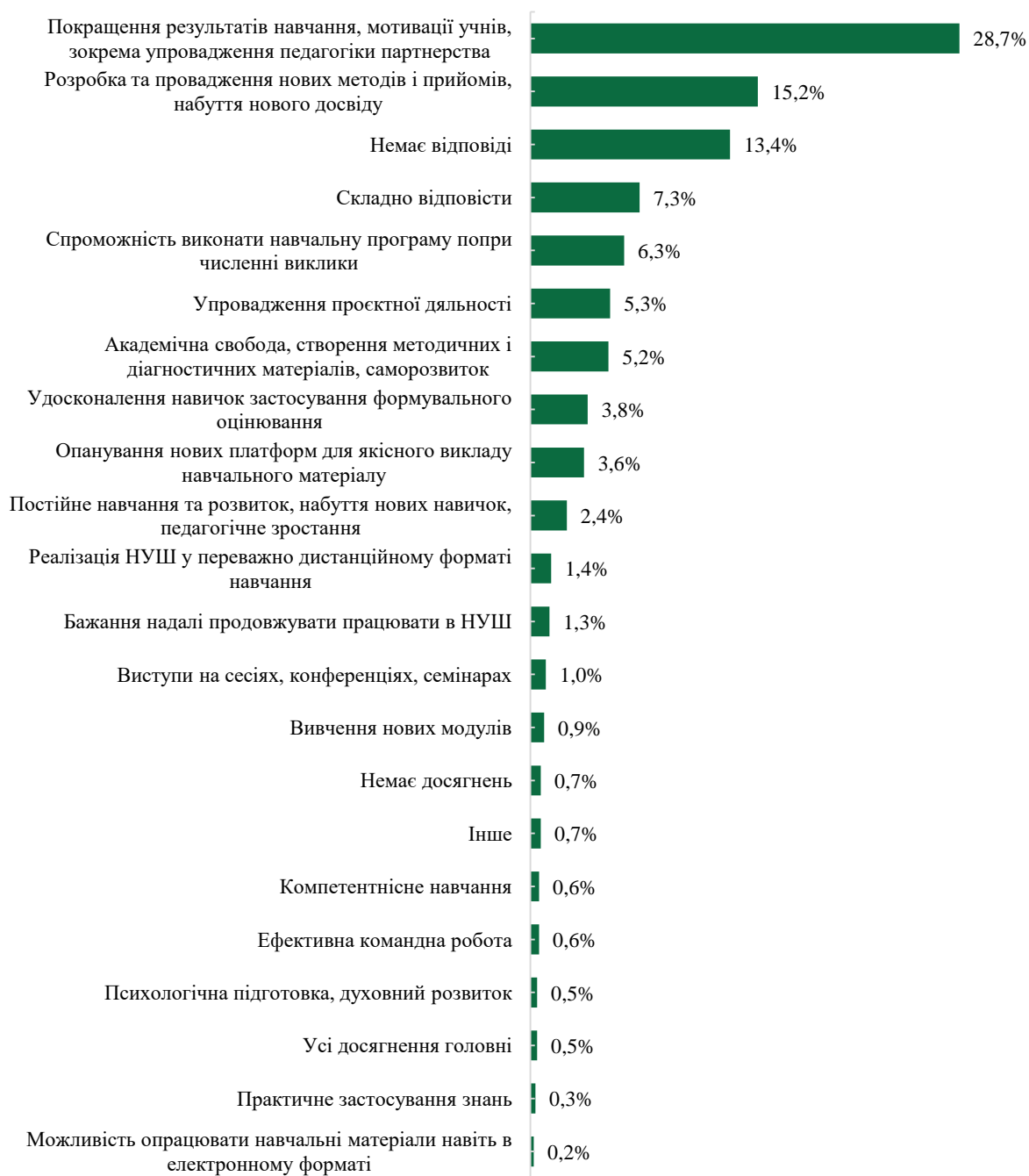

Рис. 125. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Означте ГОЛОВНИЙ виклик, із яким Ви зіткнулися, беручи участь у Проєкті на рівні 7-х класів»

Побудовано авторами за даними опитування.

Поряд із цим серед викликів учительство вказувало й на інші проблеми, зокрема це проблеми викладання в умовах війни, коли постійні повітряні тривоги або відключення електроенергії унеможливлювали здійснення освітнього процесу. На цей виклик як на найважливіший звернули увагу майже 6 % учителів. Якщо врахувати той факт, що й

перманентне дистанційне навчання в деяких пілотних закладах – це теж наслідок війни, то тоді до попереднього відсотка вчителів необхідно додати й тих, які зазначили в анкеті, що основним викликом для них була потреба здійснювати пілотування в дистанційному режимі (5,2 %). Можливо, із цими проблемами навчання в умовах війни треба пов'язувати ще один виклик, на який звертали увагу вчителів, а саме незацікавленість учнівства та батьків освітнім процесом (відповідно 5,5 % та 0,7 %). Разом із цим цю проблему також можна асоціювати з тим, що в окремих випадках учнівство не було належним чином забезпечене навчальними матеріалами, зокрема друкованими, що, відповідно, могло впливати на навчальну мотивацію.

Насамкінець варто звернути увагу на ще одну груп викликів, на яких акцентує увагу чимало вчителів. Ідеться про виклики, зумовлені новизною змісту, методик, форм оцінювання, які апробуються в межах пілотування НУШ. Так, для 3,4 % учасників опитування викликом був новий підхід до вивчення предметів, для 3,1 % – нові підходи до оцінювання результатів навчання учнівства, розроблення діагностичних робіт, для 2,2 % – різноманітні новації, характерні для НУШ. Інші виклики, означені вчительством, «отримали» від 1,5 % відповідей до менш ніж 0,5 %, що свідчить, з одного боку, про їх характерність лише для частини пілотних шкіл, а з іншого, – про широту спектру проблем, із якими доводилося мати справу учителям-першопрохідцям.

На тлі викликів, із якими довелося мати справу вчительству пілотних класів, не може не тішити той факт, що більшість вчительства може похвалитися тими чи тими досягненнями в межах своєї участі в пілотуванні. Так, відповідаючи на питання *«Означте ГОЛОВНЕ Ваше досягнення в межах Проєкту, працюючи на рівні 7-х класів?»* (рис. 126), майже 30 % учителів указали на те, що завдяки новим підходам до реалізації змісту освіти, як, власне, і завдяки новому змісту освіти, їм удалося покращити результати навчання свого учнівства. Звісно, що ці відповіді є суб'єктивним

сприйняттям поточної ситуації у питанні якості освіти, однак якщо взяти до уваги, що лівова частка учителів-пілотників здійснюють освітній процес і в непілотних класах, то з певною часткою впевненості можна говорити про те, що ці суб'єктивні судження відображають об'єктивні спостереження вчителів.

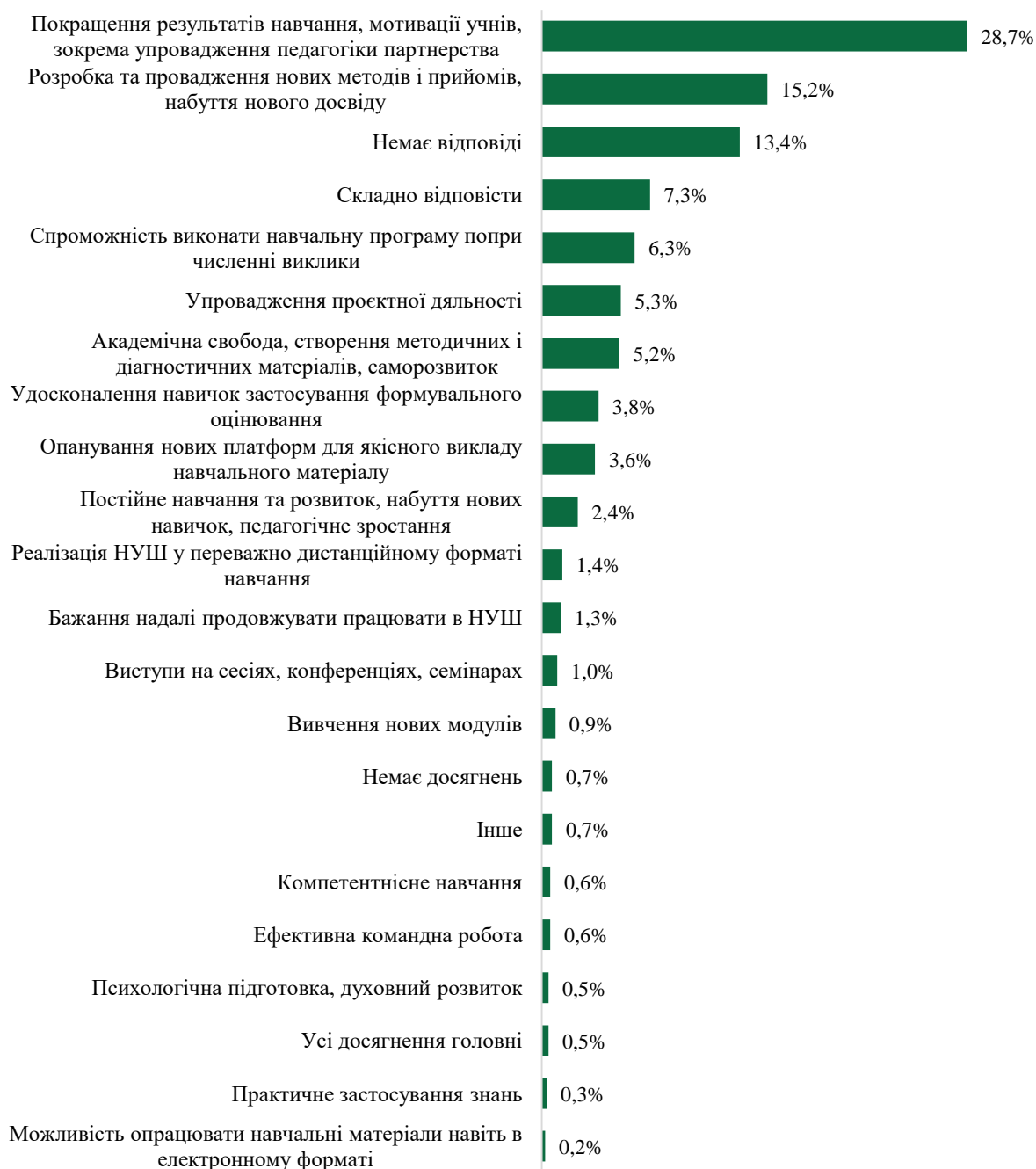

Рис. 126. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Означте ГОЛОВНЕ Ваше досягнення в межах Проєкту, працюючи на рівні 7-х класів?»

Побудовано авторами за даними опитування.

Серед інших найчастіше згадуваних учителями досягнень варто звернути увагу на такі, як розроблення та впровадження нових методів і прийомів здійснення навчальної роботи, набуття нового досвіду (15,2 %), упровадження проєктної діяльності (6,3 %), спроможність ефективно користуватися академічною свободою, створювати методичні і діагностичні матеріали тощо. Значно менші частки вчительства пілотних закладів наголошували на інших своїх досягненнях, як-от психологічна підготовка, духовний розвиток (0,5 %), ефективна командна робота (0,6 %), упровадження компетентнісного навчання (0,6 %), виступи на сесіях, конференціях, семінарах (1,0 %), постійне навчання та розвиток, набуття нових навичок, педагогічне зростання (2,4 %), опанування нових платформ для якісного викладу навчального матеріалу (3,6 %), удосконалення навичок застосування формульовального оцінювання (3,8 %)

Крім того, варто відзначити й відповіді 6,3% учителів-пілотників, які чесно повідомили, що в тих складних умовах, у яких їм доводилося працювати, імплементуючи НУШ на рівні 7-х класів, уже саме виконання навчальної програми можна вважати неабияким досягненням. До цієї ж категорії можна доєднати частку тих учителів і вчительок, які не втратили бажання надалі продовжувати працювати в НУШ (1,3 %), незважаючи на всі виклики й недоліки процесу пілотування на рівні 7-х класів.

Водночас на тлі такого оптимізму попередніх категорій вчительства не може не насторожувати той факт, що понад 21 % учителів пілотних шкіл не вдалося нічого записати в скарбничку своїх досягнень у межах впровадження НУШ у перший рік базового предметного навчання (не надали відповіді 13,4%, надали відповідь «складно відповісти» або «немає досягнень» 7,3 % та 0,7 % опитаних відповідно). Видається, що ці відповіді є також показовими. Щонайменше вони свідчать про те, що майже 1/5 вчителів-пілотників потребують посиленої уваги з боку адміністрації пілотних закладів, а також організаторів пілотування.

Попередній виклад засвідчує, що хоча пілотування на рівні 7-х класів і було пов'язано з низкою проблем, зокрема й об'єктивних, проте разом із цим за цей період було досягнуто чимало результатів, на яких, власне, і наголошують учителі. Ці досягнення, імовірно, були б гіршими, якби в цих складних умовах не було забезпечено належного інформування учасників про основні аспекти перебігу пілотування. Цьому в першу чергу сприяла робота регіональних координаторів, які є одним з важливих складників моделі, реалізованої в межах інноваційного проєкту.

Так, у відповідь на питання *«Оцініть, будь ласка, рівень взаємодії з регіональним координатором (надання консультацій, роз'яснень, допомога у вирішенні питань тощо) у межах Проєкту впродовж 2023/2024 н.р.»* (рис. 127), майже третина опитаних учителів повідомила, що вони постійно взаємодіяли зі своїми регіональними (зокрема й галузевими) координаторами. Понад 36 % учасників оцінили цю взаємодію як періодичну, яку легко було реалізувати за потреби, не звертаючись до керівництва закладу. Ще 24,8 % учителів обрали варіант відповіді, який засвідчує, що вони теж доволі легко могли контактувати з регіональними координаторами, однак уся така активність відбувалася в закладі через адміністрацію. На тлі цих доволі високих показників 7 % учителів, на жаль, повідомили, що під час пілотування на рівні 7-х класів вони не мали змоги спілкуватися з регіональними координаторами (незалежно від формату).

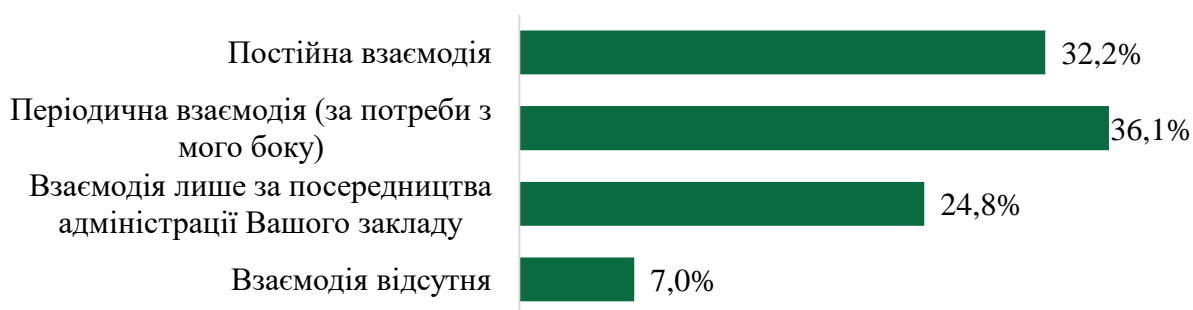

Рис. 127. Розподіл відповідей респондентів дослідження щодо характеру взаємодії з регіональними координаторами у 2023-2024 н. р.

Побудовано авторами за даними опитування.

Можливо, саме із попередніми показниками слід пов'язувати доволі високу оцінку вчителями-учасниками пілотування власної поінформованості про перебіг пілоту.

Як свідчать дані на рис. 128, відповідаючи на питання «Оцініть свою поінформованість щодо питань, які стосуються перебігу пілоту на рівні 7-х класів за шкалою від 1 до 10, де 1 – зовсім не було інформації, а 10 – було дуже багато актуальної інформації», учительство здебільшого обирало оцінки 7-10. Найвищими балами (10 і 9) свою обізнаність оцінили понад дві п'ятих учителів (40,6 %). Навіть дещо більшою є частка тих, хто оцінив свою поінформованість 8 і 7 балами (сумарно 43,2 %). На бали позитивної оцінки припало загалом 83,9 % відповідей. Разом із тим упадає в око те, що чимало учителів оцінили свою поінформованість нижчими балами – від 6 до 1 (сумарно 16,1 %), серед яких на оцінку 5 припадає 7,2 % відповідей. Останній показник переконує в тому, що для більш позитивної динаміки пілотування в наступних класах, зокрема враховуючи те, що чимало вчителів лише долучилися до пілотування, питанням інформування має бути відведене належне місце.

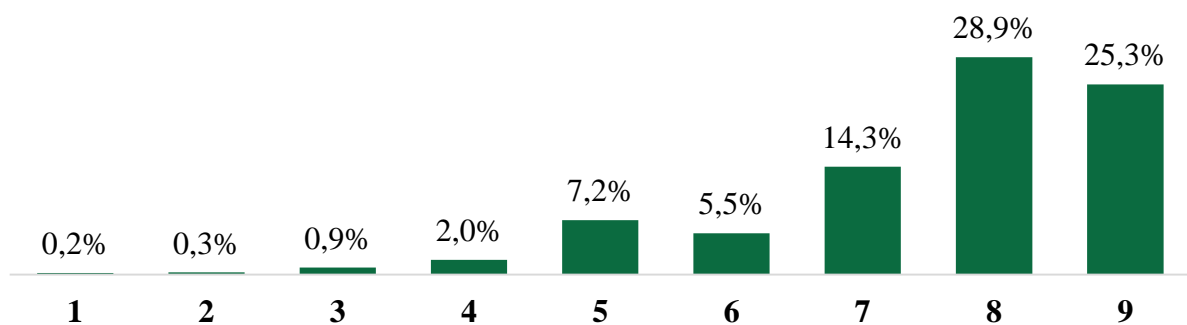

Рис. 128. Розподіл відповідей респондентів дослідження на запитання «Оцініть свою поінформованість щодо питань, які стосуються перебігу пілоту на рівні 7-х класів за шкалою від 1 до 10, де 1 – зовсім не було інформації, а 10 – було дуже багато актуальної інформації»

Побудовано авторами за даними опитування.

Висновки

Третій етап моніторингового дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти було здійснено ДНУ «Інститут освітньої аналітики» спільно з Міністерством освіти і науки та Командою підтримки відновлення та реформ МОН України відповідно до наказу МОН від 02.04.21 р. № 406 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки від 03.07.2024 р. № 954) й у межах реалізації інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів ЗСО в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти». Метою дослідження було вивчення особливостей нових навчальних підходів у 7-х пілотних класах базової школи в контексті формування навчально-методичного забезпечення проєкту. Також у межах цього річного етапу дослідження здійснено моніторинг використання засобів навчання та обладнання навчальних кабінетів базової школи, відповідного дидактичного обладнання та матеріалів для забезпечення вивчення всіх освітніх галузей та інтегрованих курсів.

Анкетування проводилося в червні 2024 р. Загальна кількість учасників дослідженні – 1381 учитель і учителька 7-х пілотних класів (51 % від запланованого обсягу).

Середньостатистичний учасник дослідження – учитель 7-х пілотних класів – це жінка, віком від 41 до 50 років, зі стажем педагогічної діяльності від 21 до 25 років або від 31 до 35 років, має вищу кваліфікаційну категорію, працює в міському пілотному закладі загальної середньої освіти, викладає навчальні предмети природничої галузі; упродовж навчального року здійснювала освітній процес в очному режимі й викладала у двох 7-х пілотних класах. Після початку російської військової агресії і на час проведення анкетування наша респондентка залишалася удома.

Результати опитування відповідно до завдань дослідження дають підстави сформулювати наступні висновки:

1. Більшість учителів усіх освітніх галузей, окрім учителів біології, фізики і хімії природничої освітньої галузі, у 7-х пілотних класах працювали за модельними навчальними програмами, що є продовженням модельних навчальних програм, на основі яких вони здійснювали освітній процес у пілотних класах на адаптаційному циклі середньої освіти. Таким чином, можна констатувати, що при провадженні модельних навчальних програм загалом дотримано принцип наступності при переході з адаптаційного (5-6 класи) на базовий (7 клас) цикл базової середньої освіти.

2. Аналіз оцінки респондентами дослідження модельних навчальних програм дозволив констатувати, що за показником «повністю погоджуюся» у середньому найбільші частки учителів за освітніми галузями вважають, що модельні навчальні програми:

Мовно-літературна – (від 72 % до 76,7 % учителів) забезпечують зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи); відповідають принципам науковості, системності; забезпечують змогу послідовного досягнення очікуваних результатів навчання; цілком відповідають ідеям НУШ; забезпечують реалізацію академічної свободи вчителя;

Іншомовна – (від 65 % до 77 % учителів) забезпечують зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи), реалізацію академічної свободи вчителя, досягнення всіх груп результатів навчання, визначених ДСБСО; цілком відповідають ідеям НУШ;

Математична – (від 75 % до 78 % учителів) відповідають принципам науковості, системності; забезпечують реалізацію академічної свободи вчителя, зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи); цілком відповідають ідеям НУШ;

Природнича – (від 64 % до 66 % учителів) відповідають принципам науковості, системності і забезпечують реалізацію академічної свободи вчителя;

Технологічна – (від 70 % до 76 % учителів) забезпечують зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи), реалізацію академічної свободи вчителя, змозгу послідовного досягнення очікуваних результатів навчання і цілком відповідають ідеям НУШ;

Інформатична – (від 60 % до 62 % учителів) цілком відповідають ідеям НУШ, забезпечують реалізацію академічної свободи вчителя і досягнення всіх груп результатів навчання, визначених ДСБСО;

Соціальна і здоров'язбережувальна – (від 80 % до 89 % учителів) забезпечують зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи), відповідають принципам науковості, системності та ідеям НУШ, забезпечують реалізацію академічної свободи вчителя;

Громадянська та історична – (від 60 % до 70 % учителів) забезпечують реалізацію академічної свободи вчителя; відповідають принципам науковості, системності та ідеям НУШ; забезпечують зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи);

Мистецька – (від 75 % до 83 % учителів) цілком відповідають ідеям НУШ, забезпечують реалізацію академічної свободи вчителя і зв'язок із попереднім циклом (5-6 класи).

3. До комплекту навчально-методичного забезпечення, який учителі пілотували на рівні 7-х класів, за відповідями найбільших часток учителів, входили такі матеріали:

Мовно-літературна – навчальний посібник і діагностичні роботи (37,5 % учителів української мови, 43,9 % учителів української літератури); навчальний посібник і цифрові ресурси (46,6 % учителів зарубіжної літератури);

Іншомовна – навчальний посібник і робочі зошити (36,6 % учителів англійської мови [7-й рік навчання], 33 % учителів англійської мови [3-й рік навчання], 32 % учителів німецької мови [3-й рік навчання]);

Математична – навчальний посібник і цифрові ресурси (47 % учителів алгебри і 42,3 % учителів геометрії), тільки навчальний посібник (43,8 % учителів інтегрованого курсу «Математика»);

Природнича – тільки навчальний посібник (37,3 % учителів географії, 41,8 % учителів біології, 28,6 % учителів фізики, 68,4 % учителів хімії); а також навчальний посібник і цифрові ресурси (37,3 % учителів географії і 27,3 % учителів фізики);

Технологічна – навчальний посібник і цифрові ресурси (35 % учителів технологій);

Інформатична – навчальний посібник і цифрові ресурси (34,2 % учителів інформатики);

Соціальна і здоров'язбережувальна – навчальний посібник і цифрові ресурси (56,9 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»);

Громадянська та історична – тільки навчальний посібник (33,3 % учителів історії України, 50,9 % учителів всесвітньої історії), навчальний посібник і цифрові ресурси (31,8 % учителів інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»);

Мистецька – навчальний посібник і цифрові ресурси (63,6 % учителів образотворчого мистецтва, 52,3 % учителів музичного мистецтва, 54,1 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво»).

Фізична культура – не було жодних матеріалів для пілотування, тому розробляли все самостійно, керуючись модельною навчальною програмою (39 % учителів).

4. Упродовж навчального року навчально-методичні матеріали, які вчителі пілотували на рівні 7-го класу, надходили за частинами (відразу

отримали всю частину 1, а пізніше усю частину 2) для більшості учителів за всіма освітніми галузями: *мовно-літературна* (73,9 % учителів української мови, 80,4 % учителів української літератури, 59 % учителів зарубіжної літератури); *іншомовна* (60 % учителів англійської мови [7-й рік навчання], 70 % учителів англійської мови [3-й рік навчання]); *математична* (73,1 % учителів алгебри і 76,4 % учителів геометрії, 75 % учителів інтегрованого курсу «Математика»); *природнича* (71,9 % учителів географії, 46,6 % учителів біології, 66,7 % учителів фізики, 84,7 % учителів хімії); *інформатична* (51,1 % учителів інформатики); *Соціальна і здоров'язбережувальна* (55,4 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»); *громадянська та історична* (44,4 % учителів історії України, 42,3 % учителів всесвітньої історії, 52,6 % учителів інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»); *мистецька* (44,2 % учителів образотворчого мистецтва, 63,4 % учителів музичного мистецтва, 50 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво»). Також 42,1 % учителів німецької мови [3-й рік навчання] отримали одразу весь пілотований посібник, а 42 % учителів технологій отримували лише окремі пілотовані матеріали (не всі частини чи не всі блоки).

5. Більшість учителів отримували навчально-методичні матеріали тільки і здебільшого в електронному вигляді за всіма освітніми галузями: *мовно-літературна* (88,4 % учителів української мови, 93,8 % учителів української літератури, 82 % учителів зарубіжної літератури); *іншомовна* (91,3 % учителів англійської мови [7-й рік навчання], 95 % учителів англійської мови [3-й рік навчання], 73,7 % учителів німецької мови [3-й рік навчання]); *математична* (84,9 % учителів алгебри, 87,6 % учителів геометрії, 81,3 % учителів інтегрованого курсу «Математика»); *природнича* (81,3 % учителів географії, 86,3 % учителів біології, 80,3 % учителів фізики, 93,1 % учителів хімії); *технологічна* (79 % учителів технологій); *інформатична* (89,1 % учителів інформатики); *Соціальна і*

здоров'язберезувальна (89,2 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»); *громадянська та історична* (85,2 % учителів історії України, 84,6 % учителів всесвітньої історії, 78,9 % учителів інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»); *мистецька* (88,4 % учителів образотворчого мистецтва, 97,6 % учителів музичного мистецтва, 91,7 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво»).

б. Щодо обсягу матеріалів пілотованих навчальних посібників, то найбільші частки вчителів за всіма освітніми галузями використовували:

повністю, як запропоновано – *мовно-літературна* (43,5 % учителів української мови, 59,8 % учителів української літератури, 47,5 % учителів зарубіжної літератури); *іншомовна* (46,1 % учителів англійської мови [7-й рік навчання], 70 % учителів німецької мови [3-й рік навчання]); *математична* (59,1 % учителів алгебри, 61,8 % учителів геометрії, 50 % учителів інтегрованого курсу «Математика»); *природнича* (46,9 % учителів географії, 43,8 % учителів біології); *Соціальна і здоров'язберезувальна* (41,5 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»); *громадянська та історична* (38,9 % учителів історії України, 44,2 % учителів всесвітньої історії, 42,1 % учителів інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»); *мистецька* (56,1 % учителів музичного мистецтва, 58,3 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво»);

більшість матеріалів – *природнича* (45,5 % учителів фізики, 50 % учителів хімії); *технологічна* (53,1 % учителів технологій); *інформатична* (40,2 % учителів інформатики); *Соціальна і здоров'язберезувальна* (41,5 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»); *громадянська та історична* (44,2 % учителів всесвітньої історії, 42,1 % учителів інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ») *мистецька* (53,5 % учителів образотворчого мистецтва);

вибірково, додатково використовуючи інші доступні матеріали пілоту (наприклад, інших авторів) – *іншомовна* (42,1 % учителів англійської мови [3-й рік навчання]).

7. Відповідність принципам НУШ пілотованих матеріалів на рівні 7-х класів за 10-бальною шкалою (де 1 – зовсім не відповідають НУШ, 10 – цілком відповідають НУШ) найбільші частки респонденти за всіма освітніми галузями оцінили так: *мовно-літературна* – від 8 до 10 балів (82,6 % учителів української мови, 77,3 % учителів української літератури, 91,8 % учителів зарубіжної літератури); *іншомовна* – від 8 до 10 балів (82,6 % учителів англійської мови [7-й рік навчання], 90 % учителів англійської мови [3-й рік навчання], 78,9 % учителів німецької мови [3-й рік навчання]); *математична* – від 8 до 10 балів (86 % учителів алгебри і 86,5 % учителів геометрії, 81,3 % учителів інтегрованого курсу «Математика»); *природничка* – від 8 до 10 балів (93,8 % учителів географії, 85,2 % учителів фізики), від 7 до 9 балів (80,8 % учителів біології, 73,6 % учителів хімії); *технологічна* – від 8 до 10 балів (85,2 % учителів технологій); *інформатична* – від 8 до 10 балів (82,3 % учителів інформатики); *соціальна і здоров'язбережувальна* – від 8 до 10 балів (90,8 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»); *громадянська та історична* – від 8 до 10 балів (90,7 % учителів історії України, 86,5 % учителів всесвітньої історії, 89,5 % учителів інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»); *мистецька* – від 8 до 10 балів (93 % учителів образотворчого мистецтва, 87,8 % учителів музичного мистецтва), від 9 до 10 балів (77,8 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво»).

8. Цьогорічне опитування учителів продемонструвало позитивну динаміку в порівнянні з попередніми етапами моніторингового дослідження щодо забезпечення вчителів пілотних класів комп'ютерною технікою: так, 87,8 % респондентів зазначили, що забезпечені комп'ютером / ноутбуком з безперебійним доступом до інтернету, серед них понад 60 % мають

відповідну техніку і в закладі освіти і вдома, 15,1 % – лише в закладі освіти, а 11,6 % – лише вдома. Також 2,1 % учителів повідомили, що не мають необхідної для роботи комп'ютерної техніки.

9. Щодо використання засобів навчання та обладнання навчальних кабінетів базової школи, відповідного дидактичного обладнання та матеріалів для забезпечення вивчення всіх освітніх галузей та інтегрованих курсів, то проведене дослідження з'ясувало такі тенденції:

1). Найвищий рівень забезпечення навчальних кабінетів і використання учителями в освітньому процесі в пілотних 7-х класах **мультимедійного обладнання й електронних освітніх ресурсів**: про це повідомили найбільші частки вчителів за освітніми галузями: *мовно-літературна* – (81,9 % і 73,6% учителів української мови, 78,6 % і 81,6% учителів української літератури, 78,3 % і 75,4 % учителів зарубіжної літератури); *іношомовна* – (загалом 71,8 % і 69,5 % учителів англійської та німецької мов); *математична* – (загалом 83,1 % і 76,1 % учителів алгебри, геометрії й інтегрованого курсу «Математика»); *природничка* – (по 71,6 % учителів географії, 87,3% і 83,5 % учителів біології, 81,8 % і 68,8 % учителів фізики, 80,3 % і 75 % учителів хімії); *інформатична* – (77,5 % і 87,4 % учителів інформатики); *соціальна і здоров'язбережувальна* – (80 % і 78,5 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»); *громадянська та історична* – (загалом 71,2 % і 66,9 % учителів історії України, всесвітньої історії, інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»); *мистецька* – (79,5 % і 84,1 % учителів образотворчого мистецтва, 69,5 % і 70,5 % учителів музичного мистецтва, 67,6 % і 56,8 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво»).

2). Найнижчий рівень забезпечення мультимедійним обладнанням серед учителів *технологічної* освітньої галузі – 42,7 % учителів технологій, серед них 36,9 % використовували його в освітньому процесі.

3). З'ясовано потреби вчителів щодо обладнання навчальних кабінетів й відповідного дидактичного обладнання серед учителів усіх освітніх галузей. Для забезпечення вивчення предметів / інтегрованих курсі усіх освітніх галузей найбільше потребують учителі:

мовно-літературна – тематичних стендів, навчальних плакатів тощо (26,4 % учителів української мови, 22,4 % учителів української літератури, 18,8 % учителів зарубіжної літератури);

іншомовна – лінгафонної апаратури (загалом 35,6 % учителів англійської та німецької мов);

математична – демонстраційного обладнання (моделей) (загалом 33 % учителів алгебри, геометрії й інтегрованого курсу «Математика»);

природнича – демонстраційного вимірювального обладнання (дощоміра, анемометра, термометра тощо) (40,3 % учителів географії); цифрового вимірювального обладнання (38,8 % учителів географії, 27,8 % учителів біології, 37,7 % учителів фізики); демонстраційного обладнання (наборів) (38,2 % учителів хімії);

технологічна – вишивальної машини / машинки для вишивки з комп'ютерним управлінням (42,7 % учителів технологій);

соціальна і здоров'язбережувальна – аптечки індивідуальної багатоцільової «Швидка допомога», демонстраційного обладнання (моделей) і демонстраційного обладнання (наборів) (по 44,6 % учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»);

громадянська та історична – тематичних стендів, навчальні плакатів тощо (загалом 39,6 % учителів історії України, всесвітньої історії, інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»);

мистецька – обладнання для малювання (мольберти тощо) (50 % учителів образотворчого мистецтва), звукових таблиць для вивчення нотної грамоти (43,2 % учителів музичного мистецтва, 40,5 % учителів інтегрованого курсу «Мистецтво»);

фізична культура – навчально-наочного обладнання (46,3 % учителів фізичної культури), обладнання та інвентаря спеціального призначення для варіативних модулів за видами спорту (40,2 % учителів).

10. Усі учасники опитування упродовж 2023-2024 н.р. підвищували власну кваліфікацію зі свого предмета / інтегрованого курсу щодо пілотування в 7-х класах НУШ, проте кількість годин для цього була різною. Половина респондентів (50 % опитаних) приділили підвищенню кваліфікації від 21 до 40 годин; 19,3 % – більше 60 годин; 7,6 % – менше 10 годин.

11. Майже половина респондентів (47,8 %) упродовж 2023-2024 н.р. підвищували власну кваліфікацію у формі дистанційного фасилітованого навчання; 3,5 % – очно; 26,1 % – надали перевагу дистанційному нефасилітованому навчанню; 22,6 % – обрали змішаний формат.

12. Скористались пропозицією підвищення кваліфікації за кошти освітньої субвенції 67,6 % учасників опитування. Ці респонденти засвідчили якість організації та забезпечення курсів підвищення кваліфікації, що проводились в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти: 29,6 % респондентів задоволені повною мірою; 35,3 % – потребують більше практичних занять, порад та обміну досвідом; 16,2 % – зазначили інші пропозиції до обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти щодо удосконалення процесу підвищення кваліфікації.

13. У розрізі тем до найбільш актуальних віднесено теми *«компетентнісне навчання і наскрізні вміння»* та *«створення навчально-методичних матеріалів»*; найменш актуальною, на думку учасників опитування, є тема *«створення учнівського портфоліо»*.

14. Для переважної більшості вчителів (понад 90 %) виклики, пов'язані з необхідністю застосовувати як нові підходи до організації оцінювання роботи класу, так і по-новому оцінювати поточну навчальну

діяльність учнів, так і формувальне оцінювання в процесі пілотування в 7-х класах зовсім чи здебільшого не викликали труднощів. При цьому майже на кожному або половині уроків більшість вчителів (майже 98 %) здійснюють оцінювання учнів на основі зрозумілих їм цілей і критеріїв. Абсолютна більшість респондентів (74,3%) практикує зворотний зв'язок майже на кожному уроці.

15. 45,2 % учителів здебільшого надають перевагу традиційному підходу до виставлення семестрової оцінки: ураховують результати формувального поточного і тематичного оцінювання. Однак для оцінювання за групами результатів беруть до уваги ще й результати підсумкових (семестрових) робіт.

16. 78,7 % опитаних підтверджують той факт, що фіксування результатів семестрового оцінювання у свідоцтві досягнень за групами результатів і виставлення загальної оцінки за предмет / інтегрований курс, стає традиційним. Цього підходу дотримуються 69 % учителів і до річного оцінювання. Тоді як 16,1 % учителів указали, що річну оцінку виставляли загальну, а оцінювання за групами результатів за рік не фіксували.

17. У межах пілотування на рівні 7-х класів збільшилася кількість долучених до проєкту педагогів, що пов'язано з тим, що в деяких освітніх галузях відбувся перехід від інтегрованого навчання до предметного (наприклад, на рівні природничої та математичної освітніх галузей). Відповідно, значна частка педагогів, які тільки-но стали частиною проєктної діяльності, потребує особливої уваги задля підвищення їхньої спроможності здійснювати освітній процес на засадах Нової української школи.

18. Більша частина вчителів, які почали участь у проєкті ще в 5-6-х класах, вважають, що якість пілотування між першим (адаптаційним) і другим (предметного навчання) циклами базової освіти або не змінилася, або змінилася на краще. Водночас 8,5 % учасників пілотування відзначили незначне або, на жаль, навіть істотне погіршення якості пілоту. Загалом же

оцінка перебігу пілотування на рівні 7-х класів є доволі високою: 81,2% учителів оцінили пілотування високими балами (7-10 на 10-бальній шкалі).

19. Основними проблемами, на актуальності яких наголосило вчительство, яке брало участь у пілотуванні на рівні 7-х класів, були такі: відсутність друкованих навчальних матеріалів (14,8%) або недостатність методичних матеріалів (12,8%), невчасність забезпечення навчальними матеріалами (4,3). Крім того, актуальними й болючими для вчителів залишаються проблеми об'єктивного характеру, пов'язані з неможливістю здійснювати якісний освітній процес через війну та пов'язані із цим негативні прояви, зокрема знеохочення учнівства, його низька мотивація до навчання.

20. Попри всі виклики й проблеми, вчительство, яке здійснювало пілотування в 7-х класах, відзначило й деякі позитивні моменти. Зокрема майже третина вчителів акцентували на тому, що їм удалося підвищити результативність свого учнівства. Крім цього, чимало вчителів, які взяли участь в опитуванні, відзначали, що участь у пілотуванні для них – це можливість професійного розвитку в питаннях, що дійсно важливі в контексті імплементації НУШ (компетентнісне навчання, проєктна діяльність, командна робота тощо).

Рекомендації

За висновками, сформованими за результатами цього моніторингового спостереження дослідниками підготовлено ряд рекомендацій, спрямованих на покращення процесу впровадження НУШ.

1. Координатору освітнього проєкту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів ЗСО в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»:

– докласти максимальних зусиль для вчасного надання учасникам пілотування навчально-методичних матеріалів, які передбачено апробувати на рівні наступного класу. Зокрема, де це можливо, важливо пропонувати вчителям на паперовій основі;

– активізувати роботу з учительством, яке долучається до пілотування в межах другого циклу базової освіти (циклу базового предметного навчання), зокрема проводячи доцільні навчальні тренінги, спрямовані на посилення спроможності цієї категорії вчителів здійснювати навчання відповідно до вимог нового Державного стандарту на компетентнісній основі, реалізовувати проєктий підхід у навчанні, а також застосовувати новітні методики оцінювання, передусім формувального, які не є достатньо відомими для педагогів базової ланки освіти;

– посилити інформаційну роботу, спрямовану на всебічне й вчасне донесення до учасників пілоту актуальної інформації, що стосується всіх аспектів організації й проведення пілоту;

– розробити заходи щодо забезпечення вчителів – учасників пілоту – необхідними засобами навчання та обладнання навчальних кабінетів для забезпечення вивчення всіх освітніх галузей та інтегрованих курсів на рівні базової школи.

2. Обласним інститутам післядипломної педагогічної освіти сприяти максимальному залученню учителів, які забезпечують освітній процес у

пілотних класах (базова школа), до підвищення кваліфікації за кошти освітньої субвенції.

3. Суб'єктам підвищення кваліфікації передбачити в межах курсів підвищення кваліфікації поглиблення компетенцій з таких тем, як:

- організація компетентнісного навчання та формування в учнів наскрізних вмінь;
- створення навчально-методичних матеріалів;
- реалізація формувального оцінювання;
- здійснення підсумкового оцінювання, зокрема, створення діагностичних робіт.

4. З огляду на те, що учителі під час опитування вказали на виклики, пов'язані із фіксуванням відомостей у свідоцтві досягнень за групами результатів або із самостійним розробленням підсумкових діагностичних робіт, доцільно запропонувати зразки завдань / робіт, а також критеріїв для підсумкового оцінювання, а також надати додаткові пояснення щодо планування оцінювання.

5. У загальній практиці учительство має якнайшвидше при звичаїтис я здійснювати підсумкове оцінювання (власне, як і формувальне) із чітким усвідомленням того, яка саме група загальних результатів навчання перебуває в полі уваги, коли учнівству пропонують ту чи ту підсумкову (діагностувальну / підсумкову) роботу чи добирають завдання.

6. Продовжити моніторинг впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа).